

Kuva: Vasarakamera

Tilinpäätös

2018

SISÄLLYSLUETTELO

1. KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS VUOTEEN 2018.....	2
2. KAUPUNGIN HALLINTO.....	3
2.1. Kaupunginvaltuusto 2017 - 2021	3
2.2. Kaupunginhallitus 12.6.2017-31.5.2019.....	4
2.3. Toimielimet 12.6.2017 – 31.5.2021.....	5
3. TALOUDELLINEN KEHITYS.....	6
3.1. Yleinen taloudellinen kehitys.....	6
3.2. Oman talousalueen kehitys.....	7
3.3. Olennaiset toiminnan ja talouden muutokset	8
3.4. Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	9
3.5. Kaupungin henkilöstö 31.12.....	9
3.6. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttamista seikoista.....	10
3.7. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	12
4. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS	13
4.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen	13
4.2. Toiminnan rahoitus.....	14
4.3. Rahoitusasema ja sen muutokset	18
4.4. Kokonaistulot ja –menot.....	20
5. KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS.....	21
5.1. Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä.....	21
5.2. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	22
5.3. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	23
5.4. Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	23
5.5. Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut.....	27
5.6. Konsernin henkilöstömäärä 31.12.....	31
6. HALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ JA TALouden TASAPAINOTTAMISTA KOSKEVISTA TOIMENPITEISTÄ	31
7. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	32
7.1. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	32
7.2. Käyttötalousosan toteutuminen.....	89
7.3. Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	92
7.4. Investointiosan toteutuminen	95
7.5. Rahoitusosan toteutuminen	102
7.6. Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta.....	104
8. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	106
9. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	114
9.1. Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	114
9.2. Kunnan tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot.....	114
9.3. Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	115
9.4. Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot.....	116
9.5. Tasetta koskevat liitetiedot.....	119
9.6. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	123
9.7. Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot.....	124
Hulevesiverkoston laskennallisesti eriytetyt tilinpäätöslaskelmat.....	127
Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja tositelajeista	128
10. TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS	129

1. KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS VUOTEEN 2018

Ennakkotietojen mukaan vuoden 2018 tilinpäätökset jäivät negatiiviseksi noin kahdessa kolmasosassa Suomen kunnista. Totuttuun tapaan talousarvioon nähden paremmin toteutuneesta toiminnasta huolimatta näin kävi myös Somerolla, sillä kaupungin tilinpäätös on 717 000 euroa alijäämäinen. Alijäämä on ensimmäinen sitten 2000-luvun alkuvuosien.

Eräs merkittävä tekijä kuntien tilinpäätösten viime vuoden kurimukseen oli, että vuonna 2017 kunnille tilitettiin liikaa veroja, ja tämä liikatilitys sitten laskutettiin takaisin valtiolle pääosin loppuvuonna 2018. Vastaavasti vuoden 2017 tilinpäätökset siis olivat ”liian hyviä”. Someron tulos olisi silti jäänyt alijäämäiseksi myös ilman mainittua verotilitysten rytmihäiriötä. Tulopohjaa edelliseen vuoteen verrattuna nakersi erityisesti tiedossa ollut valtionosuuksien yli 700 000 euron vähentyminen. Samaan aikaan esimerkiksi erikoissairaanhoidon kustannukset nousivat yli 400 000 euroa (silti alittaen ennakoarvion yli 700 000 euroa), sosiaalityön lähes 800 000 euroa, josta lastensuojelun osuus n. 500 000 euroa, varhaiskasvatus n. 240 000 euroa ja peruskoulutus n. 230 000 euroa.

Koska Someron väestö samanaikaisesti väheni, ei kustannuskasvua voi perustella väestömäärän kehityksestäkään johtuvalla palvelujen kysynnän kasvulla. Kuntapalvelujemme rakenteita onkin väistämättä kevennettävä tulevina vuosina. Tätä johtopäätöstä tukee kevään 2019 valtuuston elinvoimaseminaarissa esitelty muuttoliike- ja elinvoima-analyysi, joka osoitti Someron palvelurakenteen liian raskaaksi tulopohjaan nähden. Tilanne toki on kirvoittanut asukkaita tyytyväistä palautetta palveluistamme – se on dokumentoitu viimeksi kevään 2019 seutukaupunkien vetovoimatutkimuksessa. Näistä jälkimmäinen osoitti myös sen, että palvelujemme tunnettuus on huono lähialueen suuremmissa asutuskeskitymissä.

Talouden muutosuhka on luonnollisesti tiedostettu jo pidemmän aikaa, ja sen johdosta onkin käynnistetty lukuisia palvelutuotannon kehittämishankkeita, jotka samalla ovat olleet valmistautumista jatkuvasti tuloillaan olleeseen sote- ja maakuntauudistukseen. Esimerkkejä näistä ovat konsernin sote-kiinteistöjen omistusjärjestelyt, siivous- ja ruokahuoltopalvelujen ulkoistamisselvitys, liikuntapalvelujen tuottamistapaselvitys, ylikunnallinen palkkahallintoyhteistyö ja oppimisympäristöselvitys. Valmistelussa olleen sote- ja maakuntauudistussmallin kaatuminen tai vähintään siirtyminen tulevan eduskunnan päätettäväksi tuo väistämättä uusia näkökulmia joidenkin em. Someron sisäisten hankkeiden toteuttamiseen ja aikatauluun. Esimerkiksi sote-kiinteistöjen sisäisiä järjestelyjä ei toteutettu talousarvion mukaisesti vielä viime vuonna, ja nähtäväksi jää onko niitä järkevää toteuttaa vielä kuluvanakaan vuonna.

Paljon kuitenkin saatiin jo aikaiseksikin. Uuden ”Erinomane ja notkja Somero 2025” – kaupunkistrategian linjausten mukaisesti mm.:

- tehtiin ratkaisut Rauhankallion ryhmäkodin toimintojen siirrosta muualle sekä Tervaskannon korvaamisesta yksityisen hoivapalveluyrityksen investoinnilla.
- saatiin valmiiksi Kiiruun koulukeskus täydentämään upeaa Kiiruun sivistyspalvelukampusta, jota kohennetaan entisestään tänä vuonna monitoimitalon remontilla.
- järjeistettiin konsernitasolla jätevesi-infran omistuksia ja tehtiin suunnitelmia, joiden kautta on jo päästy hyvälle tielle hulevesi-/ohijuoksutusongelman ratkaisussa.
- saatiin myyntiin Ruunalan uuden yritysalueen ja Kohnamäen asuinalueen uudet kaavatontit ja molemmille tonttikauppojakin jo tehdyksi.
- uusittiin henkilöstöhallinnossa merkittävästi mm. työn vaativuuden arvioinnin ja palkitsemisen käytäntöjä.

Kaupungin kehittäminen valitulla tiellä jatkuu päämäärämäärätietoisesti myös vuonna 2019.

Somerolla 22.3.2018

Sami Suikkanen
kaupunginjohtaja

2. KAUPUNGIN HALLINTO

2.1. Kaupunginvaltuusto 2017 - 2021

Kuntavaaleissa valittiin valtuustot toimikaudelle 1.6.2017 – 31.5.2021.

Kaupunginvaltuuston jäsenmäärä on 35. Valtuuston kokoonpano

KESK	17
KOK	7
SDP	6
PS	2
VAS	2
VIHR	1

Someron kaupungin valtuustoryhmät ja jäsenet vuonna 2018:

Suomen Keskustan valtuustoryhmä

Ahlbom Kari
 Kesäniemi Hannu
 Koivuniemi Ilkka
 Kurvinen Jani
 Kyyrä Jaana
 Lehtimäki Jarno
 Merelle Jody
 Pirttilä Tero
 Pöri Taru
 Roto Matias
 Rouhiainen Mirja
 Ryhtä Riitta
 Saarinen Maija
 Salo Juha
 Tuomisto Heikki
 Virtanen Mikko
 Älli Mikko

Kansallisen kokoomuksen valtuustoryhmä

Eino Pauli
 Fonsell-Laurila Kati
 Maavirta Pia
 Mäki-Teeri Markku
 Seppälä Henry
 Varjus Jutta
 Wiskari Juha

Sosialidemokraattinen valtuustoryhmä

Hakamäki Raila
 Kaivo Juhani
 Kotti Antti
 Lehtinen Riitta
 Ruuhilehto Taina
 Valve Ismo

Perussuomalaisten valtuustoryhmä

Kurki Kirsti
Mäkinen Matias

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä

Lehtinen Heikki
Lehtilä Jukka

Vihreät

Kauriinoja Katariina

Kaupunginvaltuuston puheenjohtajat

Puheenjohtaja Kurvinen Jani (KESK)
1. varapuheenjohtaja Koivuniemi Ilkka (KESK)
2. varapuheenjohtaja Hakamäki Raila (SDP)
3. varapuheenjohtaja Mäkinen Matias (PS)

Kaupunginvaltuuston kokoukset:

Kaupunginvaltuusto kokoontui 6 kertaa vuoden 2018 aikana.

2.2. Kaupunginhallitus 12.6.2017-31.5.2019

KESK	Kesäniemi Hannu
KESK	Pirttilä Tero
KESK	Pöri Taru
KESK	Ryhtä Riitta
KOK	Eino Pauli
KOK	Maavirta Pia
KOK	Varjus Jutta
SDP	Lehtinen Riitta
SDP	Valve Ismo

Kaupunginhallituksen puheenjohtajat

Puheenjohtaja Pirttilä Tero (KESK)
1. varapuheenjohtaja Maavirta Pia (KOK)
2. varapuheenjohtaja Lehtinen Riitta (SDP)

Esittelijä:

Kaupunginjohtaja Sami Suikkanen

Kaupunginhallituksen kokoukset:

Kaupunginhallitus kokoontui 18 kertaa vuoden 2018 aikana.

2.3. Toimielimet 12.6.2017 – 31.5.2021

Keskusvaalilautakunta (5 jäsentä)

Majuri Inkeri (pj)
Kyyrä Juha-Matti (vpj)
Kulmala Eero
Pyykkö Leena
Timperi Hannu

Tarkastuslautakunta (5 jäsentä)

Kaivo Juhani (pj)
Roto Matias (vpj)
Haho Eevi
Hinttala Irma
Mäkinen Jaakko

Perusturvalautakunta (11 jäsentä)

Kotti Antti (pj)
Rouhiainen Mirja (vpj)
Aarnisaari Mirva (26.2.2018 asti)
Ahlbom Kari
Järvinen Jarkko
Koivuniemi Ilkka
Kotti Minna
Kurkikangas Tuomo
Lauren Leena
Merelle Jody
Salokoski Sari
Tähtinen-Joosela Sonja (26.2.2018 alkaen)

Sivistyslautakunta (11 jäsentä)

Fonsell-Laurila Kati (pj.)
Kyyrä Jaana (vpj.)
Friskopf Christer (10.9.2018 alkaen)
Gustafsson Erkki (10.9.2018 asti)
Hakamäki Raila
Hyytiäinen Petteri
Iivonen Tarja
Norrby Jani
Ojala-Sirro Irina
Saarinen Maija
Sundberg Kenneth (26.2.2018 asti)
Tuomisto Heikki (26.2.2018 alkaen)
Wiskari Juha

Tekninen lautakunta (9 jäsentä)

Salo Juha (pj.)
Känkänen Harri (vpj.)
Kankaanpää Sirkku
Laine Outi
Lehtinen Heikki
Lehtinen Riitta
Seppälä Henri

Teräväinen Anne
Älli Mikko

Ympäristölautakunta (9 jäsentä)

Virtanen Mikko (pj.)
Korpihuhta Ulla (vpj.)
Hakala Antti
Kaivonen Johanna
Kauriinoja Katariina
Moisander Visa
Nuoritalo Totti
Rajala Sanna
Sjöman Heidi (26.2.2018 alkaen)
Sundberg Inkeri (26.2.2018 asti)

Tilivelvolliset

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat kaupunginhallituksen, lautakuntien, johtokuntien ja toimikuntien jäsenet, kunnanjohtaja, konsernihallinnon johtajat sekä toimielinten alaisten tehtävälalueiden johtavat viranhaltijat (yleensä esittelijät).

Toimielimet ja niiden esittelijät:

Kaupunginhallitus: Kaupunginjohtaja Sami Suikkanen
Perusturvalautakunta: Perusturvajohtaja Taru Nordlund
Sivistyslautakunta: Sivistysjohtaja Minna Mäkelä-Rönholm
Tekninen lautakunta: Tekninen johtaja Marko Mäkinen
Ympäristölautakunta: Rakennustarkastaja Petri Vastamäki 1.4.2018 asti (7.2.2018 kokoukseen asti)
Vs. rakennustarkastaja Juha Kopra(28.2.2018 alkaen)
Vakinainen 2.7.2018 alkaen
Ympäristönsuojelusihteeri Timo Klemelä
Maankäyttöinsinööri Jyrki Virtanen

3. TALOUDELLINEN KEHITYS

3.1. Yleinen taloudellinen kehitys

Kansantalouden tilinpidon mukaan Suomen bruttokansantuote kasvoi 2,3 prosenttia vuonna 2018. Tämä oli kolmas peräkkäinen vuosi kun bruttokansantuote kasvoi selvästi. Kasvuun vaikuttivat erityisesti viennin ja investointien lisääntyminen.

Työttömiä oli vuoden 2018 joulukuussa 146 000, mikä oli 82 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli joulukuussa 5,4 % eli 3 % pienempi kuin vuotta aiemmin (8,4 %). Työllisyysaste eli työllisten osuus 15-64 –vuotiaista oli joulukuussa 72,1 %, kun se vuotta aiemmin oli 69,6 %.

Vuoden 2018 keskimääräinen inflaatio oli 1,1 %. Joulukuussa kuluttajahintoja nosti edelliseen vuoteen verrattuna eniten savukkeiden, sähkön, polttonesteiden ja omakotitalon peruskorjausten kallistuminen. Kuluttajahintojen nousua vuoden takaisesta hillitsi mm. lasten päivähoidon, matkapuhelinten ja omakotitalokiinteistöjen halpeneminen. Vuoden 2018 keskimääräinen ansiotason nousu edellisestä vuodesta oli ennakkotietojen mukaan 1,8 % ja reaaliensiot nousivat 0,7 %. *Lähde: Tilastokeskus*

Kuntatalous näyttää vuoden 2018 tilinpäätösarvioiden valossa hälyttävän synkältä. Tulos painui vuonna 2018 negatiiviseksi 196 kunnassa eli peräti noin kahdessa kolmasosassa

kunnista, kun vuotta aiemmin miinusmerkkisiä tuloksia oli 55 kunnassa. Tilikauden tulos on ollut 2000-luvulla vain muutamana vuotena heikompi.

Tilinpäätösarviot kertovat, että verotulot laskivat 0,5 % ja valtionosuudet 0,6 % vuonna 2018. Kunnallisverot laskivat 0,8 % (n. 140 milj. euroa). Suurin syy on veronpalautukset. Vuonna 2018 henkilöasiakkaille palautettiin yli 250 milj. euroa enemmän kunnallisveroja verrattuna vuoteen 2017. Kunnallisveron heikko kehitys ja pääomatuloverojen voimakas kasvu verovuonna 2017 johtivat suuriin negatiivisiin oikaisuihin kunnallisveroon verotuksen päätyttyä. Käytännössä vuonna 2017 kertyi liikaa veroja, jotka oikaistiin vuonna 2018. Tuloveroprosenttia vuodelle 2018 korotti 53 kuntaa ja laski 6 kuntaa. Samaan aikaan kuntien ja kuntayhtymien toimintamenot kasvoivat yli 3 prosenttia. Valtaosa menojen kasvusta tulee materiaalien ja palvelujen ostoista. Henkilöstömenot kasvoivat varsin maltillisesti. Vuosikate heikkeni lähes 32 %.

Suurin yksittäinen tekijä kuntatalouden heikentymisessä on kilpailukyky sopimus, joka kohtelee kuntakenttää ankarammin kuin yrityksiä. Vaikka tällä hallituskaudella tavoiteltiin kuntatalouden vahvistamista, niin todellisuudessa kuntien tehtävät ovat olleet yhä voimakkaassa myllerryksessä ja rahoitusta vähennetty.

Kuntien ja kuntayhtymien velka kasvoi miljardilla eurolla. Kuntien velkataakka kasvoi reilut kolme prosenttia, mutta kuntayhtymien velka kiri lukuisten sairaalahankkeiden vuoksi yli 11 prosenttia. Syömävelkaan jouduttiin turvautumaan jopa 38 kunnassa, kun vuotta aiemmin vuosikate oli pakkasella vain neljässä kunnassa.

Asukasta kohden laskettu lainamäärä oli ennakkotietojen mukaan 3 052 euroa ja vuotta aiemmin 2 921 euroa.

(Kuntaliitto tiedottaa 13.2.2019)

3.2. Oman talousalueen kehitys

Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimistossa oli joulukuun lopussa 21 500 työtöntä työnhakijaa. Joulukuun aikana työttömien määrä yleensä kasvaa - nyt 2 500 henkilöllä. Työttömyyden laajeneminen johtui pääasiassa joulukuulle ominaisista tekijöistä: oppilaitoksista valmistuneiden nuorten tulosta työmarkkinoille ja määräaikaisten työsuhteiden päättymisestä. Vuotta aiemmasta määrä väheni 3 400 henkilöllä eli 14 prosentilla. Koko maassa työttömien määrä väheni lähes samaa tahtia (-13 %)

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun lopussa Varsinais-Suomessa 9,5 %, mikä on 1,5 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Työttömien osuus työvoimasta oli hieman pienempi kuin koko maassa (9,7 %). Työttömyys onkin vähentynyt Varsinais-Suomessa lähes kolmanneksella kahdessa vuodessa. Työttömyysaste oli korkein Salon seutukunnassa (11,1 %) ja Turun kaupungissa (12,2 %). Pienin työttömyysaste oli Vakka-Suomessa ja Turunmaalla (kummassakin 6,5 %) sekä kunnista Paimiossa (4,4 %).

Joulukuun lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 2 700, mikä on 12 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyyden kasvu oli pitkään voimakkainta 25 - 34 -vuotiaiden ryhmässä, mutta maaliskuussa 2016 tapahtunut käänne laskusuuntaan tässä ryhmässä jatkuu edelleen vahvana. Työttömien väheneminen on nopeinta yli 55-vuotiaiden ikäluokissa.

Koulutusasteittain tarkasteltuna työttömyys väheni vuotta aiemmasta alemmalla (-15 %) ja ylemmällä korkeakouluasteella (-13 %). Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työttömyys väheni vuotta aiemmasta lähes kaikissa ammattiryhmissä. Voimakkaimmin määrä väheni asiantuntija- ja toimihenkilötehtävissä. Talouden noususta Varsinais-Suomessa kielii teollisuudessa jo yli kolme vuotta kestänyt työttömyyden aleneminen, joka jatkuu varsinkin metalliteollisuudessa. Rakennusala työttömyys on vähentynyt syksystä 2015 saakka. Palvelualoilla piristynyt tilanne on työmarkkinoilla heijastunut myös naisten työttömyyteen, joka on kääntynyt miesten työttömyyttä vahvempaan laskuun.

Joulukuun lopussa oli avoimia työpaikkoja tarjolla alueen työ- ja elinkeinotoimistossa 3 400 kappaletta eli 15 % enemmän kuin vuosi sitten.

Somerolla työttömiä työnhakijoita oli joulukuun lopussa 294 henkeä (366 12/2017), joista alle 25-vuotiaita 30 (38), yli 50-vuotiaita 139 (161) ja yli vuoden työttömänä olleita 52 (117). Työttömistä miehiä oli 160 (190) ja naisia 134 (176). Avoimia työpaikkoja oli Somerolla vuoden lopussa 20 (20). Työttömyysaste oli Somerolla 7,7 % (9,5 %).

(Lähde: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen V-S työllisyyskatsaus 12/2018)

Salon väestömäärä oli vuoden vaihteessa 52 330 (52 980) henkilöä. Väestö väheni edellisvuodesta n. 650:llä. Salon tulomuutto oli 1 823 ja lähtömuutto 2 160 henkilöä. Somerolla tulomuutto oli 364 ja lähtömuutto 378 henkilöä. Syntyneitä oli 60 (64) ja kuolleita 131 (156). Somerolla väkimäärä väheni 85 (-108) henkilöllä. Väestömäärä oli vuoden lopussa 8 828 (8 919) henkeä.

* suluissa vuoden 2017 vastaava tieto

3.3. Olennaiset toiminnan ja talouden muutokset

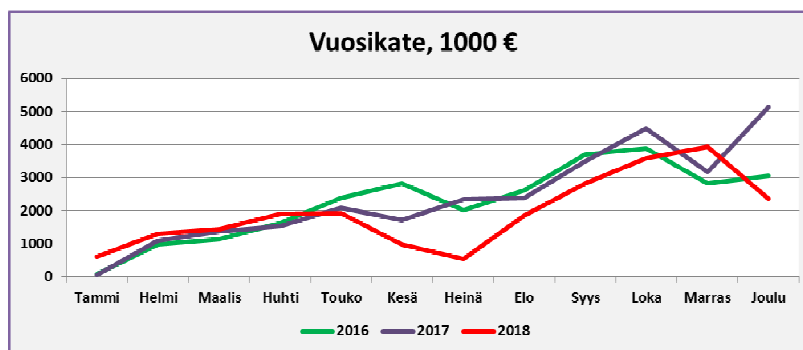
Vuoden 2018 tilinpäätös oli tuloksen kannalta edellisvuosia huonompi. Tilikauden tulos oli tappiollinen ensimmäisen kerran sitten vuoden 2004. Vuosikate oli alkuvuoden vielä viime vuoden tasolla tai sitä parempi, mutta lähti sitten laskemaan viime vuoden tasoa alemmaksi. Marraskuussa tilanne oli poikkeuksellisesti parempi, johtuen siitä, että verotulojen maksuunpanotilityksen takaisinperintä siirtyi joulukuulle. Tilinpäätöksessä vuosikate oli 2,4 milj. euroa ja poistot 3,1 milj. euroa. Tilikauden alijäämäksi muodostui satunnaisten erien jälkeen 0,7 milj. euroa. Toimintakulut jäivät n. 3 milj. euroa alle budjetoidun, mutta myös toimintatuotot jäivät n. 0,2 milj. euroa alle arvion.

Toimintakulut (ulkoiset) olivat 58,9 milj. euroa. Vastaavat menot vuonna 2017 olivat 57,8 milj. euroa. Näin ollen toimintakulut kasvoivat edellisestä vuodesta 1,2 milj. euroa eli 2,1 %.

Verotuloja oli budjetoitu 27,2 milj. euroa ja niitä kertyi kaikkiaan 26,7 milj. euroa, joka oli 0,46 milj. euroa arvioitua pienempi. Laskua edelliseen vuoteen oli n. 0,5 milj. euroa eli 1,8 %. Tuloveroarvio oli 24 milj. euroa ja veroa kertyi 23,6 milj. euroa. Alitusta syntyi n. 0,4 milj. euroa. Yhteisöverokertymä oli 1,26 milj. euroa, joka oli n. 0,1 milj. euroa arvioitua pienempi. Kiinteistövero kertyi 1,8 milj. euroa.

Valtionosuuksia ennakoitiin saatavan 25,2 milj. euroa. Lopullinen kertymä oli vain hieman suurempi. Valtionosuudet laskivat edellisestä vuodesta 0,7 milj. euroa.

Vuoden aikana nostettiin uutta lainaa 5 milj. euroa.

3.4. Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Someron kaupungin taloudellinen tilanne on edelleen pysynyt hyvänä huolimatta alijäämäisestä tilinpäätöksestä. Vuosikate oli 2,4 milj. euroa, mikä oli odotettua heikompi. Tilikauden alijäämää kertyi n. 0,7 milj. euroa ja taseessa on ylijäämiä kaikkiaan n. 29,7 milj. euroa.

Viime vuosien hyvistä tuloksista huolimatta lähivuodet tulevat koettelemaan kuntataloutta. Valtionosuusuudistus vähentää Someron kaupungin valtionosuuksia vuoden 2014 valtionosuuksiin verrattuna täysimääräisesti voimaan tultuaan 248 euroa asukasta kohti eli yhteensä n. 2,3 milj. euroa. Sen laskennallisen vaikutuksen tuloveroprosenttiin arvioitiin olevan n. 2 prosenttiyksikköä. Reaalisesti valtionosuudet eivät kuitenkaan ole laskeneet uudistuksen ennakkolaskelmien mukaisesti, vaan ne ovat Somerolla absoluuttisesti jopa nousseet vuodesta 2015. Vasta vuoden 2018 tilinpäätöksessä laskua on n. 0,7 milj. euroa vuoden 2017 tilinpäätökseen verrattuna.

Suunnitelmavuosien 2019 – 2021 investointimenot ovat tuntuvasti vuosien 2018 - 2020 investointimenoja pienemmät. Lainanotto kuitenkin tulee jatkumaan ja asukaskohtaisen lainamäärän arvioidaan nousevan 3 300 euron tasolle suunnitelmakauden lopussa. Suuri velkamäärä kasvattaa myös korkokustannuksia, vaikka korot toistaiseksi ovatkin olleet alhaiset.

Sote- ja maakuntauudistuksen toteutusmalli tulee vaikuttamaan oleellisesti myös Someron talouskehitykseen jatkossa. Valmistelussa ollut maakuntapohjainen malli olisi arvion mukaan parantanut Someron asemaa, koska kaupungin väestörakenteesta johtuva keskimääräistä suurempi vanhuspalvelujen kustannuskasvupaine olisi siinä siirtynyt suuremmalla väestöpohjalla katettavaksi. Tilinpäätösvaiheessa ei ole vielä arvioitavissa mihin suuntaan uudistusta aletaan seuraavaksi valmistella.

Työttömien määrä ja työttömyysaste ovat laskeneet ja myönteisen kehityksen odotetaan jatkuvan koko seudulla.

3.5. Kaupungin henkilöstö 31.12.

	2018	2017	2016
Vakinaiset	459	466	470
Määräaikaiset (sis. työllistetyt ja sijaiset)	138	134	136
Koko henkilöstö yhteensä	597	600	606

Määräaikaisissa on mukana myös sairausloman- ja vuosiloman sijaiset, jolloin luvuissa on mukana sekä vakinainen että sijainen.

Kaupunki laatii vuosittain erillisen henkilöstöraportin, jossa on tarkemmat selvitykset henkilöstömuutoksista, sairauspoissaoloista ym.

Henkilöstökustannukset:

	2018	2017	2016
Palkat	19 830 277	19 820 700	19 926 518
Henkilösivukulut	5 054 661	5 286 011	6 097 295
Henkilöstökorvaukset	<u>-309 123</u>	<u>-395 966</u>	<u>-311 908</u>
Henkilöstökulut yhteensä	24 575 815	24 710 745	25 711 905
Henkilöstökulujen muutos	-0,6 %	-3,9 %	+0,9 %

Sisältää työllisyysvaroin palkattujen henkilöstökuluja:	344 027	209 745	136 175
Valtion palkkatuki	148 566	94 848	56 932
Tuen osuus henkilöstökuluista	43 %	45 %	42 %

3.6. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttamista seikoista

Oikeudenkäynnit ja mahdolliset vahingonkorvaukset:

1. Varsinais-Suomen kärjäoikeus käsitteli Rakennusliike Kerroskivi Oy:n kannetta sekä Someron kaupungin vastakannetta uimahallin vuonna 2010 puretusta urakkasopimuksesta siten, että se antoi tuomion 29.8.2014. Kaupungin vaatimusten määrä oli n. 1,9 milj. euroa ja Kerroskivi Oy:n vaatimus n. 3,3 milj. euroa. Tuomiolauselman mukaan Someron kaupunki veloitettiin suorittamaan Rakennusliike Kerroskivi Oy:lle 847 044,71 euroa korkolain mukaisine viivästyskorkoineen. Rakennusliike Kerroskivi Oy veloitettiin suorittamaan Someron kaupungille 1 706 145 euroa korkolain mukaisine viivästyskorkoineen sekä oikeudenkäyntikulujen korvauksena 121 224,68 euroa viivästyskorkoineen.

Kerroskivi valitti tuomiosta Turun hovioikeuteen. 18.12.2015 antamassaan tuomiossa hovioikeus muutti kärjäoikeuden tuomiota siten, että yhden korvauskohdan osalta kärjäoikeuden määräämän 38 961 euron sijasta Kerroskivi tuomittiin korvaamaan kaupungille ainoastaan 15 000 euroa (korkoineen). Lisäksi Kerroskivi veloitettiin korvaamaan kaupungin hovioikeusoikeudenkäyntikuluja kaupungille 85 812,18 euroa (sis. alv 24 %). Kerroskivi haki korkeimmalta oikeudelta helmikuussa 2016 valituslupaa hovioikeuden tuomioon, mutta ei sitä saanut, joten hovioikeuden ratkaisu tuli lainvoimaiseksi. Kerroskivi hakeutui tuomion jälkeen konkurssiin, jonka pesänjako on alkanut syksyllä 2016 ja on kesken.

Hovioikeuden päätöksen perusteella kaupungin tekemän ulosottohakemuksen yhteydessä Nordic Guarantee väitti, että sen (Kerroskiven puolesta) myöntämä työajan ja takuunajan 665 000 euron vakuus on vanhentunut maaliskuussa 2015. Kaupunki teki asian johdosta ensin korvausvaatimuksen Asianajotoimisto Heikkilä & Co:lle ja Asianajotoimisto Esko Tamminen Oy:lle toukokuussa 2016, sekä omalle vakuutusyhtiölleen hallinnon vastuuvakuutukseen perustuvan vahinkoilmoituksen kesäkuussa 2016. Asianajotoimistot kiistivät vastuunsa. Tämän jälkeen kaupunki teki Nordic Guaranteeen toiminnasta valituksen/selvityspyynnön Finanssivalvonnalle helmikuussa 2017. Finanssivalvonta antoi asiasta oman lausuntonsa marraskuussa 2017, ja osittain sen pohjalta kaupunki päätti 5.3.2018 nostaa kanteen Nordic Guaranteeta vastaan Helsingin kärjäoikeudessa mm. sillä perusteella, että Nordic Guaranteeen antamaan vakuussitoumukseen tulee soveltaa vakuutussopimuslakia, jolloin saatava ei ole vanhentunut, ja että vaikka ko. lakia ei sovellettaisiikaan, ei saatava ole sitoumuksen ehtojen mukaan vanhentunut. Helsingin kärjäoikeus on aloittanut asiaa koskevat istunnot keväällä 2019.

Kaupungin sisäisten vastuukysymysten osalta kaupunginhallitus totesi vuoden 2013 tilinpäätöksessä, että sisäinen valvonta ei ole onnistunut oikeusprosessiin liittyvässä päätöksenteossa, ja että kaupunginhallitus tulee käsittelemään asiaa erikseen keväällä 2014. Kaupunginhallitus hyväksyi 23.6.2014 § 140 omalta osaltaan jälkikäteen kaupungin edunvalvonnan kannalta tarkoituksenmukaisena toimenpiteenä vastakanteen jättämisen 23.4.2013 Varsinais-Suomen kärjäoikeuteen. Valtuusto päätti vuoden 2015 tilinpäätöstä käsitellessään olla myöntämättä vastuuvapautta tilikaudelta 1.1. – 31.12.2015 tekniselle johtajalle ja 30.4.2015 asti kaupungin palveluksessa olleelle tilakeskuksen päällikölle uimahallin vakuuden vanhentumisen osalta. Tähän liittyen kaupunki on toimittanut em. viranhaltijoille ehdollisen korvausvaatimuksen, jonka mukaan mikäli kaupungin pyrkimys periä sitoumuksen mukaista saatavaa Nordic Guaranteeelta epäonnistuu, vaatii kaupunki valtuuston em. päätöksen ja siihen liitetyn kaupunginhallituksen lausunnon perusteella

9.3.2015 virassa olleilta tekniseltä johtajalta ja tilakeskuksen päälliköltä (toistaiseksi) yhteisvastuullisesti vahingonkorvausta aiheutuneen vahingon määrästä 665 000 €. Tässä tapauksessa korvausta on mahdollista saada kaupungin hallinnon vastuuvakuutuksen kautta 500 000 €.

2. Markkinaoikeus on antanut päätöksen eräiden metsäyhtiöiden kilpailunrajoituslain vastaista menettelyä koskevassa asiassa. Markkinaoikeus on katsonut, että Metsäliitto Osuuskunta, Stora Enso Oyj ja UPM Kymmene Oyj ovat syyllistyneet vuosina 1997 – 2004 kilpailunrajoituslain vastaiseen menettelyyn (raakapuun hankintakartelli). Kartellin tarkoituksena oli keskinäisen kilpailun rajoittaminen ja yhteisen raakapuhinnan hallinta, josta on aiheutunut puunmyyjille vahinkoa. Yleisten arvioiden mukaan kartellin aiheuttama vahinko oli n. 30 % käypään markkinahintaan verrattuna.

Kuntaliitto antoi asiasta yleiskirjeen, jossa se kehotti kuntia arvioimaan, onko niiden pantava vireille vahingonkorvauskanne metsäyhtiötä kohtaan ja tekemään yhteistyötä korvauskanteiden ja vahinkojen selvittämiseksi. Kaupunginhallitus päätti 5.9.2011 käynnistää selvitystoimenpiteet mahdollisen oikeudenkäynnin valmistelemiseksi ja antaa asiassa toimeksiannon Asianajotoimisto Krogerus Oy:lle. Someron kaupungin myynnit kartelliyhdistyksille ovat yhteensä n. 1,3 milj. euroa, josta kuitupuun osuus on 0,8 milj. euroa. Kaupunginhallitus päätti alkuselvitykseen nojautuen 21.11.2011, että raakapuukartellia koskeva asia viedään saadun selvityksen perusteella oikeudenkäyntivaiheeseen, mikäli 20 mukanaolijan ehto täyttyy.

Kuntaryhmä muodostui 36 kunnasta ja yhteinen kannekirjelmä jätettiin käräjäoikeudelle 20.12.2011 ja vastaajayhtiöt vastasivat kanteeseen 31.5.2012. Kantajat täydensivät kanteita vuonna 2013. Osa vastaajista tarjosi kunnille mahdollisuutta luopua kanteesta syksyllä 2014 ilman oikeudenkäyntikuluja koskevia vastavaateita. Tässä vaiheessa oikeudenkäynnin arvioitavissa olevat riskit olivat arviolta hyvin samankaltaiset kuin prosessia aloitettaessakin ja kuten merkittävä pääosa kunnista, Somerokaan ei luopunut kanteesta.

Vuoden 2016 alussa kuntakohtaisia vaatimusmääriä tarkennettiin oikeuden aiemmin antamiin vanhentumisratkaisuihin perustuen, jolloin Someron vaatimusmääräksi täsmentyi 161 610,13 €. Asian pääkäsitely alkoi Helsingin käräjäoikeudessa syksyllä 2016 ja jatkui vuonna 2017. Vastaajat esittivät seuraavat kuntakohtaiset korvausvaatimukset (kohdistuvat kaikkien vastaajien osalta myös Somerolle), joiden laskentatapa kyseenalaistettiin voimakkaasti kantajien puolelta:

- UPM: 70.266,46 €/kantajakunta
- Stora Enso: 77.971,50 €/kantajakunta
- Metsäliitto: 53.585,50 €/kantajakunta

Someron kaupungin puolesta esitettiin vastaajille yhteisvastuullisesti oikeudenkäyntikulukorvausvaatimuksena 105.234,93 euroa (alv 0 %) korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen kuukauden kuluttua käräjäoikeuden ratkaisun antamisesta lukien. Helsingin käräjäoikeus hylkäsi 31.10.2017 antamassaan tuomiossa Someron kaupungin ja 31 muun kunnan vaatimukset sekä velvoitti nämä korvaamaan metsäyhtiöiden oikeudenkäyntikulut. Kuntien maksettavaksi tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrä oli yhteensä 6.210.647,20 euroa, josta Someron kaupungin osuus 201.823,50 euroa. Kaupunginhallitus päätti 19.2.2018 valittaa tuomiosta hovioikeuteen, mutta samalla esittää vastaajille sovintoa, jonka mukaisesti kaupunki (kuten suuri määrä muitakin kuntia) peruuttaa valituksensa, mikäli vastaajat luopuvat kantajien oikeudenkäyntikulujen korvausvaatimuksesta. (Someron kaupunki maksoi sille tuomitut kustannukset jo vuoden 2017 lopussa viivästyskorkeiden välttämiseksi, joten Someron osalta sovinto edellyttää vastaajilta em. korvausten palauttamista.) Maaliskuussa 2018 UPM Kymmene ilmoitti hyväksyvänsä omalta osaltaan sovintoehdotuksen, mikäli kaikki kunnat ovat siinä mukana. UPM Kymmene palautti kaupungin maksamat oikeudenkäyntikulut viivästyskorkeineen.

Samanlaisia piirteitä sisältäneen Metsähallituksen ja metsäyhtiöiden välisen jutun päädyttyä Metsähallituksen tappioon keväällä 2018, myös Someron kaupunki (4.6.2018) ja muut

kantajakunnat päätyivät peruuttamaan valituksensa hovioikeuteen. Oikeudenkäynti siis päättyi tähän.

3. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on käsittelyssä lastensuojelun kustannusvastuuasia hallintoriitana toisen kunnan kanssa. Someron kaupunki on vastannut asiakkuudesta sekä siitä aiheutuneista kuluista vuodesta 2015 alkaen. Asian ratkaisusta riippuen kulut jäävät joko Someron kaupungille tai sitten siirtyvät toisen kunnan vastuulle, jolloin asiakastyöstä sekä lastensuojelun kuluista laskutetaan toista kuntaa vuodesta 2015 alkaen.

3.7. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Lisäksi kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kunnan varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan toteuttamisesta. Sisäinen valvonta ja vastuut on määritelty hallintosäännössä hallitukselle, lautakunnille, toimialajohtajille ja esimiehille.

Sisäistä valvontaa koskevaa ohjeistusta annetaan vuosittain talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa, jotka hallitus hyväksyy vuoden alussa.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 29.9.2014 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Sisäisen valvonnan päivitetty ohje on hyväksytty kaupunginhallituksessa 14.12.2015 ja se on tullut voimaan 1.1.2016. Ohjeeseen on tehty muutamia tarkennuksia (kh 17.12.2018) ja se on tullut voimaan 1.1.2019.

Sisäisen valvonnan ohjeen mukaan toimielimet ja tilivelvolliset seuraavat talousarvion toteutumista suoritetuilla kirjanpidon kyselyillä ja tulostetuilla raporteilla. Kaupunginhallitukselle raportoidaan talousarvion toteutumisesta neljännesvuosittain ja maksuvalmiudesta pääsääntöisesti kerran kuukaudessa. Lautakunnille raportoidaan kahden kuukauden välein talousarvion toteutumisesta. Valtuustolle raportoidaan tavoitteiden toteutumisesta puolivuositain ja talousarvion toteutumisesta neljännesvuosittain.

Tekninen lautakunta on kilpailuttanut vakuutukset 21.8.2018. Vakuutuspalveluiden toimittajaksi valittiin IF Vahinkovakuutus Oy 1.1.2019 alkaen. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Päivitetty hankintaohje on tullut voimaan 23.8.2010. Kaupungin hankinnat on kilpailutettu ohjeen mukaan ja ilmoitukset on julkaistu sähköisessä ilmoituskanavassa (HILMA).

Someron kaupungin uusi konserniohje on hyväksytty valtuustossa 16.4.2018 ja se on tullut voimaan 1.6.2018 alkaen. Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Tytäryhteisöt raportoivat toiminnastaan puolivuositain. Raportti annetaan kaupunginhallitukselle ja tekniselle lautakunnalle. Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy ja Koy Someron Lamminniemi raportoivat toiminnastaan kaupunginhallitukselle ja perusturvalautakunnalle.

Uusi hallintosääntö on hyväksytty valtuustossa 10.12.2018 ja se on tullut voimaan 1.1.2019.

Kaupungissa on käytössä riskienkartoituslomake, jossa kartoitetaan henkilöriskit, omaisuusriskit, toiminnan riskit ja johtamisjärjestelmään/päätöksentekoon liittyvät riskit. Lisäksi tulee selvittää todettujen riskien osalta tarpeelliset/suunnitellut toimenpiteet. Asiaa on käyty lävitse säännöllisin väliajoin esimiespalaverissa. Lomake päivitetään vähintään vuosittain. Lomakkeen tietoja käytetään pohjana mm. talousarvion perustelutekstissä.

Riskienhallinta poikkeusoloissa on otettu huomioon valmisteltaessa Someron kaupungin valmiussuunnitelman yleistä osaa. Tämä perustuu Valmiuslakiin, jonka mukaan kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa.

4. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

4.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelman tehtävänä on osoittaa, riittääkö tuottoina kertynyt tulorahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen.

Toimintakate ilmoittaa, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen välitulos arvioitaessa tulorahoituksen riittävyttä lyhyellä aikavälillä.

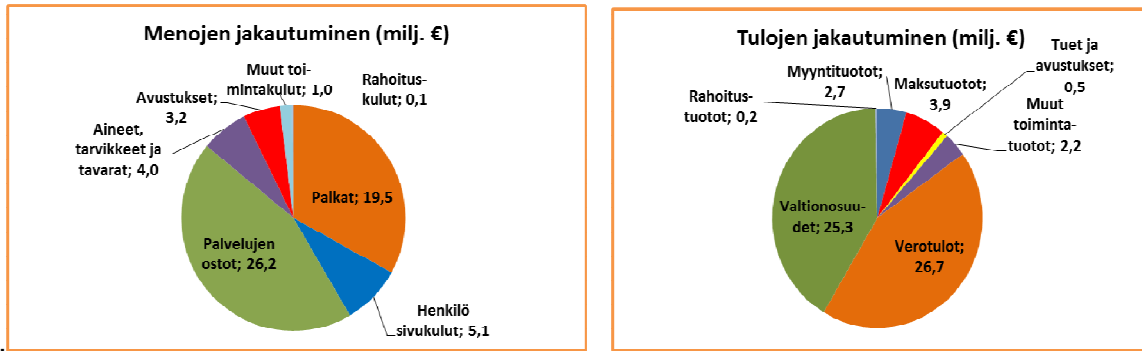
Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tulokseen saattaa olennaisesti vaikuttaa satunnaiset tuotot ja kulut, mistä syystä tulorahoituksen riittävyden arviointia ei voida määritellä sen perusteella.

TULOSLASKELMA (ulkoiset erät)

	2018	2017	2016
	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	9 288	9 728	9 208
Toimintakulut	-58 982	-57 779	-58 678
Toimintakate	-49 694	-48 050	-49 470
Verotulot	26 712	27 197	26 369
Valtionosuudet	25 262	25 967	26 003
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	1	1	0
Muut rahoitustuotot	183	123	241
Korkokulut	-94	-85	-70
Muut rahoituskulut	-7	-20	-6
Vuosikate	2 363	5 133	3 067
Poistot ja arvonalentumiset	-3 151	-3 043	-2 663
Satunnaiset erät	70	-202	3 384
Tilikauden tulos	-717	1 888	3 788
Tilikauden ylijäää (alijäämä)	-717	1 888	3 788

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2018	2017	2016
Toimintatuotot/Toimintakulut %	15,8 %	16,8 %	15,7 %
Vuosikate/Poistot, %	75 %	168,7 %	115,2 %
Vuosikate, euroa/asukas	268 €	576 €	340 €
Asukasmäärä	8 828	8 919	9 027

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista:

$$= 100 * \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$$

Tunnusluku osoittaa, että 15,8 % toiminnan menoista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuloilla sekä muilla varsinaisen toiminnan tuloilla.

Kunnan toimintojen organisointi, kuten toimintojen yhtiöittäminen ja kuntien välinen yhteistoiminta vaikuttavat tunnusluvun arvoon ja selittävät kuntakohtaisia eroja.

Vuosikate prosenttia poistoista

$$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistolaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoa valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Myös nämä väittämät pitävät paikkansa vain, jos poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Jos vuosikate on negatiivinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Vuosikate euroa /asukas:

$$= \text{Vuosikate} / \text{asukasmäärä tilikauden lopussa}$$

Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Kuntakohtaisia eroja selittävät toimintojen organisointi ja palvelutoiminnan laajuus. Erityisesti silloin, kun kunnan talouden tasapainoa ja liikkumavaraa verrataan muihin kuntiin, on otettava huomioon myös erot veroprosenteissa. Riittävä tulorahoitus voi kahdessa vertailukunnassa olla saavutettu erilaisella verorasitteella kuntalaisiin.

4.2. Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelmalla osoitetaan kuinka paljon kunnan toiminnan ja sen investointien rahavirta on ylijäämäinen tai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirralla osoitetaan, miten alijäämäisen toiminnan rahavirta on rahoituksellisesti katettu tai miten ylijäämä on käytetty.

Toiminnan rahavirta osoittaa, missä määrin kunta on pystynyt tilikauden aikana toiminnan avulla saamaan rahavaroja toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun.

Investointien rahavirrat osoittavat sen rahavarojen käytön, joiden avulla kunta järjestää palvelutuotannon edellytykset ja kerryttää tulevia rahavirtoja pitkällä aikavälillä.

Toiminnan ja investointien rahavirran positiivinen (ylijäämäinen) välitulos osoittaa, kuinka paljon varoja jää käytettäväksi nettoantolainaukseen, lainojen lyhennykseen ja rahavarojen lisäykseen. Negatiivinen (alijäämäinen) välitulos taas osoittaa, kuinka paljon menoja joudutaan kattamaan olemassa olevia rahavirtoja vähentämällä tai lainoja lisäämällä.

Rahoituksen rahavirrat osoittavat antolaina- ja muiden saamisten, toimeksiantojen varojen ja pääomien, vaihto-omaisuuden sekä oman ja vieraan pääoman muutokset tilikauden aikana.

Antolainauksen muutoksina esitetään erikseen kunnan myöntämien lainojen lisäykset ja lainojen lyhennykset. Myös kunnan maksamat palautuskelpoiset liittymismaksut näkyvät tässä erässä.

Lainakannan muutoksista ilmenee, paljonko kunta on tilivuoden aikana ottanut uutta lainaa tai lyhentänyt niitä.

Muut maksuvalmiuden muutokset –kohtaan on laskettu toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset, vaihto-omaisuuden muutokset, pitkä- ja lyhytaikaisten saamisten muutokset sekä korottomien velkojen muutokset.

Toiminnan ja investointien rahavirran sekä rahoituksen rahavirran yhteenlaskettu muutos osoittaa rahavarojen muutoksen. Rahavaroja ovat rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

RAHOITUSLASKELMA	2018	2017	2016
	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	2 363	5 133	3 067
Satunnaiset erät	70	-202	3 384
Tulorahoituksen korjauserät	-65	-53	-129
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-7 061	-8 006	-12 479
Rahoitusosuudet investointeihin	305	40	124
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 057	126	1 699
Investointien rahavirta yhteensä	-4 698	-7 840	-10 656
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 330	-2 962	-4 334
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäykset	-200	0	-83
Antolainasaamisten vähennykset	5	15	10
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 000	6 000	5 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 989	-1 338	-1 966
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 000	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	153	-597	775
Rahoituksen rahavirta	3 969	4 080	3 736
Rahavarojen muutos	1 640	1 118	-597
Rahavarat 31.12.	4 762	3 123	2 005
Rahavarat 01.01.	3 122	2 005	2 602
	1 640	1 118	-597

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2018	2017	2016
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-13 215	-11 827	-14 392
Investointien tulorahoitus, %	34,9 %	64,4 %	24,8 %
Lainanhoitokate	1,2	3,67	1,54
Kassan riittävyys (pv)	25 pv	17 pv	10 pv

INVESTOINNIT**Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €**

Toiminnan ja investointien rahavirta –välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %:

$$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Investointien tulorahoitusprosentti on laskenut 34,9:ään. Vuoden 2017 tunnuslukua nosti n. 3 milj. euroa suurempi vuosikate. Vuonna 2016 tunnuslukuun taas vaikutti Somerasuntojen osakkeiden hankinta sekä Someron seudun kuntokotiyhdistyksen osakepääoman kirjaukset, jotka kasvattivat investointimenoja.

LAINANHOITO**Lainanhoitokate:**

$$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$$

Lainanhoitokate kertoo tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1 - 2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla.

Lainanhoitokate on laskenut yhteen, joka tarkoittaa sitä, että vuosikate riittää juuri ja juuri lainojen lyhennysten maksuun. Vuoden 2017 korkeaan tunnuslukuun vaikutti oleellisesti vuosikate, joka oli selvästi edellisvuosia suurempi. Vuoden 2016 lainanlyhennyksiin taas vaikutti Ktö Oy Somerasunnoille siirretyt viisi lainaa, jotka kohdistuivat luovutettaviin rivitaloihin. Lainat kirjattiin lainanlyhennykseksi kaupungin taseeseen.

MAKSUVALMIUS

Kassan riittävyys (pv)

= 365 pv * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Tunnusluku ilmaisee monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Tulos osoittaa, että rahavarat riittivät 25 päivän kassasta maksuihin. Kaupungin maksuvalmius oli edelleen hyvä. Uutta lainaa nostettiin 5 milj. euroa. Kassavarat kasvoivat vuoden aikana 1,6 milj. euroa ollen vuoden lopussa 4,8 milj. euroa.

Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kassasta maksut kootaan seuraavista tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä:

Tuloslaskelmasta

Toimintakulut

Korkokulut

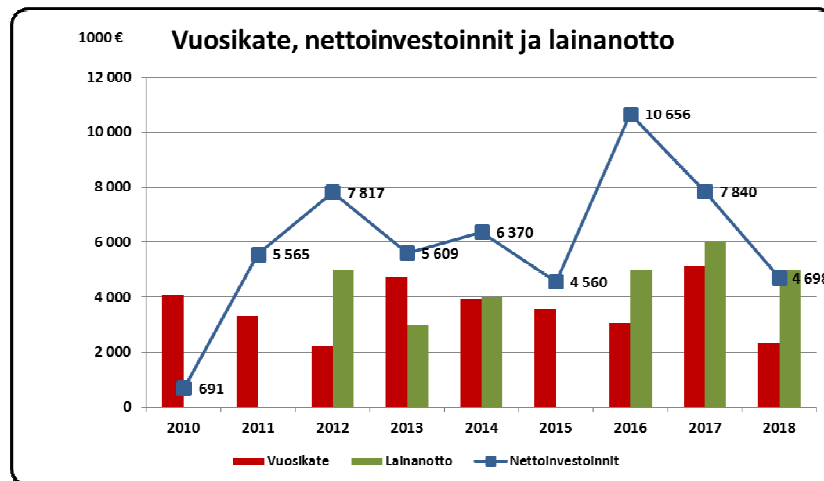
Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainojen lisäys

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

4.3. Rahoitusasema ja sen muutokset

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	31.12.2018 1 000 €	31.12.2017 1 000 €	31.12.2016 1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	79 446	77 639	72 805
<i>I Aineettomat hyödykkeet</i>	211	349	364
Tietokoneohjelmistot	211	349	364
<i>II Aineelliset hyödykkeet</i>	63 981	63 699	58 831
Maa- ja vesialueet	6 558	6 447	6 275
Rakennukset	49 992	38 404	39 808
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 073	4 843	5 595
Koneet ja kalusto	851	368	400
Muut aineelliset hyödykkeet	70		
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	439	13 637	6 752
<i>III Sijoitukset</i>	15 255	13 591	13 610
Osakkeet ja osuudet	14 289	12 820	12 823
Muut lainasaamiset	811	616	632
Muut saamiset	155	155	155
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	496	515	503
Valtion toimeksiannot	13	37	26
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	483	479	478
VAIHTUVAT VASTAAVAT	8 814	7 048	5 520
<i>I Vaihto-omaisuus</i>	9	10	11
Aineet ja tarvikkeet	9	10	11
<i>II Saamiset</i>	4 043	3 916	3 504
Pitkäaikaiset saamiset	1 439	1 569	1 700
Muut saamiset	1 439	1 569	1 700
Lyhytaikaiset saamiset	2 605	2 346	1 804
Myyntisaamiset	1 764	1 478	1 356
Muut saamiset	324	407	431
Siirtosaamiset	516	461	18
<i>IV Rahat ja pankkisaamiset</i>	4 762	3 123	2 005
VASTAAVAA YHTEENSÄ	88 757	85 202	78 828

VASTATTAVAA	31.12.2018 1 000 €	31.12.2017 1 000 €	31.12.2016 1 000 €
OMA PÄÄOMA	57 641	58 358	56 470
I Peruspääoma	27 947	27 947	27 947
II Edellisten tilikausien ylijäämä	30 411	28 523	24 734
III Tilikauden yli-/alijäämä	-717	1 888	3 788
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 684	1 729	1 546
Valtion toimeksiannot	44	32	17
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 600	1 672	1 514
Muut toimeksiantojen pääomat	39	25	15
VIERAS PÄÄOMA	29 432	25 115	20 812
I Pitkäaikainen	19 897	16 969	12 958
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	19 669	16 716	12 682
Lainat julkisyhteisöiltä	228	253	276
II Lyhytaikainen	9 536	8 146	7 854
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 047	1 966	1 317
Lainat julkisyhteisöiltä	25	23	21
Saadut ennakot	135	129	202
Ostovelat	2 464	2 804	2 953
Muut velat	783	384	421
Siirtovelat	3 082	2 840	2 940
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	88 757	85 202	78 828

TASEEN TUNNUSLUVUT

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta:

	2018	2017	2016
Omavaraisuusaste, %:	65 %	68,6 %	71,8 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %:	47,8 %	39,7 %	33,5 %
Velat ja vastuut, % käyttötuloista	48,2 %	39,8 %	33,54 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	29 694	30 411	28 523
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	3 364	3 410	3 160
Lainakanta 31.12, 1 000 €	22 969	18 958	14 296
Lainat 31.12. €/asukas	2 602	2 126	1 584
Lainasaamiset, 1 000 €	811	616	632
Asukasmäärä	8 828	8 919	9 027

Omavaraisuusaste, %:

= 100 * (Oma pääoma + poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %:

$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, silloin kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut.

Tunnusluku ottaa paremmin huomioon erilaisilla malleilla, kuten rahoitusleasingsopimuksilla rahoitetut hankkeet, jotka eivät näy velkana kunnan taseessa.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

$$= \text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$$

Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

$$= [\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä.}$$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän.

Lainakanta 31.12.

$$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$$

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Lainat euroa / asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

$$= \text{Sijoituksiin merkityt jvk} - \text{lainasaamiset ja muut lainasaamiset}$$

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

4.4. Kokonaistulot ja –menot

Kokonaistulojen ja –menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat.

Kokonaistulo- ja –meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Kunnan kokonaistulot ja -menot

TULOT	milj. €
<i>Toiminta</i>	
Toimintatuotot	9,288
Verotulot	26,712
Valtionosuudet	25,262
Korkotuotot	0,001
Muut rahoitustuotot	0,183
Satunnaiset tuotot	0,070
Tulorahoituksen korjauserät	
Pysyvien vast. hyödykkeiden luovutusvoitot	-0,067
<i>Investoinnit</i>	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,305
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2,057
<i>Rahoitustoiminta</i>	
Antolainasaamisten vähennykset	0,005
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5,000
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	1,000
Kokonaistulot yhteensä	69,818

MENOT	milj. €
<i>Toiminta</i>	
Toimintakulut	58,982
Korkokulut	0,094
Muut rahoituskulut	0,007
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-0,002
<i>Investoinnit</i>	
Investointimenot	7,061
<i>Rahoitustoiminta</i>	
Antolainasaamisten lisäykset	0,200
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	<u>1,989</u>
Kokonaismenot yhteensä	68,331

5. KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS**5.1. Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä**

Kuntalain mukaan kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Myös kunnan määräysvallassa olevat säätiöt kuuluvat kuntakonserniin. Kunnan tytäryhteisö on yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta.

Kirjanpitovelvollisella katsotaan olevan määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa tai siihen verrattavassa ulkomaisessa yrityksessä (kohdeyritys), kun sillä on:

1. enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai
2. oikeus nimittää tai erottaa enemmistö kohdeyrityksen hallituksen jäsenistä tai siihen verrattava toimielimen jäsenistä tai

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

Yhdistelty konsernitilinpäätökseen (kpl)

Tytäryhteisöt:

Yhtiöt	
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt:	6
- Ktö Oy Somerasunnot	1
- Ktö Oy Jukolantie	1
- Ktö Oy Someron Törmä(*)	1
- As Oy Someron Aurinkopuisto	1
- Ktö Oy Someron Lamminniemi	1
- Ktö Oy Lamminniemen Satumaa	1
Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt:	3
- Someron Lämpö Oy	1
- Someron Vesihuolto Oy	1
- Someron Talkkari Oy	1
Muut yhtiöt	1
- Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy	1
Kuntayhtymät:	6
- V-S sairaanhoitopiirin ky	1
- V-S erityishuoltopiirin ky	1
- Forssan seudun hyvinvointiky	1
- Lounais-Hämeen ammatillisen koulutuksen ky	1
- Salon seudun koulutusky	1
- Varsinais-Suomen Liitto	1
Yhteensä	16

*) Patentti- ja rekisterihallitus on hyväksynyt Ktö Oy Someron Törmän muuttamisen asunto Oy:ksi. Muutos astuu voimaan 1.1.2019.

5.2. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

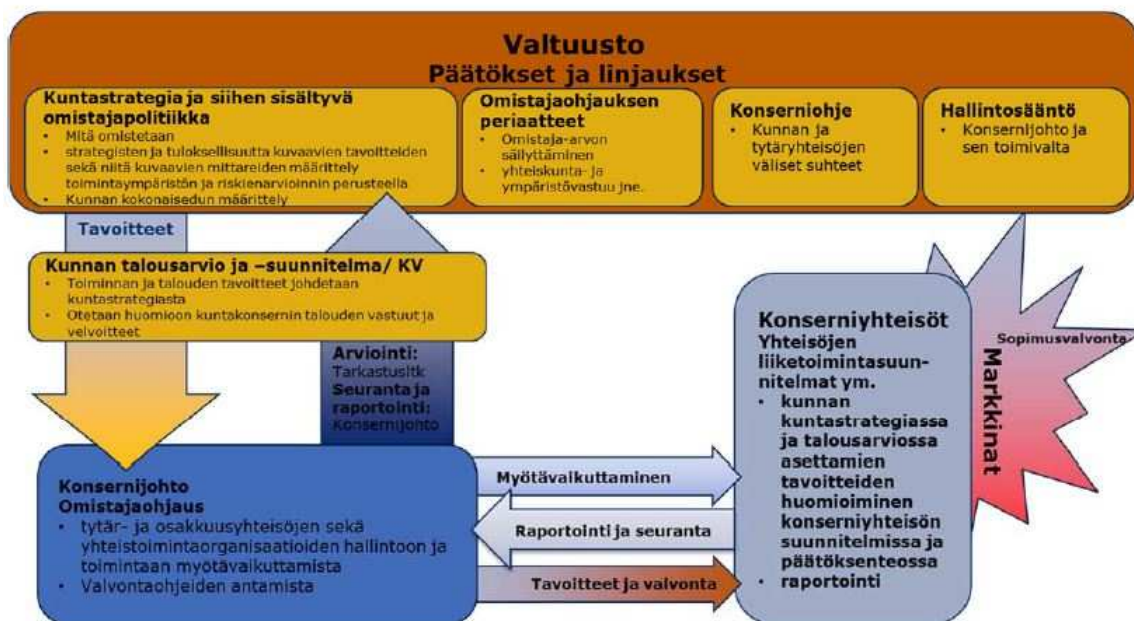
Valtuusto päättää osana kuntastrategiaa omistajapolitiikasta sekä omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Hallitus vastaa kunnan toiminnan omistajaohjauksesta. Konsernijohto vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä valtuuston päätösten mukaisesti. Hallintosäännön mukaan kaupungin konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Kaupunginhallitus vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta ja organisoii konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan, antaa valtuustolle puolivuositin raportin yhtiöiden tavoitteiden toteutumisesta ja taloudellisen aseman kehityksestä sekä arvion tulevasta kehityksestä ja riskeistä. Kaupunginhallitus nimeää kaupungin ehdokkaat tytäryhteisöjen hallitukseen sekä nimeää yhtiökokousedustajat ja antaa heille omistajaohjauksen edellyttämät toimintaohjeet.

Kaupunginjohtaja toimii konsernin johtajana ja aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan.

Tytäryhteisöt raportoivat toiminnastaan kaksi kertaa vuodessa. Raportointikaudet ovat 1.1. – 30.6. ja 1.7. – 31.12. Tytäryhteisö toimittaa yhtiökokouksen esityslistat ja pöytäkirjajäsennökset kaupunginhallitukselle.

Kuntayhtymät toimittavat hallituksen ja valtuuston esityslistat ja pöytäkirjajäsennökset kaupunginhallitukselle.

Kuvio 1. Konserniohjaus kuntakonsernissa
Kuntaliitto

5.3. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Someran kaupunkikonserniin kuuluu 10 tytäryhteisöä ja 6 kuntayhtymää.

Kaupunki omistaa kokonaisuudessaan kaukolämpöä tuottavan Someron Lämpö Oy:n, Ktö Oy Someron Törmän, Ktö Oy Somerasunnot, Ktö Oy Someron Lamminniemen, Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy:n ja Lamminniemen Satumaan. Lähes kokonaisuudessaan omistetaan Someron Vesihuolto Oy. Kaupunki on ostanut yksityisten omistamia Vesihuollon osakkeita. Puuttuvia osakkeita on enää 4 kpl.

Ktö Oy Jukolantiestä kaupunki omistaa 90,6 % ja Someron Talkkari Oy:stä suoraan 43,1 % ja välillisesti Someron Lämpö Oy:n kautta 15,5 %.

As Oy Someron Aurinkopuiston 7 asunnosta kaupunki omistaa 4 eli 57,1 %.

Vuoden aikana kaupunki on myynyt Someron Vesihuolto Oy:lle Harjun ja Oinasjärven alueilla sijaitsevat jätevedenpuhdistamot ilman maapohjaa kauppahintaan 2 004 105 euroa. Tästä summasta Vesihuolto Oy maksoi kaupungille 535 000 euroa rahana ja 1 469 105 eurolla kaupunki merkitsi itselleen uusia Vesihuolto Oy:n osakkeita. Lisäksi kaupunki osti itselleen 535 000 eurolla Vesihuolto Oy:n omistaman hulevesiverkoston.

5.4. Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Merkittävimmät lähiajan konserniin/tytäryhteisöihin kohdistuvat toiminnalliset ja taloudelliset muutokset kohdistuvat vesihuoltoon ja sote-palveluihin.

Someran Vesihuolto Oy:n haasteena on keskustaajaman jätevesienkäsittelyn kehittäminen siten, että Kirkkojärveen kohdistuvat Akustinpuiston pumppaamon ohjuoksutukset saadaan poistettua. Tämä edellyttää käytännössä sekaviemäroinnin (hulevedet ja varsinaiset jätevedet) purkamista ja/tai puhdistamojärjestelmän kokonaiskehittämistä, jossa mm. pumppaamojen toimintaa on jo parannettu hyvin tuloksin. Toimenpiteet vaativat

huomattavasti resursseja sekä kaupungilta (hulevedet) että Vesihuolto Oy:ltä (jätevedet). Kaupunki päätti vuoden 2017 lopulla kaupungin ylläpitämän hulevesiverkoston toimialueella rakennettuja kiinteistöjä koskevan hulevesimaksun käyttöönotosta. Lisäksi vuonna 2018 toteutettiin jätevedenpuhdistamojen siirto Vesihuolto Oy:lle, mikä selkeytti jätevedenpuhdistusjärjestelmän kokonaiskehittämistä.

Sipilän hallituksen jätettyä eronpyyntönsä maaliskuussa 2019, myös sote- ja maakunta-uudistuksen valmistelu lakkasi. Tuleva hallitus päättää, jatketaanko uudistamiseen liittyvää työtä ja se tekee ratkaisut myös tehdyn työn hyödyntämisestä. Aiemman valmistelun mukainen lakivalmistelu aiheutti tarpeen saattaa Kiinteistö Oy Someron Lamminniemen omistama kiinteistö Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy:n omistukseen, jotta myös kiinteistö siirtyisi maakunnallisen soten omistukseen. Lisäksi on selvitetty mm. mahdollisuuksia siirtää Katajakoti Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy:lle. Lisäksi tehtiin päätös Tervaskannon myynnistä Mehiläinen Hoivapalvelut Oy:lle, joka rakentaisi nykyisen Tervaskannon korvaajaksi uuden nykyaikaisen palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen yksikön ja käyttäisi Tervaskantoa mahdollisesti muuhun tarkoitukseen. Asiaa koskeva valtuuston päätös on valituksen johdosta hallinto-oikeuden käsiteltävänä tilinpäätöskirjan valmistelun aikaan.

Tavoitteet ja niiden toteutuminen

Someron Vesihuolto Oy

- 1. Myytävän veden hinta pidetään valtakunnallista keskihintaa alemmalla tasolla ja jäteveden korkeintaan 10 % yli VVY:n keskihinnan niin, että kokonaishinta on +/- 5 % valtakunnan keskihinnasta.***

Vuoden 2018 tilastoa ei ole vielä julkaistu. Vuonna 2017 valtakunnallinen keskiarvo puhtaan veden osalta oli 1,94 €/m³, Someron vertailuhinta 1,67 €/m³ (-14 %). Jäteveden keskihinta oli 3,15 €/m³, ja Someron vertailuhinta 3,54 €/m³ (+12 %). Kokonaishinta jäi 2 % alle valtakunnallisen keskihinnan, eli siltä osin päästiin tavoitteeseen. Jäteveden hintatavoitteeseen ei päästy.

- 2. Vesilaitoksen riskienhallintasuunnitelman päivittäinen ja toteuttaminen tarvittavilta osin (Jätevesi päivitetty 2017).***

Vesilaitoksen riskienhallintasuunnitelma on päivitetty ja sen toteuttaminen aloitettu.

- 3. Yhteistyössä kaupungin kanssa valmistellun jätevesi- ja hulevesijärjestelmän kehittämis- ja kunnostussuunnitelman viimeistely ja suunnitelman aikataulutetun toteutuksen aloittaminen.***

Suunnitelman pitkäaikaisena tavoitteena on puhdistamolle tulevan hulevesimäärän puolittaminen vuoteen 2025 mennessä.

Akustin ja Svenssonin pumput uusittiin sekä viemäriä saneerattiin lähes 5 km. Kaislarannan alueen sadevesiverkoston rakentaminen ja jätevesiverkoston saneeraus aloitettiin.

- 4. Maksaa osinkoa 25 % tilikauden tuloksesta.***

Tilivuoden 2018 tulos oli tappiollinen jätevesiliiketoiminnan osalta, osinkoa ei jaeta.

Someron Lämpö Oy

- 1. Tuotetaan kaukolämpöä asiakkaille edullisesti (= alle valtakunnan keskihinnan) ja pidetään yhtiön kassavirta positiivisena.***

Valtakunnan keskihinta 72,30 €/MWh (alv 24 %) 7/2017

Someron energiamaksu 61,75 €/MWh (alv 24 %) vuonna 2018

Kaukolämmön keskihinta (energia+tehomaksu) 7/2018 oli 88,05 €/MWh, Someron Lämpö Oy:n vertailuhinta 78,75 €/MWh. Tavoite saavutettiin. Someron energiamaksu oli 65 €.

2. Verkostoa laajennetaan kaupungin maankäytön kehittämissuunnitelmien mukaisille kannattaville alueille.

Kaukolämpöä on aktiivisesti markkinoitu uusille alueille, mutta se ei ole tuottanut tulosta.

3. Maksaa omistajalleen osinkoa 25 % tilikauden tuloksesta.

Hallitus esittää osingonjakoa konserniohjeen mukaisesti.

Someron Talkkari Oy

1. Hankkia kaksi uutta asiakasta vuodessa laajentamalla palveluiden tarjontaa myös paikallisille yrityksille ja yhteisöille.

Uusia kiinteistöhuoltosopimuksia tehtiin seuraavasti:

- 1 kpl yksityinen taloyhtiö
  - 6 kpl Somerasuntojen kohteita
  - 11 kpl Someron kaupungin tilakeskuksen kohteita
- Yhteensä uusia kohteita 18 kpl

2. Päivittää yhtiön toimintasuunnitelma ja strategia vastaamaan nykytilannetta vuoden 2018 loppuun mennessä.

Strategia on päivitetty alkuvuodesta 2018. Toimintasuunnitelman päivittäminen on kesken.

3. Lisätä kahden työntekijän kouluttautumista LVI- ja pienlaitekorjaustyössä.

Tavoite ei ole toteutunut tähän mennessä. Henkilökunnan kehityskeskusteluissa on ollut kahden henkilön kanssa puhetta oppisopimuskoulutuksesta, joka suuntautuisi kiinteistöhoitoon ja/tai LVI-asentajan tutkintojen osiin.

4. Maksaa omistajilleen osinkoa 25 % tilikauden tuloksesta.

Osinkoa maksetaan 25 % tilikauden tuloksesta.

Kiinteistö Oy Somerasunnot (225 asuinhuoneistoa ja 2 liikehuoneistoa), **Kiinteistö Oy Someron Törmä** (8 asuntoa) ja **Kiinteistö Oy Jukolantie** (7 liikehuoneistoa, elokuvateatteri ja Ecotekola). Kaupunki on hoitanut em. taloyhtiöiden isännöintitehtävät (hallinnolliset, taloudelliset ja toiminnalliset tehtävät) sekä vuokra- ja perintätehtävät.

Ktö Oy Somerasunnot

1. Yhtiön rahoitusaseman vahvistaminen tulevaisuuden korjaustarpeen turvaamiseksi.

Yhtiön rahavarojen ja käyttökateen parantamiseksi on suunniteltu mm. yhden kerrostalon purkamista ja As Oy Someron Törmän siirtoa Somerasunnoille myytäväksi edelleen.

2. Käyttöasteen parantaminen sopeuttamalla huoneistojen määrä kysyntään nähden (esim. heikkokuntoisen rakennuskannan purkaminen)

Tehty suunnitelma huoneistojen määrän sopeuttamiseksi kysyntään nähden (mm. kerrostalo Evertintie 8:n purku, rivitalon purkuseelvitys).

3. Energiatohokkuuden parantaminen.

Energiatohokkuuden parantaminen ei onnistunut.

Ktö Oy Someron Törmä

1. Yhtiömuodon muutos asunto-osakeyhtiöksi.

Tavoite toteutui.

2. Huoneistojen myynnin käynnistäminen asunto-osakeyhtiömuodossa.

Aloitettu tekemällä huoneistojen arvonmääritykset.
Ei toteutettu vielä mahdollisten konserniyhdistelyjen takia.

Ktö Oy Jukolantie

1. Taloyhtiön pitäminen sekä taloudellisesti että teknisesti kunnossa.

Onnistuttu melko hyvin.

2. Uuden PT-suunnitelman tekeminen.

Suunnitelma on tehty.

Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy

1. Sairauspoissaolojen väheneminen. Tavoitteena alle 10 sairauspoissaolopäivää / työntekijä.

Mittari: Sairauspoissaolojen määrä.

Tavoite ei toteutunut. Vuonna 2018 sairauspoissaoloja oli kaikkiaan 17,3 pv/hlö ja ns. pitkät sairauspoissaolot poisluettuna 10,58 pv/hlö. Lyhyiden sairauspoissaolojen määrään on vaikuttanut kevättalvella/kevällä olleet influenssa- ja norovirusepidemiat.

2. Laadukas toiminta. Ei vakavia poikkeamia ulkoisessa auditoinnissa. Tyytyväiset asukkaat, asiakkaat ja omaiset.

Mittari: Poikkeamien määrä ja tyytyväisyyskyselyt.

Tavoite toteutui. Ulkoisessa auditoinnissa (5/18) ollut kolme lievää poikkeamaa, joihin tehty korjaavat toimenpiteet.
Asukastyytyväisyyskysely toteutettu 5/18, NPS 55 ja omaistyytyväisyyskysely toteutettu 5/18, NPS 73,5.

3. LHK Oy:n ja Kiinteistö Oy:n fuusioituminen kaupungin sotelinjausten mukaisesti.

Suunnitelmien mukaan toteutetaan vuonna 2019.

4. Maksaa osinkona omistajalle 25 % voitosta käytettäväksi vanhustenhuollon kehittämiseen.

Tavoite toteutuu.

Kiinteistö Oy Someron Lamminniemi**1. Kiinteistön ylläpidon ja pitkäaikaissuunnitelman toteuttaminen ja päivittäminen.**

Tavoite toteutunut.

2. Kiinteistön juoksevien kulujen sekä vaadittavien korjaustöiden kattaminen hoitovastiketuloilla.

Mittari: Tulojen/menojen seuranta.

Tavoite toteutunut.

3. LHK Oy:n ja Kiinteistö Oy:n fuusioituminen kaupungin sotelinjausten mukaisesti.

Suunnitelmien mukaan toteutetaan vuonna 2019.

Kiinteistö Oy Lamminniemen Satumaa**1. Kiinteistö Oy Lamminniemen Satumaan tilanteen säilyminen muuttumattomana.**

Tavoite on toteutunut.

5.5. Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut**KONSERNITULOSLASKELMA (1000 €)**

	2018	2017	2016
Toimintatuotot	34 283	35 112	34 211
Toimintakulut	-82 675	-81 890	-81 991
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	3	4	1
TOIMINTAKATE	-48 390	-46 774	-47 780
Verotulot	26 644	27 127	26 315
Valtionosuudet	27 186	27 902	28 143
Rahoitustuotot ja -kulut:			
Korkotuotot	6	18	19
Muut rahoitustuotot	109	71	291
Korkokulut	-249	-264	-227
Muut rahoituskulut	-29	-24	-18
VUOSIKATE	5 279	8 056	6 742
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 738	-5 448	-5 385
Omistuksen eliminointierot	5	0	0
Arvonalentumiset	-25	-163	-12
Satunnaiset erät	70	-151	1 577
Tilikauden tulos	-409	2 295	2 922
Tilinpäätössiirot	0	0	-200
Tilikauden verot	-110	-126	-154
Laskennalliset verot	15	20	25
Vähemmistöosuudet	-12	0	1
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-515	2 189	2 595

KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2018	2017	2016
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	41,5	42,9	41,7
Vuosikate/Poistot, %	91,6	143,6	125,2
Vuosikate, euroa/asukas	598	903 €	747 €
Asukasmäärä	8 828	8 919	9 027

Konsernituloslaskelman tunnusluvut lasketaan samoin kuin vastaavat kunnan tuloslaskelman tunnusluvut.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA (1 000 €)

	2018	2017	2016
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	5 279	8 056	6 742
Satunnaiset erät	70	-151	1 577
Tilikauden verot	-139	-126	-154
Tulorahoituksen korjauserät	-25	45	-166
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-7 051	-9 123	-11 193
Rahoitusosuudet investointimenoihin	349	66	132
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	125	187	210
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 391	-1 046	-2 853
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäykset	-200	0	-166
Antolainasaamisten vähennykset	0	10	10
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 550	6 588	5 276
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 400	-3 042	-2 895
Lyhytaikaisten lainojen muutos	981	0	0
Oman pääoman muutokset	-22	-16	56
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-32	169	-5
Vaihto-omaisuuden muutos	-31	40	-50
Saamisten muutokset	-946	-701	-277
Korottomien velkojen muutokset	904	-38	1 053
Rahoituksen rahavirta	2 805	3 010	3 001
Rahavarojen muutos	1 413	1 964	149
Rahavarojen muutos			
Rahavarat 31.12.	10 363	8 990	7 026
Rahavarat 01.01.	8 950	7 026	6 877
	1 413	1 964	149

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2018	2017	2016
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, (1000 €)	-11 772	-12 015	-14 518
Investointien tulorahoitus, %	79	89	61
Lainanhoitokate	1,5	2,5	2,2
Kassan riittävyys, pv	40	35	27

KONSERNITASE

VASTAAVAA	31.12.2018 1 000 €	31.12.2017 1 000 €	31.12.2016 1 000 €
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	96 939	95 616	92 256
I Aineettomat hyödykkeet	432	645	675
Aineettomat oikeudet	394	494	502
Muut pitkävaikutteiset menot	39	142	164
Ennakkomaksut	0	9	9
II Aineelliset hyödykkeet	93 718	92 472	89 078
Maa- ja vesialueet	7 333	7 248	7 077
Rakennukset	68 309	59 601	62 184
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 477	9 184	10 177
Koneet ja kalusto	6 512	2 059	2 260
Muut aineelliset hyödykkeet	163	80	79
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	926	14 300	7 301
III Sijoitukset	2 788	2 500	2 503
Osakkuusyhteisöosuudet	71	26	30
Muut osakkeet ja osuudet	1 964	1 920	1 909
Muut lainasaamiset	717	517	527
Muut saamiset	36	36	36
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	701	692	645
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	17 196	15 263	12 566
I Vaihto-omaisuus	550	519	559
II Saamiset	6 283	5 754	4 981
Pitkäaikaiset saamiset	414	323	211
Lyhytaikaiset saamiset	5 869	5 431	4 770
III Rahoitusarvopaperit	1 804	1 383	963
IV Rahat ja pankkisaamiset	8 559	7 608	6 063
VASTAAVAA YHTEENSÄ	114 836	111 571	105 467

VASTATTAVAA	31.12.2018 1 000 €	31.12.2017 1 000 €	31.12.2016 1 000 €
A OMA PÄÄOMA	64 841	65 145	62 910
Peruspääoma	27 947	27 947	27 947
Arvonkorotusrahasto	52	52	52
Muut omat rahastot	3 081	3 252	3 247
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	34 276	31 705	29 069
Tilikauden yli-/alijäämä	-515	2 189	2 595
B VÄHEMMISTÖOSUUDET	244	230	245
D PAKOLLISET VARAUKSET	784	720	608
Eläkevaraukset	4	4	4
Muut pakolliset varaukset	781	716	604
E TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 897	1 921	1 705
F VIERAS PÄÄOMA	47 069	43 556	39 999
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	30 105	27 642	24 585
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	1 704	1 646	1 618
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	3 981	3 364	2 740
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	11 280	10 904	11 056
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	114 836	111 571	105 467

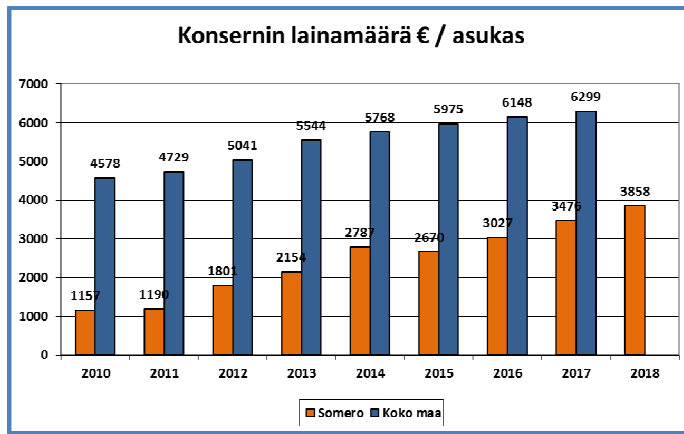
KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT

	2018	2017	2016
Omavaraisuusaste, %	56,8	58,7	60,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	53,2	48,1	44,8
Velat ja vastuut, % käyttötuloista	56,4	48,6	45,9
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	33 761	33 894	31 664
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	3 824	3 800	3 508
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	34 085	31 006	27 324
Konsernin lainat, €/asukas	3 861	3 476	3 027
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 €	717	517	527
Asukasmäärä	8 828	8 919	9 027

Omavaraisuusaste, %

= 100 * (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Omavaraisuus-% mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämään sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta.

5.6. Konsernin henkilöstömäärä 31.12.

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen palveluksessa olevien henkilöiden lukumäärä.

	2018	2017	2016
Kaupunki (vakinaiset) *	459	467	470
Someron Talkkari Oy	7	7	6
Someron Lämpö Oy	3,5	3,5	3,5
Someron Vesihuolto Oy	6,5	7,5	6,5
Ktö Oy Someron Lamminniemi ja Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy	62	73	64
Kiinteistöosakeyhtiöt (Somerasunnot, Törmä ja Jukolantie)	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Yhteensä	539	559	551

*) Kaupungin henkilöstömäärässä on käytetty pelkästään vakinaisten määrää.

6. HALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTA KOSKEVISTA TOIMENPITEISTÄ

Someron kaupungin vuoden 2018 tilinpäätöksen vuosikate oli 2 363 467 euroa ja poistoja kirjattiin 3 151 041 euroa. Lisäksi kirjattiin 70 428 euroa satunnaista tuloa. Alijäämää syntyi näin ollen 717 146 euroa.

Vuoden 2018 alkuperäisessä talousarviossa vuosikate oli 440 570 euroa. Talousarvioon tehtyjen lisämäärärahakirjausten jälkeen vuosikatteen muodostui – 464 730 euroa. Lainaa nostettiin vuoden aikana 5 milj. euroa. Korjoja maksettiin 94 053 euroa ja lainojen lyhennyksiä 1 989 276 euroa.

Kaiken kaikkiaan taseessa oli vuoden lopussa kertynyttä ylijäämää 29,7 milj. euroa. Tällä varaudutaan mm. taloussuunnitelman 2019 – 2020 yhteensä 5,8 milj. euron alijäämien kattamiseen.

Vuoden 2018 alijäämä 717 145,74 euroa siirretään tilikauden yli-/alijäämätilille.

7. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

7.1. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimielin: Keskusvaalilautakunta

Tehtäväalue: Vaalit

Toiminta-ajatus

Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä kunnassa. Sen päätehtävänä on valtiollisissa vaaleissa suorittaa vaalien toimittamiseksi tarpeelliset valmistelutoimenpiteet, järjestää ennakoäänestys ja siihen tarvittava henkilökunta, tarkastaa ennakoäänestysasiakirjat, suorittaa vaalilautakuntien ja vaalitoimitsijoiden koulutus ja järjestää alustava äänten laskenta.

Kunnallisvaaleissa keskusvaalilautakunnan tehtävänä on edellä mainittujen lisäksi ehdokashakemusten käsittely, ehdokaslistojen yhdistelmän laadinta, vaalien tuloslaskennan suorittaminen ja vaalien tuloksen vahvistaminen.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	46 500		46 500	16 354	30 146
Toimintakulut	-42 030		-42 030	-15 159	26 871
Toimintakate	4 470		4 470	1 195	3 275
Sisäiset kulut	-100		-100	-97	3

Vuonna 2018 järjestettiin presidentinvaalit. Ennakoäänestys oli kotimaassa 17 – 23. tammi-kuuta ja varsinainen vaalipäivä oli sunnuntai 28.1.2018.

Äänioikeutettuja vaaleissa oli 7 349 henkeä. Äänestysprosentti oli 67,5 %. Hyväksytyjä ääniä oli 4 951 ja hylättyjä 10.

Talousarvioon oli varattu määrärahat myös maakuntavaalien järjestämistä varten. Vaaleja ei kuitenkaan järjestetty vuonna 2018.

Toimielin: Tarkastuslautakunta

Tehtäväalue: Tilintarkastus

Toiminta-ajatus

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on järjestää hallinnon ja talouden tarkastus sekä huolehtia kuntakonsernin hallinnon ja talouden yhteensovittamisesta. Tarkastuslautakunta arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kaupungissa ja konsernissa toteutuneet, ja laatii arviointikertomuksen.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	0		0	0	0
Toimintakulut	-20 850		-20 850	-16 965	3 885
Toimintakate	-20 850		-20 850	-16 965	3 885
Sisäiset kulut	-500		-500	-452	48

Kaupunginvaltuusto valitsi tarkastuslautakunnan esityksestä BDO Audiator Oy:n tilintarkastusyhteisöksi vuosiksi 2017 - 2018. Tarkastuspäiviä on arvioitu tarvittavan vuodessa 19. Tilintarkastus jakaantuu ajallisesti kahdelle vuodelle päättyen toukokuussa 2019 annettavaan arviointikertomukseen.

Tarkastuslautakunnalle on uudessa kuntalaissa säädetty täysin uusi tehtävä eli kuntalian 84 §:ssä mainittujen sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta sekä ilmoitusten käsittely ja vienti valtuustolle tiedoksi. Tiettyjen kunnan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden on ilmoitettava julkisesti sidonnaisuuksistaan. Säännöstä sovelletaan 1.6.2017 alkaen. Sidonnaisuusrekisteri julkaistaan kunnan tietoverkossa.

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden aikana 7 kertaa.

Toimielin: Kaupunginhallitus

Tehtäväalue: Yleishallinto

Toiminta-ajatus

Kaupunginhallitus johtaa ja ohjaa kaupungin hallintoa sekä vastaa kaupungin kehittämisestä kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden ja päämäärien saavuttamiseksi.

Tavoitteet:

- 1. *Konsernirakenteen kehittäminen siten, että se tukee Someron kaupungin toiminnallista ja taloudellista asemaa sote- ja maakuntauudistuksessa.***
  - Kaupungin omistamien Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy:n ja Kiinteistö Oy Someron Lamminniemen omistusjärjestelyt siten, että yhtiöistä muodostuu maakuntaan siirtyvä kokonaisuus.*

Ei toteutettu vielä vuonna 2018, koska asiakokonaisuuteen vaikuttavan sote- ja maakuntauudistuksen valtakunnallinen toteutus ei edennyt.

- 2. *Kaupungin vetovoimaisuuden lisääminen; ns. uuden Mäkelän alueen pientalo- asemakaavan hyväksyminen ja ko. alueen saaminen hinnoiteltuna ennakkomarkkinointiin.***

Ei toteutunut. Kaavoitushanke on ollut käynnissä, mutta mm. kaava-alueen laajuuteen liittyvät sidosryhmäneuvottelujen tilanne on hidastanut hankkeen toteutusta. Kaavoituksen odotetaan valmistuvan vuonna 2019.

- 3. *Kaupungin omistuksien realisointi kiinteistö- ja toimitilastrategioiden pohjalta sekä sote- ja maakuntauudistuksen myötä muuttuva toimintaympäristö huomioiden.***

Mittarit: Myydyt kohteet

Kaupungin suorassa omistuksessa olevan sote- ja kiinteistömässän väheneminen.

Ei toteutunut odotetusti koska asiakokonaisuuteen vaikuttavan sote- ja maakuntaudistuksen valtakunnallinen toteutus ei edennyt. Palvelutalo Tervaskannon osalta tehtiin kuitenkin (hallinto-oikeuden käsittelyssä oleva) myyntipäätös, jonka mukaan Tervaskannon omistus siirtyi Hoivapalvelut Mehiläinen Oy:lle 2,31 milj. €:lla sitten, kun sen Somerolle rakentama uusi palvelutalo valmistuu.

Leppäkertun päiväkotiratkaisusta johtuen Rauhankallion ryhmäkotitoiminnasta poistunutta rakennusta ei voitu myydä.

4. *Konsernin omistajaohjauksen kehittäminen (omistajapolitiikan määrittely/kehittäminen)*

Toteutui. Omistajapolitiikka määriteltiin ja liitettiin osaksi kaupungin Erinomane ja notkja Somero 2025 –strategiaa.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	25 250		25 250	60 202	-34 952
Toimintakulut	-1 344 880	58 800	-1 403 680	-1 210 122	193 558
Toimintakate	-1 319 630		-1 378 430	-1 149 919	228 511
Sisäiset tuotot	377 000		377 000	379 425	-2 425
Sisäiset kulut	-145 500		-145 500	-144 235	1 265
Sumupoistot	-38 800		-38 800	-31 364	7 436

Toiminta:

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet:

	2018	2017	2016
Tulomuutto (kuntien välinen siirtolaisuus)	364	332	344
Nettomuutto (kuntien välinen siirtolaisuus)	-14	-11	5

Yleishallinto:

Yleishallinnon tehtäväalueen menot alittivat budjetoidun n. 0,2 milj. euroa. Tuloissa oli ylitystä n. 35 000 euroa. Tuloja kertyi 60 200 euroa, josta käyttöomaisuuden myyntivoittoja n. 20 000 euroa.

Työllistäminen

Palkkatuella työllistettyjen henkilöiden palkkaamiseen tarkoitetut määrärahat on jaettu kaupunginhallituksen ja perusturvalautakunnan alaisuuteen. Perusturvan määrärahat ovat kuntouttavassa työtoiminnassa ja kaupungin muihin yksiköihin palkattavien henkilöiden määrärahat ovat kaupunginhallituksen alaisuudessa. Kaupunginhallituksen talousarvioon oli varattu työllisyysmäärärahoihin yhteensä 32 700 euroa. Määräraha oli tarkoitettu lähinnä muualle kuin kuntouttavaan työtoimintaan palkattujen palkkatuettujen henkilöiden palkkaamiseen. Määrärahaa käytettiin 46 725 euroa. Valtio maksoi palkkatukea yhteensä 20 566 euroa.

Lisäksi kaupunki palkkasi kesäksi 3-5 viikon ajaksi 46 nuorta eri kohteisiin. Kustannukset olivat yhteensä 48 775 euroa. Hakijoita oli kaikkiaan 118.

Yrityksille kaupunki maksoi tukea yhteensä 9 000 euroa. Yhdestä työntekijästä tuki oli 300 euroa. Yksi yrittäjä sai tukea enintään kahteen kesätyöntekijään. Työllistettäviä nuoria oli yhteensä 30.

Joukkoliikenne

Kaupunki osallistuu seutulipusta aiheutuviin kustannuksiin. Seutulippumatkoja tehtiin vuoden aikana 915 kpl (1943 kpl(2017) ja lippuja myytiin 38 kpl (75 kpl/2017). Kaupunki maksoi seutulippukustannuksia yhteensä 1 800 euroa (alv 0 %). Valtiolta saatiin tukea 990 euroa. Valti-onavustusta haetaan etukäteen talousarvioon budjetoidun määrän perusteella. Avustuspro-sentti oli 50 % arvonlisäverollisesta summasta.

Lisäksi kaupunki on osallistunut kolmen reitin joukkoliikennepalvelujen kustannuksiin (Some-ro – Jokioinen - Forssa, Somero – Koski TI – Marttila – Turku sekä Somero - Salo). yhteensä n. 18 700 eurolla.

Velkaneuvonta

Salon mielenterveysseura tuotti yhteensä 19 vuoden ajan Salon ja Someron kaupungin laki-sääteiset velkaneuvontapalvelut, jotka koostuivat yksityishenkilöille ja pienyrityksille tarkoite-tusta lakisääteisestä velkajärjestelystä, Takuu-Säätiön kautta haettavasta järjestelyluotosta sekä erilaisesta talousneuvonnasta. Talous- ja velkaneuvonnan toteuttaminen mielenterve-ysseurassa päättyi vuoden 2018 lopussa, kun niiden toteuttaminen siirtyi 1.1.2019 lukien Oikeusministeriön ja sen alaisuudessa toimivien oikeusapupirien toiminnaksi.

	2018
Käyntejä velkaneuvonnassa	18 kpl
Puheluja	25 kpl
Sähköpostiviestejä	18 kpl
Toimenpiteet yhteensä	61 kpl
Yhteensä 2017	48 kpl
Yhteensä 2016	58 kpl
Yhteensä 2015	72 kpl
Yhteensä 2014	31 kpl
Yhteensä 2013	106 kpl

Tehtäväalue: Henkilöstöhallinto

Toiminta-ajatus

Henkilöstöhallinnon tehtäviin kuuluu huolehtia siitä, että koko organisaatiossa noudatetaan yhdenmukaista henkilöstöpolitiikkaa sekä luoda ja kehittää yhdessä esimiesten kanssa hen-kilöstövoimavarojen tarkoituksenmukaista kohdentamista ja toimii esimiesten tukena esimiestyössä.

Tavoitteet

- 1. Sähköisen HR -järjestelmän käyttöönotto (siirtyy vuodelta 2017) ja palkkahallinnon uudistaminen tulevaisuuden organisaatorakennetta vastaavaksi.***

Ei toteutunut, koska ratkaisu jouduttiin siirtämään osaksi alueellisen yhteistyön toteuttamista, jota on suunniteltu yhteistyössä Jokioisten, Tammelan, Ypäjän ja Humppilan kanssa. Tätä ennen tehdyssä selvityshankkeessa ilmeni, että HR-järjestelmää ei ole kytkettävissä kustannustehokkaasti kaupungin nykyiseen palkka-ohjelmistoon.

2. **Maakunta- ja soteuudistukseen valmistautuminen ja tarvittavien sopeuttamistoimien valmistelu ja soveltuvin osin toteutus yhteistyössä toimialojen ja konsernin kanssa.**

Toteutui uudistuksen mahdollistamissa raameissa. Valmisteltiin mm. Koy Someron Lamminniemen ja Katajakodin mahdollista myyntiä Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy:lle, mikäli sote- ja maakuntauudistus toteutuu. Lisäksi käynnistettiin siivous- ja ruokahuolto- palvelujen järjestämisselvitys yhteistyössä Arkea Oy:n/Kaarea Oy:n kanssa.

3. **Sairauspoissaolojen vähentäminen.**

- Työyksikkökohtaisten työhyvinvointisuunnitelmien ylläpito ja seuranta.

Esimiehiä ohjeistettu seuraamaan ja päivittämään yksikkökohtaisia työhyvinvointisuunnitelmia.

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet

	2018	2017	2016
Sairauspoissaolotyöpäiviä/työntekijä	10,1	10,7	9,4
Sairauspoissaolopäivän hinta, €/tpv	114	115	110
Sairauspoissaolojen palkkakustannukset sivukuluineen (1000 €)	879	945	840

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	15 050		15 050	12 371	2 679
Toimintakulut	-143 380		-143 380	-115 983	27 397
Toimintakate	-128 330		-128 330	-103 612	24 718
Sisäiset kulut	-2 600		-2 600	-2 485	115

Tuloihin on kirjattu mm. Työttömyysvakuutusrahaston maksama koulutuskorvaus 11 460 euroa vuodelta 2017.

Henkilöstöhallinnon tehtäväalueeseen kuuluvat HEVI-ryhmä (henkilöstön yhteistyöryhmä), työsuojelujaos, yhteistyötoimikunta, tyhy-toiminta sekä muu henkilöstöhallinto.

HEVI -ryhmä järjesti kaupungin henkilöstölle tutustumisen golfin peluuseen Ypäjällä 19.5. (osallistujia 12). Somerniemen musiikkiteatteriesityksiä järjestettiin kaksi kertaa. Osallistujia oli yhteensä 80. Kaupungin pikkujoulu järjestettiin 16.11. ja osallistujia oli kaikkiaan 184.

Henkilökunnan **tyhy-toimintaan** oli varattu 50 000 euroa. Kaikkiaan rahaa käytettiin 27 300 euroa. Eri työyksiköt järjestivät keskenään tyhy-toimintapäivän. Ohjelmassa oli luontoretkeilyä, elokuvia, teatteria, pakohuoneita, Sisumetsän seikkailupuistoa ja Korkeasaari yhdistettynä ruokailuun ja mukavaan yhdessäoloon. Kaikkiaan yksiköiden tyhy-päivään osallistui 218 henkilöä.

Henkilöstöllä oli mahdollisuus käyttää myös ePassia. Etu oli 55 euroa/henkilö. Tätä mahdollisuutta hyödynsi 288 eri työntekijää ja käyttökertoja oli 452 kpl. Yhteensä passin käyttökustannukset olivat 13 800 euroa. Sporttietua käytettiin 11 600 euroa ja kulttuurietua 2 200 euroa. Suosituin palveluntuottaja oli Someron Liikunta ry, jonka palvelujen osuus oli 46 %

käyttökertoista. Toiseksi eniten käytettiin Someron Sykkeen palveluja 12 % ja kolmanneksi H&L Fit Oy:n palveluja 7 %.

Tehtäväalue Elinkeinoelämän kehittäminen

Toiminta-ajatus

Elinkeinotoimen tehtäviin kuuluvat elinkeinoelämän kehittäminen, yritysneuvonta sekä kaupungin markkinointi.

Tavoitteet

1. Myönteisen yritysilmapiirin lisääminen kehittämällä mm.

- Toimialarajat ylittäviä kaupungin yrityspalveluprosesseja
- Elinkeinoelämän ja kaupungin välistä yhteistyötä
- yritysten välisiä yhteistyön edellytyksiä

Mittari: Yritysilmapiiriselvitysten tulokset

Toteutui:

Kehitettiin toimialarajat ylittäviä kaupungin yrityspalveluprosesseja:

- työllisyyden edistämisen ohjausryhmä
- työllisyyden hoidon prosessien kehittäminen
- maaseutuyrittäjien palveluketjun kehittäminen yhteistyössä maaseutuyksikön kanssa
- yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen, yritys yhteistyön syventäminen kouluissa
- yhteistyö teknisen toimen kanssa mm. Ruunalan teollisuusalueen kehittämisessä, vuoropuhelu yhteishankintoihin liittyvistä lupamenettelyistä, tonttimyyntiprosessin kehittäminen, toimitilavuokrauksen virtaviivaistaminen

Kehitettiin elinkeinoelämän ja kaupungin välistä yhteistyötä:

- Tekemällä yritysvierailuja
- Elinkeinopoliittisen ohjausryhmätyöskentelyn avulla
- Osallistamalla yrittäjäjärjestöjen ja -verkostojen tapaamisiin

Edistettiin yritysten välisiä yhteistyön edellytyksiä:

- Järjestämällä yritysverkostotapaamisia (esim. matkailuyritykset ja tapahtumanjärjestäjät)
- Kuntarajat ylittävä kehittämissyhteistyö, jonka tavoitteena oli kohtauttaa alueen yrittäjiä ja synnyttää uudenlaista yhteistyötä.
- Yrityssalon ja muiden kehittämisorganisaatioiden tapahtumista ja valmennuksista tiedottaminen

Yritysten ilmapiiritutkimuksiin on kannustettu vastaamaan eri tilaisuuksien yhteydessä. Suomen Yrittäjien teettämään yritysilmapiiriselvitykseen vastasi Somerolla 6 yrittäjää. Tämän edustaen alle prosenttia somerolaisista yrityksistä ei tutkimuksen tuloksia voida pitää merkitseviä, niitä ei voida käyttää kehittämistyön mittaamisessa.

2. Kaupungin omistuksessa olevien yritysalueiden käyttöasteen parantaminen kehittämällä mm.

- Yritysalueiden vetovoimatekijöitä ja
- Tonttimarkkinointia
- Uusyrittäjäshankinta

Mittarit: Yritysalueiden (Harju, Ruunala) toteutuneet kehittämis- ja markkinointitoimet sekä tonttimyynti

Toteutui:

Vuoden aikana kirkastettiin Someron yritysalueiden vetovoimatekijöitä:

- osallistamalla Seutu-verkoston Tulevaisuuden yrityspuisto –pilottiin ja työpajoihin
- järjestämällä oma Ruunalan yritysalueen kehittämistyöpaja elpo -ryhmälle
- kehitettiin Ruunalan liikekonsepti jonka pohjalta käynnistettiin myyntityö

Satsattiin yritystonttien markkinointiin:

- teetettiin Ruunalan yritysalueen havainnekuvat
- tehtiin Ruunalan yritysalueelle esitteet ja markkinointimateriaalit, tilattiin ulkomainokset
- lisättiin Ruunalan yritysalueen tunnettuutta keskeisten toimijoiden piirissä kohdistetulla markkinoinnilla

Satsattiin uusyrityshankintaan:

- toteutettiin Business Acumen Services:n kanssa myynti- ja kartoitusprojekti, jossa kontaktoitiin yli 170 ennalta profiloitua, potentiaalista toimijaa.
- toteutettiin markkinointikampanjat Turun sekä Helsingin seudulla

3. Someron elinkeinoelämän kytkeminen osaksi Varsinais-Suomen positiivista rakennemuutosta ("Pore") kehittämällä mm.

- paikallista (mm. meriteollisuuden) alihankintaverkosta

Mittari: Hankkeiden ja muiden tukitoimenpiteiden piirissä olevat somerolaiset yritykset.

Toteutui:

- osallistuminen SEUTU-verkoston meriteollisuustoimintaan, mm. tutustuminen Turku Meyerin telakkaan.
- meriteollisuuden alihankintaverkoston tapaamisista ja mahdollisuuksista tiedottaminen
- materiaalien ja informaation jakaminen mm. sosiaalisessa mediassa ja tapahtumissa.

Mittaaminen on hankalaa, sillä elinkeinotoimella ei ole tiedossa miten tiedottaminen on tavoittanut paikallista elinkeinoelämää tai kuinka moni somerolaisista yrityksistä on tarttunut meriteollisuuden uusiin mahdollisuuksiin.

4. Yritysten paikallisen työvoiman saatavuuden edistäminen.

Mittari: Tehdyt toimenpiteet ja arvio niiden tuloksista. (Kohderyhmä erityisesti tuotannolliset yritykset)

Toteutui.

- toteutettiin Yritysharava- tutkimus johon osallistui 363 yritystä
- edistettiin työllistämistukilisän hyödyntämistä, vuoden aikana tehtiin 10 palkkatukilisäpäätöstä
- osallistuttiin työllisyyden edistämisen ohjausryhmän työskentelyyn tuoden työnantajänäkökulmaa sekä toimien linkkinä elinkeinoelämään
- järjestettiin Duunitreffit joissa työnantajat ja työnhakijat kohtasivat, paikalla 9 työnantajaa
- yritettiin myös järjestää Rekrymessut yhdessä työllisyyspalveluiden kanssa, mutta mukaan ei saatu tarpeeksi työnantajia
- yritettiin myös houkutella työnantajia lähtemään kanssamme Turun Rekryexpo, mutta riittävästi osallistujia ei saatu.
- osallistuttiin aktiivisesti Seutukaupunkien (AIKO -rahoitteisten) Osaavan työvoiman saatavuus –hankkeiden valmistelutyöhön

- Lisäksi kehitettiin erilaisia työllisyydenhoitoon liittyviä prosesseja, esim. kesätyöpaikatukea sekä työllisyyspalveluiden ja yritysten välistä yhteistyötä.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	39 800		39 800	38 198	1 602
Toimintakulut	-258 970		-258 970	-276 760	-17 790
Toimintakate	-219 170		-219 170	-238 562	-19 392
Sisäiset kulut	-82 600		-82 600	94 488	-11 888

Toiminta:

Edellisen kehittämisasiantuntijan työsuhde päättyi 31.12.2018 ja alkuvuoden 2019 elinkeino-toimessa oli vain yksi työntekijä, elinkeinoasiantuntija. Uusi kehittämisasiantuntija aloitti huhtikuun alussa, ja yksikön toiminta normalisoitui perehdytyksen ja kesälomien jälkeen.

Elinkeinoelämän kehittäminen ja yritysneuvonta

Vuoden aikana pidettiin aktiivisesti yhteyttä kaupungissa toimiviin yrityksiin tekemällä mm. henkilökohtaisia yritysvierailuja sekä järjestämällä yrittäjille suunnattuja tilaisuuksia ja koulutuksia, kuten Unelmasta todeksi –seminaari, Puustia pisnekseen ja Puustia Kivijalkaan – koulutukset, matkailuyrittäjien nokipannukahvit sekä yksityisten hoivapalveluiden verotusinfo. Lisäksi pidettiin säännöllisesti elinkeinopoliittisen ohjausryhmän kokouksia, joissa elinkeinoelämän edustajat, MTK sekä kaupungin virkamiehet ja luottamushenkilöt keskustelivat elinvoimaan liittyvistä ajankohtaisista aiheista ja asiantuntijaryhmänä tekivät ehdotuksia ja antoivat lausuntoja kaupunginhallitukselle. Elinkeinoelämän ja Yrityssalon yritysneuvontapalveluita tuotiin aktiivisesti esille eri tilaisuuksissa ja yrittäjien tai sellaiseksi aikovien kynnystä ottaa yhteyttä madallettiin kehittämällä omia palveluita ja viestintää.

Poikkihallinnollista yhteistyötä tehtiin eri toimialojen kanssa: työllisyyden edistäminen perusturvan kanssa, yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen sivistystoimen kanssa, yritysten toimintaympäristön kehittämistyötä teknisen toimen kanssa sekä maaseutuelinkeinojen kehittämistyötä maaseutuyksikön kanssa. Lisäksi tehtiin monenlaista kunta- ja maakuntarajoja ylittävää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, esimerkiksi Salon elinkeino- ja työllisyystoimijat, Forssan ja Urjalan seudun yrityskehittäjien, Varsinais-Suomen Ely-keskuksen, TE-palveluiden, Visit Finlandin sekä Business Finlandin kanssa.

Myös vuonna 2018 osallistuttiin aktiivisesti seutukaupunkiverkoston toimintaan sekä SEUTU-ohjelman eri pilotteihin ja projekteihin: Tulevaisuuden yrityspuisto, Kivijalkaliikkeiden kehittäminen, Slow Lifestyle –matkailuartikkeli, vetovoimaselvitys. Lisäksi osallistuttiin Osaavan työvoiman saatavuus –hankkeen valmistelutyöhön tuoden esiin Someron kaupungin tavoitteita ja tarpeita.

Kaupungin markkinointi

Matkailumarkkinoinnin teema oli ”Olisin mieluummin Somerolla” ja Turun seudulla toteutetun kampanjan kokonaisnäkyvyys oli 1,1 miljoonaa henkilöä. Monikanavaisessa kampanjassa hyödynnettiin ulkomainontaa, digiteknologiaa, sosiaalista mediaa sekä natiivimainontaa (maksettu artikkelinäkyvyys digilehdissä kuten Turun Sanomat ja IS). Asukasmarkkinoinnissa keskityttiin uuden Kohnamäen asuinalueen markkinointiin ja asukaskampanja toteutettiin pääosin digitaalisesti, sisältäen mm. natiivimainontaa, rema-kampanjan (Google Displayn ja Facebook Pixelin maksettu mainonta nettisivuilla käyneille) sekä advertoriaalimainontaa (maksettu artikkelinäkyvyys sanoma- ja aikakauslehdissä). Yritysmarkkinoinnissa kärjeksi nostettiin Ruunalan uusi yritysalue: tehtiin yritysalueen profilointi- ja vetovoimatyötä, tuotettiin markkinointi- ja myyntimateriaaleja, hankittiin ostopalveluna ”myyntimies” edistämään tonttimyyntiä ja tekemään Someroa tunnetuksi sekä ostettiin advertoriaalinäkyvyyttä yritysalamää kiinnostavissa julkaisuissa.

Kampanjoiden lisäksi tehtiin erillisiä markkinointitoimenpiteitä (esim. uuden asukkaan selviytymisopas), osallistuttiin yhteismarkkinointeihin (esim. Koda Productions:n TV-pilotti) sekä messuille (Senioritempaus).

Vuonna 2018 aloitettiin myös Someron kaupungin markkinointiviestinnän kehittämistyö, tavoitteena markkinointiviestinnän prosessien kartoittaminen, tekijöiden tunnistaminen ja roolien selkeyttäminen, kustannus- ja resurssisäästöjen synnyttäminen sekä viestintäkäytäntöiden yhtenäistäminen. Lisäksi aloitettiin kaupungin kriisiviestinnän sekä elinkeinotoimen sidosryhmäviestinnän kehittämistyö.

Kaupunkikehitystä tukevat tehtävät

Elinkeinotoimi osallistui aktiivisesti myös kuntaorganisaation kehittämiseen. Vuonna 2018 käynnistettiin lukuisia kehittämishankkeita toimiala- ja kuntarajat ylittäen. Kaupungin ensimmäinen liikuntastrategian laadinta aloitettiin liikuntapalveluiden prioriteettien päivittämiseksi ja tulevaisuuden toiminnan suuntaviivojen asettamiseksi. Kaupungin hankintaohjeistuksen päivittäminen käynnistettiin 2018 ja työ viimeistellään 2019 alkupuolella. Päivityksellä saatetaan ohjeistus uuden hankintalain mukaiseksi ja tehdään tarvelähtöisesti muutoksia aikaisempaan ohjeistukseen.

Yhteistyössä Salon kaupungin kanssa alettiin kehittää sähköisiä välineitä kuntalaisten osallistamiseksi kaupungin päätöksentekoon (kuten uusien teknologioiden ja palveluiden käyttöönottoa) sekä edistää aktiivista paikallisyhteisöllisyyttä ja paikallisten yritysten toimintaa.

Lisäksi toteutettiin kaupungin ilmastostrategiaa mahdollistamalla asukkaiden osallistumisen ilmastotyöhön yhteistyössä Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus Valonian kanssa. Pientaloasukkaiden yhteishankintaan osallistui yhteensä 24 kiinteistöä, ja asennustyöt tehdään kevään ja kesän 2019 aikana. ELLE-hankkeessa taas edistettiin innovatiivisia energiaratkaisuja tarjoavien yritysten liiketoiminta- ja pilotointimahdollisuuksia sekä kehitettiin kuntien kiinteistöjä Varsinais-Suomessa.

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet	TP 2018	TP 2017	TP 2016
Yritysneuvontakerrat	120	171	152
Yrityskoulutustilaisuudet	6	4	4
Yritysverkostotapaamiset	23	25	25
Mittarit			
Neuvonta- ja aktivointitoimenpiteiden piirissä olleiden yritysten määrä	510	521	490
Yritysten investointi- ja kehittämistukihankkeet sekä starttirahahakem.	?	5	15
Palkkatukilisäpäätökset	10		
Yritysmäärän nettomuutos	38	18	14
Työttömyysaste (%)	7,7	9,5	12

Vuoden 2018 investointi- ja kehittämistukihankkeiden tietoa ei ole vielä saatu Elyltä. Starttirahahakemuksia oli 9 kpl.

Tehtäväalue: Maataloustoimi

Toiminta-ajatus:

Maataloustoimen keskeisenä tehtävänä on huolehtia maaseutuyrittäjien EU- ja kansallisten tukien, sekä muita maaseutuelinkeinoja koskevien hallintotehtävien toteutumisesta Someron maaseutuyksikön alueella. Palvelupisteiden tehtävänä on maatalousyrittäjien ja muiden sidosryhmien palveleminen mm. maataloustukiin sekä sato-, hirvi- ja petoeläinvahinkoihin ja hukkakauraan liittyvissä asioissa.

Tehtäviin kuuluu myös keväisin ja syksyisin pidettävän Ruokava -tapahtuman järjestäminen.

Tavoitteet:**1. Sähköisten maataloustukihakemusten lisääminen.**

Mittari: Sähköisten hakemusten määrä.

Sähköisiä hakemuksia (kpl)

	2018		2017	
Somero	370	92 %	381	90 %
Forssa	121	95 %	122	95 %
Tammela	171	92 %	180	92 %

2. Kyläyhteisöjen omaehtoisten kehittämistoimenpiteiden aktivointi ja tukeminen.

Mittari: Kannustinkäytännön luominen ja käyttöönotto.

Kyläyhteisöjen kehittämistä rahaa maksettiin neljälle yhdistykselle yhteensä 5 000 euroa.

2018	2017	2016
4 kpl	5 kpl	5 kpl

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	141 700		141 700	136 437	5 263
Toimintakulut	-329 090		-329 090	-297 234	31 856
Toimintakate	-187 390		-187 390	-160 797	26 593
Sisäiset kulut	-17 600		-17 600	-17 281	319

Tehtäväalue: Lomatoimi

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	0		0	0	0
Toimintakulut	-4 000		-4 000	-3 975	25
Toimintakate	-4 000		-4 000	-3 975	25
Sisäiset kulut	-1 900		-1 900	-1 824	76

Toimintakuluihin on kirjattu lomatoimen toimistotilojen yhtiövastike.

Tehtäväalue: Maa- ja metsätilat

Toiminta-ajatus

Kaupungin metsien hoitaminen asiantuntevasti niin, että se on tehokasta ja taloudellista, ottaen huomioon metsien moninaiskäyttömuodot, luonnonsuojelu ja työllisyysnäkökohdat.

Tavoite:**1. Kaupungin omistamien metsien tehokas ja taloudellinen hoito.**

Kaupungin metsien käsittelyssä puuntuotanto on etusijalla, kuten talousmetsissä yleensä. Metsien käsittelyssä noudatetaan kestävyysperiaatetta siten, että tulevaisuuden hakkuumahdollisuudet turvataan. Tämä edellyttää taimikoiden hoitamista, metsien harventamista ja hakkuukypsien metsien uudistamista. Nuorten, ensiharvennusvaiheessa olevien kasvatusmetsien runsaus on ongelmallista. Näiden metsien hakkuissa korjuukustannukset ovat korkeat, eikä hakkuutuloja juurikaan kerry. Riittävän aikaisin tehtävät ensiharvennukset ovat kuitenkin välttämättömiä, jotta kasvutappioilta vältyttäisiin ja metsien puusto järeytyisi.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	473 700		473 700	524 767	-51 067
Toimintakulut	-166 200		-166 200	-155 873	10 327
Toimintakate	307 500		307 500	368 894	-61 394

Kaupunki omistaa metsää 1739 hehtaaria, joka sijaitsee noin viidellätoista tilalla. Kaupunki ostaa metsäalueiden hoitoon, hoidon suunnitteluun ja puunmyyntiin liittyvät palvelut Metsänhoitoyhdistys Salometsältä, johon Someron metsänhoitoyhdistys liittyi vuoden 2004 alussa. Metsien hoito ja käsittely perustuu vuoden 2010 metsäsuunnitelmaan.

Toiminta:

Hakkuukaudella 2017 – 2018 puuta myytiin seuraavasti: Pystykaupalla Luvian sahalle kuusikokopuu 4532 m³, mäntykokopuu 3119 m³, koivutukki 187 m³, koivukuitu 426 m³, yhteensä 8264 m³. Hankintakaupalla Westakselle myytiin mäntytukkia 302 m³ ja kuusitukkia 72 m³, Metsä Groupille mäntykuitua 474 m³, kuusikuitua 458 m³ ja koivukuitua 45 m³, yhteensä 977 m³. Kaikki yhteensä 9241 m³.

Hankintakaupasta kertyi hakkuutuloja ilman kuluja suuruusluokkaa 52 000 € ja pystykaupasta 442 000 €. Lisäksi myytiin Vapolle laholumppeja 30 000 €.

Hakkuista oli ensiharvennusta 17,0 ha, muuta harvennusta 12,7 ha ja uudistushakkuita 48,0 ha.

Metsänhoitotöitä tehtiin seuraavasti: kuusen istutus 35,8 ha, männyn istutus 11,7 ha, koivun istutus 0,8 ha, mätästys 12,3 ha, äestys 24,3 ha sekä taimikonhoitoa 20,1 ha ja ennakkorai-vausta noin 36,4 ha.

Hakkuukautta 2019 koskevat leimikot sijaitsevat tiloilla, Metsä-lahti, Metsä-Mäyrämäki, Huuva, ja Marjakorpi. Hakkuista ensiharvennuksia on 20,4ha, muuta harvennusta 10,6 ha ja uudistamishakkuita 11,8 ha. Arvioitu hakkuumäärä on 4100 m³, josta 3100 m³ pystykaupalla ja 1000 m³ hankintakaupalla. Pystykauppa arvo on noin 166 000 €. Hankintakauppa, arvoltaan noin 29 000 €. Pystykaupan osti UPM, hankintakuidut Metsä Group.

Metsien moninaiskäyttö ja luonnonsuojelu on mahdollista ainakin jossain määrin yhteen sovittaa puuntuotannon kanssa talousmetsienkin käsittelyssä. Kaupungin metsätiloilla on alueita, joissa puuntuotannolliset tavoitteet eivät ole ensisijaiset. Iso-Valkeen lähialueilla metsien käsittelyssä noudatetaan erityistä varovaisuutta. Osa kyseisestä metsätilasta kuuluu Natura- verkostoon ja metsänkäsitteilyä on rajoitettu myös tämän takia. Painiojärven sijaitsevassa Holmansaaressa 11 ha:n metsäalue on ollut pitkään ilman hakkuita ja alue on rauhoitettu kaupungin hakemuksesta luonnonsuojelualueeksi vuonna 2000.

Kaupungin metsien työllistävä vaikutus on suhteellisen suuri. Puun myyminen osittain hankintakaupoilla työllistää metsänhoitoyhdistyksen palveluksessa olevia metsureita ja paikallisia urakoitsijoita. Metsureita työllistävät myös metsänviljely- ja taimikonhoitotyöt. Puutavaran ajossa kaupungin metsistä johtuva työllisyysvaikutus on huomattava ja lisäksi ajoittain työllistetään hakkuu- ja muokkauskoneita.

Koneellistuminen lisääntyy metsissäkin, mutta kaikkia metsissä tehtäviä töitä ei voida tulevaisuudessakaan koneellistaa. Työvoimapula saattaa joidenkin vuosien kuluttua muodostua ongelmaksi ammattitaitoisen työvoiman jatkuvasti vähentyessä.

Toimielin: Perusturvalautakunta

Tehtäväalue: Perusturvatoimen hallinto ja huolto

Toiminta-ajatus

Perusturvan hallinnon tehtävänä on johtaa toimialan palveluiden tuottamista laadukkaasti ja taloudellisesti Someron kaupungin linjausten mukaisesti.

Tavoitteet:

Hallinto

- Talousseurannan ja toiminnan taloudellisten reunaehtojen tiedostaminen perusturvassa. Tulosityksiköiden vastuunalaisten esimiesten toteuttama talousseuranta ja säännöllinen raportointi oman tulosityksikkönsä käyttömenojen kehityksestä perusturvajohtajalle 6 kertaa vuodessa.***

Mittari: Raportointikertojen määrä.

Tavoite toteutunut. Raportointikerrat ylittyneet.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	65 400	-12 400	53 000	80 898	-27 898
Toimintakulut	-1 093 760	-120 600	-973 160	-911 621	61 539
Toimintakate	-1 028 360	-108 200	-920 160	-830 723	89 437
Sisäiset tuotot	164 300		164 300	179 448	-15 148
Sisäiset kulut	-74 000		-74 000	-87 311	-13 311
Sumupoistot	0		0	1 478	-1 478

Toiminta:

Perusturvalautakunta kokoontui vuonna 2018 yhteensä 12 kertaa. Pöytäkirjan pykälää kertyi 121 kappaletta. Lautakunta käsitteli 10 oikaisuvaatimusta, joista seitsemän koski tehostetun palveluasumisen päätöksiä ja kolme valintapäätöksiä.

Tehtäväalue: Ympäristöterveydenhuolto

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	1 100		1 100	1 093	7
Toimintakulut	-383 100		-383 100	-370 398	12 702
Toimintakate	-382 000		-382 000	-369 305	12 695
Sisäiset kulut	0		0	-210	-210

Ympäristöterveydenhuollon palvelut Someron kaupunki tuottaa ostopalveluna Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymältä, joka maksaa Somerolla olevista tiloista vuokraa. Vuokratulo sisältyy tilahallinnon tuloihin.

Tehtäväalue: Kansanterveystyö**Toiminta-ajatus**

Terveyskeskuksen perustehtävänä on tukea alueensa väestön terveyttä, ehkäistä sairauksien syntyä ja järjestää sairauksien tutkimus ja hoito tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tavoitteet:**1. Laaditaan suunnitelmallinen toimintamalli vuonna 2017 käyttöönotettujen terveyskäyttämisen mittareiden käyttämisestä avoterveydenhuollossa.**

Mittari: Toimintamalli käytössä/ei käytössä.

Osin toteutunut. Käytössä ohjelmistosta erillisiä mittareita.

Vastaanotossa ja neuvolassa ei toimintamallia saatu käyttöön Lifecare –ohjelmistoon integroituna, koska ohjelmisto ei näiltä osin vastaa terveydenhuollon tarpeisiin. Tupakoinnin ja alkoholin kulutuksen muutoksia on vastaanotossa tiettyjen vastaanottokäyntien yhteydessä kirjattu normaaliin käyntikirjaukseen. Äitiysneuvolassa kysytään tupakoinnista ja alkoholin käytöstä ensikäynnillä, lastenneuvolassa kysytään 4 kk ja 4-vuotiaiden lasten vanhemmilta, alakoulussa 5 lk:n laajanterveystarkastuksen yhteydessä, yläkoulussa ja lukiossa kaikilla terveystarkastuskäynneillä, tiedot kirjataan potilaskertomukseen. Lifecare-potilaskertomukseen kirjaaminen ei anna mahdollisuutta laajempaan tilastolliseen seurantaan kuntalaisten terveyskäyttämisen muutoksista.

Erilaisten mittareiden käyttöönottoa on tuettu osallistumalla VESOTE:n Elintapaohjauksen ammattilaiseksi –koulutukseen.

2. Terveellisiin ravintotottumuksiin ja ennaltaehkäisevään hoito-otteeseen ohjaavat vierailukäynnit kouluissa, kehitysvammaisten asumisyksiköissä/työpisteessä sekä pitkäaikaishoidon yksiköissä. (Suun terveydenhuolto)

Mittari: Toteutuneet käyntimäärät.

Käyntejä oli vuoden aikana 13.

Vierailukäynnit kouluissa, pitkäaikaishoidon yksiköissä sekä kehitysvammaisten asumisyksikössä ja työpisteessä ovat toteutuneet suunnitelmien mukaan. Hoitosuunnitelmien mukaisilla yksilöllisillä käynneillä hammashoitolassa keskityttiin potilaiden suun sairauksien ennaltaehkäisyyn ja omahoidon opetukseen. Pitkäaikaishoidon yksiköissä suuhygie-

nistit keskittyivät hoitohenkilökunnan opastamiseen asukkaiden omahoidon avustamisessa ja tukemisessa.

3. Asiakasosallisuuden lisääminen palvelun kehittämisessä.

Mittari: Asiakastytyväisyyskysely tehty/ei tehty.

Toteutunut. Palvelun kehittämisen apuna on vastaanotolla ollut asiakaskokemuksia mitaava Roidu-laitteisto. Raportit asiakastytyväisyydestä ja mahdollisista parannusehdotuksista on saatu kuukausittain ja palautetta on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä.

4. Omahoidon suunnitelmallinen kirjaaminen (Suun terveydenhuolto).

Mittari: Kirjaukset tehty/ei tehty.

Toteutunut. Uuden potilastietojärjestelmän käyttöönoton jälkeen kaikille kokonaishoitopotilaille on kirjattu omahoito-ohjeistukset.

5. Vuonna 2018 käydään läpi kaikkien yli 80-vuotiaiden sosiaali- ja terveystalouden piiriin kuulumattomien palvelutarve.

Mittari: Toteutumisaste.

On aloitettu, mutta vain muutama tehty.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	917 300	42 100	959 400	981 757	-22 357
Toimintakulut	-4 854 130	-51 400	-4 802 730	-4 439 006	363 724
Toimintakate	-3 936 830	-93 500	-3 843 330	-3 457 249	386 081
Sisäiset tuotot	115 600		115 600	125 072	-9 472
Sisäiset kulut	-775 100		-775 100	-765 475	9 625
Sumupoistot	-107 100		-107 100	-155 244	-48 144

Toiminta:

Tehtävälueen keskeisimmät suoritteet

	2018	2017
Sairaanhoidon vastaanotto/käynnit		
<i>Lääkärikäynnit ja kontaktit yhteensä</i>	23 786	22 131
Lääkärikäynnit	19 047	18 014
Peruuttamattomat poisjäännit	27	31
Muut kontaktit	4 712	4 086
<i>Hoitajakäynnit ja kontaktit yhteensä</i>	18 520	17 916
Käynnit	9 319	8 508
Peruuttamattomat poisjäännit	0	9
Avustavat suoritteet	3 654	3 912
Muut kontaktit	5 547	5 487
Neuvola/käynnit		
Kouluterveydenhuolto yht.	2 682	2 616
Lastenneuvola	1 953	1 980
Muu terveydenhuolto	43	28
Perhetyö	449	569
Perhesuunnittelu/ehkäisy	548	429
Opiskelijaterveydenhuolto	223	195
Äitiysneuvola	989	1267
Seulonnat ja muut	246	230

Suun terveydenhuolto/käynnit	10 729	11 017
Hammaslääkärikäynnit	7 505	7 829
Peruuttamattomat poisjäännit	404	384
Muut kontaktit	321	106
Suuhygienisti- ja hammashoitajakäynnit	2 364	2 507
Peruuttamattomat poisjäännit	117	143
Muut kontaktit	18	49
Mielenterveystyö/käynnit		
Hoitajakäynnit	2 983	2 308
Lääkärikäynnit	18	29
Ryhmäkäyntien lkm	32	-
Ryhmiin osallistujien lkm	185	-
Työterveyshuolto		
Yrittäjien/työnantajien lukumäärä, kpl	350	360
Asiakkaiden lkm	1 500	1 600

Suun terveydenhuolto

Hammashoitolassa työskenteli vuoden 2018 lopussa 5 hammaslääkärinä, 2 suuhygienistiä sekä 6 hammashoitajaa. Viides hammaslääkäri työskenteli hoitolassa suorittamassa hammaslääkäriopintojen loppuvaiheen syventävää käytännön palvelua. Kesällä palkattiin 3 hammaslääketieteen kandidaattia hammaslääkäriin ja 2 hammashoitajan vuosilomasijaisiksi. Toimintojen mahdollistamiseksi sairauslomilla palkattiin lisäksi hoitohenkilökuntaa lyhyiksi ajanjaksoiksi tai yksittäisiksi päiviksi pitkin vuotta. Oikomishoidon erikoishammaslääkäri kävi edelleen konsultoimassa, tekemässä hoitosuunnitelmat sekä hoitamassa erikoishammaslääkäritasoisia potilaita 1-2 kertaa kuukaudessa.

Kokonaishoitoon tuli edellisten vuosien tapaan runsaasti uusia potilaita. Hoidossa kävi yhteensä 3630 henkilöä, joille hoitokäyntejä kertyi 10735. Alle 18-vuotiaat kutsuttiin tutkimukseen ja ennaltaehkäiseville käynneille yksilöllisen hoitosuunnitelman mukaan valtakunnallisia asetuksia noudattaen. Aikuiset hakeutuivat kokonaishoitoon itse yksilöllisen hoitosuunnitelman mukaisesti. Peruuttamattomia poisjääntejä oli 559 kpl, joista suurin osa oli koulu- ja laisten lyhyitä tutkimus- tai kontrollikäyntejä. Yli 15-vuotiailta perittiin käyttämättömästä hoitoajasta asetuksen mukainen maksu. Oikomishoitoon pääsi valtakunnallisten kriteerien mukaisesti. Oikomishoidossa oli tilastojen mukaan 167 asiakasta (uusista 27, valmiita 25, keskeytettyä 1). Pelkkään oikomishoitoon liittyviä käyntejä oli yhteensä 557 kpl.

Kiireellinen hoito annettiin virka-aikana omassa hammashoitolassa. Käyntejä oli 1029; potilaita 30 oli ulkopaikkakuntalaisia. Ilta-, arkipyhä- ja viikonloppupäivystys jatkui Tyksin organisoimana alueellisena toimintana. Hammashoitolan henkilökunta osallistui päivystykseen kuutena päivänä kaupungin asukasluvun mukaisesti jyvitetynä. Suuhygienistit ovat käyneet sopimuksen mukaan vuodeosastolla ja ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä tekemässä hoidon tarpeen arviointeja sekä opastamassa asukkaita ja heidän hoitajiaan suun päivittäisessä hoidossa. Suuhygienistit ovat myös pitäneet äitiysvalmennustunteja sekä pyydettäessä osallistuneet eri kohderyhmille suunnattuihin tilaisuuksiin, myös ilta-aikaan.

Tehtäväalue: Erikoissairaanhoito

Toiminta-ajatus

Somerolaisten tarpeiden mukaisen erikoissairaanhoidon palveluiden hankkiminen tiiviissä yhteistyössä perusterveydenhuollon kanssa

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	0		0		
Toimintakulut	-13 432 400		-13 432 400	-12 692 585	739 815
Toimintakate	-13 432 400		-13 432 400	-12 692 585	739 815

Vuoden 2018 osalta kustannukset ovat pysyneet edellisen vuoden tasolla.

Avokäynnit (kpl)	2018	2017
TYKS (sis. Salo, Loimaa ja Vakka-Suomi)	14 832	15 244
Psykiatrian erikoisala (Halikon sairaala)	2 185	2 297
Turunmaan sairaala	90	71
Ensihoidon ja päivystyksen liikelaitos	1 358	1 397
V-S shp yhteensä	18 465	19 009
Forssan sairaala		
Erikoissairaanhoido, avohoito	1 937	1 650
Yleisterveystenhuolto, avohoidon kiireelliset	1 366	558
Kiireellinen ensiapu, yhteispäivystys	-	325
Hoitajaksot (kpl)		
TYKS (sis. Salo, Loimaa ja Vakka-Suomi)	1 258	1 239
Psykiatrian erikoisala (Halikon sairaala)	48	41
Turunmaan sairaala	-	3
V-S shp yhteensä	1 306	1 283
Forssan seudun hyvinvointiky	446	356

Avokäynnit (1000 €)	2018	2017
TYKS (sis. Salo, Loimaa ja Vakka-Suomi)	4 849	4 592
Psykiatrian erikoisala (Halikon sairaala)	369	440
Turunmaan sairaala	49	22
Ensihoidon ja päivystyksen liikelaitos	715	681
V-S shp yhteensä	5 982	5 736
Forssan sairaala	301	691
Vuodeosastohoitopäivät (euroa)		
TYKS (sis. Salo, Loimaa ja Vakka-Suomi)	4 674	4 718
Psykiatrian erikoisala (Halikon sairaala)	443	363
Turunmaan sairaala	-	18
V-S shp yhteensä	5 117	5 099
Forssan seudun hyvinvointiky	211	564

Tehtäväalue: Sosiaalityö

Toiminta-ajatus

Ylläpitää ja edistää yksilöiden, perheiden sekä yhteisöjen toimintakykyä ja sosiaalista turvallisuutta sekä parantaa asiakkaiden elämänhallintaa erilaisin sosiaalityön keinoin. Sosiaalityön keinoja ovat lasten ja aikuisten turvallisten ihmissuhteiden tukeminen, suotuisiin kasvuoloihin vaikuttaminen ja asiakkaiden omien voimavarojen ja itsenäisyyden tukeminen. Sosiaalityön päämääränä on yksilön ja yhteisön tukeminen niin sosiaalisia ongelmia ennakoivassa kuin korjaavassakin mielessä.

Tavoitteet

- Painopisteen vakauttaminen ennaltaehkäiseviin palveluihin (varhaisen puuttumisen toiminnan tehostaminen, jolloin lastensuojelun ns. raskaiden toimenpiteiden osuuden laskusuunta jatkuu).**

Mittari: Talousseuranta (kustannusten ja suoritettujen kasvun hidastuminen)

Ei toteutunut, kustannukset ja suoritettujen kasvussa. Ennaltaehkäiseviä palveluita on ollut käytössä vuonna 2018, mutta näiden käytössä olevien mallien tulokset nähdään vasta vuosien viiveellä. Nyt sijaishuollon sijoituksissa korostunut 14 - 17-vuotiaiden ikäryhmä.

2. Kuntouttavassa työtoiminnassa olevien asiakkaiden määrän kasvattaminen

Mittarit: Työmarkkinatuen kuntaosuuslaskutuksen kustannukset laskevat.

Tavoite on toteutunut.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	464 200	122 300	586 500	703 352	-116 852
Toimintakulut	-4 170 170	564 300	-4 734 470	-4 947 251	-212 781
Toimintakate	-3 705 970		-4 147 970	-4 243 899	-95 929
Sisäiset tuotot	42 500		42 500	38 301	4 199
Sisäiset kulut	-186 600		-186 600	-169 829	16 771
Sumupoistot	-5 500		-5 500	-6 568	-1 068

Toiminta:

Sosiaalihuollon tarpeessa olevien asiakkaiden ohjautuminen kelasta aikuissosiaalityöhön sekä täydentävän toimeentulotuen hakemisen periaatteet ovat selkiytyneet vuoden 2018 aikana. Kelan toimipiste on siirtynyt syksyllä 2018 sosiaalitoimiston tiloihin (1 pv/vko) ja yhteistyö aikuissosiaalityön kanssa on joustavaa.

Sosiaalitoimistossa on otettu vuoden 2018 aikana käyttöön matalan kynnyksen Team Otso-toimintamalli, jonka toivotaan madaltavan yhteydenottokynnystä sekä tekemään sosiaalityötä tunnetuksi ja helpommin lähestyttäväksi. Sosiaalityön työryhmä Team Otso ottaa vastaan lastensuojeluilmoitukset ja sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot sekä tekee alkuarvioinnit ja palvelutarpeen selvitykset tarvittaessa moniammatillisesti. Team Otso on yhteistyökumppaneiden konsultoitavissa.

Työllisyyspalvelut ovat muuttaneet osan toimintoista (kädentaidot/ ryhmätoiminnot) Jukolaan vuoden 2018 aikana ja Tehdaskujan toisesta vuokratilasta on luovuttu. Tehdaskujalle on jäänyt puurakentamisen sekä kierrätyksen työpaja. Muutto on osaltaan vaikuttanut vuoden 2018 osalta negatiivisesti kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärän kehitykseen. Työllistämispalveluiden palkkatukityöhön haettiin lisämäärärahaa elokuussa 2018, koska velvoitetyöllistettyjen määrä lisääntyi vuoden aikana huomattavasti.

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet

	2018	2017
Lastensuojelun sijoitukset (voim.olevat)	19	12
Lastensuojelun sijoitukset vuoden aikana	25	18
Lastensuojeluilmoitukset	179	199
Sos.huoltolain mukaiset yhteydenotot	71	53
Isyyden tunnustaminen	25	32
Elatussopimukset	73	85
Huoltosopimukset	57	73
Toimeentulotuki/taloudet	170	182
Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat	135	133
Työmarkkinatuen kuntaosuus (1000 €)	338	357

Tehtäväalue: Vanhustyö

Toiminta-ajatus

Turvata kunnan järjestämisvastuulle kuuluvat ikäihmisten palvelut laadukkaasti ja kustannus-
tehokkaasti.

Tavoitteet

Vanhustyön yhteinen tavoite

1. Ikäihmisten kotona asumisen tukeminen.

Mittari: Kotona asuvien yli 80 -vuotiaiden suhteellinen määrä ei laske.

Tavoite osin toteutunut:

Vuoden 2018 tilastotietoa ei vielä saatavilla. Vuonna 2017 luku on ollut korkeampi kuin 2016 eli, tällöin toteutunut (86,3/ 86,8).

Kotona asuvien kotihoidon asiakkaiden määrä hieman kasvanut ja päivittäinen käyntimäärä kotona asuvalla asiakkaalla on kasvussa. Vuositasolla käyntimäärät nousivat vuodesta 2017 noin 10 000:lla.

2. Tasapuolisuuden kokemuksen ja työhyvinvoinnin lisääminen työvuorosuunnittelussa.

Mittari: Henkilöstökysely toteutuneesta uudistuksesta (autonominen työvuorosuunnittelu)

Toteutunut:

Autonominen työvuorosuunnittelu on käytössä, henkilökunta osaa käyttää sitä hyvin ja sitä pidetään hyvänä. Yhdenvertaisuuden toteutumisessa on vielä parannettavaa, joka lähtee suunnittelutasolla siitä, että omia vuoroja suunniteltaessa on hahmotettava enemmän kokonaisuutta. Henkilöstökysely tehty syksyllä 2018.

3. Vanhustyön kehittäminen asiakastytyväisyyskyselyjen perusteella.

Mittari: Asiakastytyväisyyskyselyjen tulokset

Toteutunut:

Asiakastytyväisyyskyselytabletti (Roidu) kiertää vanhustyön yksiköissä 3 kk kerrallaan. Vastauksia seurataan, mutta vastaajia toistaiseksi melko vähän. Vastauksia hyödynnetään toiminnan kehittämisessä, tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia.

Tervaskannossa vastauksista on noussut esiin mm. liikunnan lisäämisen tarve. Asiakastytyväisyyskysely tulosten myötä on aloitettu uudelleen liikuntaryhmä sekä kehitetty viriketoimintaa liikunnallisempaan suuntaan.

4. Palveluohjauksen prosessin kehittäminen

Mittari: Malli tehty/ei tehty

Toteutunut:

Palveluohjaaja aloitti kotihoidossa 2018 vuoden alussa. Prosessin suunnittelu on hyvässä alussa ja palveluohjaus työmenetelmänä on käytössä. Toimintaa kehitetään tarpeen mukaan edelleen, pääpaino kehittämistyössä on maakuntatason kehittämiseen osallistuminen. Palveluohjauksesta ollaan tekemässä opinnäytetyötä.

5. Rai-arvioinnin käyttöönotto palvelutarpeen arvioinnin pohjana hoidon laadun ja kustannustehokkuuden parantamiseksi.

Mittari: Käytössä/ei käytössä

Toteutunut:

Kotihoidon Rai otettiin käyttöön vuonna 2018, teknistä viimeistelyä vielä paremmin toimivan ohjelman aikaansaamiseksi tehdään vielä alkuvuonna 2019. Mäntykodin asukkaat on siirretty laitoshoidon Rai-ohjelmistosta kotihoidon Raiin piiriin. Terveyskeskuksen osastolla sekä Tervaskannossa pysytään laitoshoidon Raissa. Arvioinnit ovat vertailukelpoiset keskenään.

6. Ikäihmisten neuvolapalveluiden kehittäminen ja niistä tiedottaminen

Mittari: Asiakaskontaktit.

Toteutunut:

Seniorineuvolan terveystarkastukseen kutsuttuja on ollut 107, ja heistä 50 kävi ikätarkastuksessa. Seniorineuvolan toiminnan kehittäminen on ollut merkittävässä roolissa ikäihmisten palveluita ja toimintakykyä tukevan suunnitelman laadintaprosessissa.

Kotihoito

7. Hoito- ja palvelusuunnitelmien päivittämiseen systemaattinen toimintamalli.

Mittari: Toimintamalli käytössä/ei käytössä.

Toteutunut:

Hoito- ja palvelusuunnitelmien päivittämiseen on kehitetty uusi toimintamalli yhteistyössä palveluohjauksen kanssa. Uusi malli on yksikertaisempi edelliseen verrattuna sekä toimii paremmin yhteistyössä eri hoitavien yksiköiden välillä. Malli on käytössä, toteutuksessa teknistä ongelmaa LC puolella, asia etenee kuitenkin.

Terveyskeskuksen osasto

8. Hoitajaksojen lyheneminen

Mittari: Hoitajaksojen pituus 2017- 2018.

Toteutunut:

Hoitajaksojen pituus saatiin kevään poikkeuksellisen rajusta noro-epidemiasta huolimatta laskemaan. Potilaiden osastojaksojen pituudet vaihtelivat 1 - 2 päivästä useisiin kuukausiin.

Keskimääräinen hoitajaksojen pituus, vrk:

2018	12
2017	14
2016	14

Tehostettu palveluasuminen

9. Palveluasumisen toimintakulttuurin vakiinnuttaminen yhtenäiseksi.

Mittari: Yksiköiden henkilöstön yhteiset kehittämissalaverit neljä kertaa vuodessa

Toteutunut. Yhteisiä palavereja pidetty vuoden aikana neljä. Palavereissa läsnä palveluasumisen esimies, Mäntykodin osastonhoitaja sekä Katajakodin yksikön päällikkö.

10. Hoidon ja palvelun suunnittelun ja kirjaamisen parantaminen.

Mittari: Hoito- ja hoivahenkilöstö koulutettu Efficahoitokertomuksen käyttämiseen (nyk. Lifecare). Palveluasumisen yksiköiden ajantasaiset hoitosuunnitelmat laadittuina yhteisen työkalun avulla.

LifeCaren hoitokertomuksen käytöstä on Mäntykodissa ja tk-osastolla pidetty yksikön sisäiset koulutukset jokaiselle hoitajalle ja sairaanhoitajalle yksilöperehdytyksenä. Hoitosuunnitelmat Mäntykodin asukkaille ovat yhtenäistyneet. Selkiytyneet, hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmat löytyvät hoitokertomuksesta. Palveluasumisen yksiköissä on ajantasaiset hoito-, palvelu-, ja kuntoutussuunnitelmat luotu LifeCaren hoitokertomukseen.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	3 290 300	2 000	3 292 300	3 462 573	-170 273
Toimintakulut	-9 816 590	233 000	-10 049 590	-9 620 298	429 292
Toimintakate	-6 526 290		-6 757 290	-6 157 725	599 565
Sisäiset tuotot	0		0	203	-203
Sisäiset kulut	-2 794 100		-2 794 100	-2 694 934	99 166
Sumupoistot	-42 900		-42 900	-38 371	4 529

Toiminta:

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet

	2018	2017
Kotihoidon käyntimäärä	158 228	145 045
Omaishoito, yli 65-vuotiaat	43+17+1	36+18
Akuuttipaikat/hoivapaikat	26+18	26+20
Tehostetun palveluasumisen paikat, oma toiminta	46+18	72
Katajakoti	60	40
Palveluasuminen, oma toiminta	11	
Perhehoito	6	6

Terveyskeskuksen osasto

Terveyskeskusosastoille tuli vuonna 2018 jatkohoitoon potilaita pääsääntöisesti Tyks Salon sairaalasta (60), Tyks:sta (11), Forssan sairaalasta (16) sekä Someron omasta päivystyksestä. Vuonna 2018 jonopäivien määrää onnistuttiin jälleen vähentämään ja siirtoviivepäivien määrä onnistuttiin pitämään lähes ennallaan.

	2018	2017	2016	2015
Jonopäivät	91	119	128	209
Siirtoviivemaksuja kerryttäviä päiviä	13	14	14	20

Osastojaksot vuosina 2017-2018

Hoitomuoto	Hoitojaksojen lkm			Keskimääräinen hoitojaksojen nettohoitopvt			Potilaiden lkm		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Intervallihoito	225	224	220	8,04	7,65	7,52	56	59	49
Lyhytaikaishoito	595	596	589	12,4	13,10	14,22	359	357	341
Pitkäaikaishoito	18	31	45	54,5	42,03	127,91	15	30	38
Päivä/yöhoito	22	12	12	2,45	6,92	1,42	21	12	9
Tehostettu palveluasuminen/ Mäntykoti				242,72	283,47		18	14	
Yhteensä	864	878	933	16,60	17,27	18,80	414	398	381

Keskimääräinen lyhytaikaisen hoidon määrä on saatu pysymään samalla tasolla. Kotiutusprosessin tehostaminen on ollut haasteellista vaihtuvien lääkäriresurssien vuoksi. Kotiutusprosessin kehittäminen jatkuu edelleen vuonna 2019. Autonomista ja ergonomista työvuorosuunnittelua on kehitetty ja siitä on luotu toimivaa käytäntöä vuoden aikana. Toimintatavoite on toteutunut.

Tehostetun palveluasumisen paikan sai vuonna 2018 45 (2017, 32) henkilöä, mikä on 13 henkilöä enemmän kuin edellisvuonna. Keskimääräinen odotusaika tehostettuun palveluasumiseen oli 37,3 (66) vuorokautta, joka on lyhyempi kuin vuosi sitten. Myönteisiä tehpäätöksiä tehtiin 57 (43) kappaletta, kielteisiä päätöksiä 14 (15) kappaletta.

Mäntykodissa omahoitajamallia kehitettiin edelleen vuoden aikana ja toiminnan kehitystyö jatkuu. Kehittämisyhteistyö Tervaskannon ja Katajakodin kanssa jatkuu. Yhteistyöpalavereja tehostetun palveluasumisen toiminnan yhtenäistämiseksi on edelleen järjestetty yhdessä Katajakodin ja Tervaskannon kanssa.

Tehtäväalue: Kehitysvammatyö

Toiminta-ajatus

Vammaispalvelujen tehtävänä on järjestää vammaispalvelulain ja kehitysvammalain mukaiset palvelut ja tukitoimet. Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä.

Tavoitteet:

1. Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden ja tukitoimien järjestämisessä erityinen huomio harkinnanvaraisten tukitoimien tarpeellisuuden arvioimiseen.

Mittari: Kustannukset 2016 - 2018.

Toteutunut. Kustannukset ovat nousseet vuodesta 2016, mutta nyt taas vuonna 2018 hieman laskeneet verrattuna vuoteen 2017. Palveluiden pääpaino on subjektiivisissa oikeuksissa.

2. Hoidon ja palvelun suunnittelun ja kirjaamisen parantaminen.

Mittari: Hoito- ja hoivahenkilöstö koulutettu Efficahoitokertomuksen käyttämiseen. Palveluasumisen yksiköiden ajantasaiset hoitosuunnitelmat laadittuna yhteisen työkalun avulla.

Osin toteutunut:

Vuoden aikana siirryttiin LifeCare- asiakastietojärjestelmään ja hoito- ja palvelusuunnitelmien laadinnan käytännön yhtenäistäminen muiden perusturvatoimen toimintayksiköiden kanssa on aloitettu.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	206 400		206 400	216 203	-9 803
Toimintakulut	-1 639 870	92 200	-1 732 070	-1 833 928	-101 858
Toimintakate	-1 433 470		-1 525 670	-1 617 725	-92 055
Sisäiset tuotot	1 500		1 500	4 939	-3 439
Sisäiset kulut	-308 900		-308 900	-313 703	-4 803

Toiminta:

Autismiosaamista on vuoden aikana pyritty kehittämään ostamalla KTO:n autismi- ja kommunikaatio-ohjaajien konsultaatiokäyntejä, joihin henkilökunta on osallistunut. Autismikirjon asiakkaiden päivää on rauhoitettu rentoutushuonetta käyttämällä. Kommunikoinnissa on kehitetty vaihtoehtoisia tapoja lisäämällä työsaleihin kuvalliset viikko-ohjelmat sekä laatimalla kuvakansioita.

Toimintakeskuksen toiminnan kehittämiseksi on v. 2018 aloitettu projektiluonteisia pienryhmiä kuten esim. lukupiiri, kielikerho ja puistoryhmä. Musiikin ohjausta on lisätty ryhmämuotoisesta toiminnasta niin, että se tavoittaa myös heikomman toimintakyvyn omaavat asiakkaat. Em. toteutuu musiikinohjaajan antamalla yksilökohtaisilla ajoilla.

Palvelutarpeen arviointia on jonkin verran pystytty tekemään yhteistyössä kotihoidon kanssa, mutta toimivaa mallia tai työkalua tähän ei ole saavutettu. Tämä johtuu osittain henkilöstön vaihtuvuudesta, sekä ajan puutteesta.

Kehitysvammahuollon organisaatiossa on tehty muutos kesäkuussa 2018, vastaaville ohjaajille toimintakeskuksessa ja Tuulentuvassa vahvistettiin toimintayksikön esimiesasema. Vammaistyön johtajalta on poistumassa vuoden 2019 alusta kehitysvammahuollon henkilöstön hallinnolliset tehtävät sekä toimintayksiköiden kehittämis- ja toiminnallinen vastuu. Tämä lisää jonkin verran vammaistyön johtajan resurssia vammaispalveluihin. Vammaispalveluissa on kuitenkin asiakkuuksia n. 200. Tämä luo suuren haasteen henkilöstöresurssin riittävyydelle, koska kirjaamisen ja kirjallisten suunnitelmien määrä palvelurakenteissa on koko ajan kasvava

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet

Suoritteet	2018	2017	2016	2015
Vammaispalvelu				
Kuljetuspalveluasiakkaat (kpl)	219	218	218	137
Henkilökohtaisen avun saajat (päätos kpl)	29	33	35	27
Henkilökohtaisen avun avustukset (1000 €)	539	540	338	338
Kuljetusavustukset (1000 €)	365	393	312	258
Asiakaspalveluiden ostot muilta (1000 €)	57	18	66	19
Vammaisten perhehoito (kpl)	2	1	1	1
Omaishoidontuki, alle 65-vuotiaat (kpl)	26	25	28	27
Kehitysvammahuolto				
Autetun asumisen paikat, ryhmäkoti (kpl)	14	14	14	14
Ohjatun asumisen asiakkaat (kpl)	17	17	16	15
Toimintakeskus, asiakasmäärä	48	46	47	43

Muu kehitysvammatyö				
As.palvelujen ostot kuntayhtymiltä (1000 €)	686	726	574	405
As.palvelujen ostot muilta (1000 €)	257	166	151	183

Toimielin: Sivistyslautakunta

Toiminta-ajatus

Sivistystoimen yhteisenä tavoitteena on tarjota laadukkaita palveluita kuntalaisille. Oman toiminnan jatkuva sekä suunnitelmallinen kehittäminen ja tehostaminen ovat keskeisiä toimintaperiaatteita. Sivistystoimen kaikissa yksiköissä henkilökunnan pätevyysaste on korkea.

Tehtäväalue: Sivistystoimen hallinto

Tavoitteet

1. Vuonna 2017 laaditun Kuntakesun eli koulutuksen järjestäjän kehittämissuunnitelman jalkauttaminen (varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, lukio) (talousarvion laadinnan aikana kesken)

- mm. laatujärjestelmän luomisen valmistelu (valmis vuonna 2019)
- opetussuunnitelmien ja varhaiskasvatussuunnitelman jalkauttaminen

Mittari: Mm. koulutukset, kyselyt

Tavoite toteutunut. Marras-joulukuussa toteutettiin asiakastytyväisyyskyselyt. Opetussuunnitelmien ja varhaiskasvatussuunnitelmien jalkauttamista jatkettiin yksiköissä.

2. Koulukuljetusten kilpailuttaminen ja kuljetusoppaan päivittäminen

Mittari: Koulukuljetuksen kilpailutusasiakirjat ja kuljetusoppas valmiina 2018 loppuun mennessä.

Tavoite toteutunut. Koulukuljetuksen asiakirjat valmistuivat vuoden 2018 loppuun mennessä ja kilpailutus käynnistettiin vuoden 2019 alussa. Kuljetusoppaan päivitys käsitelään sivistyslautakunnassa maaliskuussa 2019.

3. Testamenttirahoitusten yhteneväiset käyttösuunnitelmat ja rahoituksen käyttöön-otto eri vastualueilla.

Tavoite ei toteutunut.

Varhaiskasvatuksen testamentin, Oksasen testamenttivarannin käyttösuunnitelma tehtiin vuoden 2018 aikana ja hyväksyttiin sivistyslautakunnassa tammikuussa 2019. Käyttöön-otto tapahtuu vuoden 2019 aikana. Mäkelän testamentin osalta Kulttuuri ry:lle myönnettiin 30.000 € kolmelle vuodelle lasten ja nuorten kulttuuritoiminnan tuottamiseen. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Käyttösuunnitelma on tehty vuodelle 2019. Mäkelän testamentin varoja tullaan myöntämään myös nuorten bändikerhotoimintaan. Nuorisotoimi on laatinut käyttösuunnitelman. Tällä hetkellä odotetaan nuorten starttipajan valtionavustuspäätöstä, jotta käyttösuunnitelmaa voidaan saattaa päätöksentekoon. Somero-opiston rooli rahoituksen käyttösuunnitelmissa on vielä kesken ja suunnittelua jatketaan vuoden 2019 aikana.

4. Koulukuljetusten optimointi siten, että koulumatka-ajat ovat kohtuullisia.

Mittari: Koulumatka-aika enintään 2 tuntia.

Tavoite ei toteutunut.

Valtuuston asettamaa aikatavoitetta ei ole mahdollista toteuttaa kaikkien haja-asutus-alueella asuvien oppilaiden osalta. Tavoite ei toteudu muutaman oppilaan kohdalta joinakin koulupäivinä. Perusopetuslain 32 §:n asettamat velvoitteet koulumatkan kestoista odotuksineen (alle 13-vuotiailla 2,5h/päivä ja yli 13-vuotiailla 3h/päivä) täytetään.

5. Sote- ja maakuntauudistukseen valmistautuminen sivistystoimialalla.

- LAPE –hanke (lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma)
- hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Mittari: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma valmis.
Oppimisympäristöselvitys toteutetaan vuoden 2019 aikana.

Tavoite ei toteutunut.

Sivistystoimiala osallistui LAPE-hankkeeseen aktiivisesti ja kehitti palveluita hankekaudella. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa valmisteltiin syksyllä 2018 ja työ jatkuu alkuvuodesta 2019. Suunnitelma käsitellään sivistyslautakunnassa maaliskuussa 2019.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	100		100	235	-135
Toimintakulut	-283 600		-283 600	-267 452	16 148
Toimintakate	-283 500		-283 500	-267 217	16 283
Sisäiset kulut	-28 700		-28 700	-30 005	-1 305

Toiminta

Hallinto

Monen vuoden mittava rakennushankeprojekti, Kiiruun koulukeskus, valmistui ja otettiin käyttöön helmikuussa 2018 (kts. perusopetus, lukio ja nuorisotoimi).

Vuonna 2017 aikana laaditun Someron sivistystoimialan ensimmäisen paikallisen opetuksen järjestäjän kehittämissuunnitelmaa eli Kuntakesua jalkautettiin varhaiskasvatukseen, esiopetukseen, perusopetukseen ja lukiokoulutukseen. Kuntakesu ohjaa strategista ja pedagogista johtamista sekä arjen kehittämistyötä yksiköissä ja organisaatiossa. Marras-joulukuussa toteutettiin asiakastytyväisyyskysely kehittämissuunnitelman pohjalta. Asiakastytyväisyyskyselytulosten vertailussa (v.2017 ja v.2018) huoltajat ovat edelleen todella tyytyväisiä Someron varhaiskasvatus-, esiopetus-, perusopetus- ja lukiopalveluita kohtaan. Vuonna 2017 kehittämiskohteiksi nousseet yksiköiden toimitilat ja pihaympäristöt koettiin kyselyssä viihtyisiksi, ajanmukaisiksi, ajantasaisiksi ja turvallisiksi. Varhaiskasvatus- ja koulupäivän liikunnallistaminen oli vuoden aikana kehittynyt eikä huolta ryhmäkoosta noussut enää esiin. Lukion kohdalla huoltajat olivat jonkin verran huolestuneita nuortensa kulkemisesta julkisilla kulkuneuvoilla.

Sivistystoimen organisaatiossa tapahtui vuoden sisällä muutoksia. Kaupungin organisaatioon perustettiin hyvinvointikoordinaattorin tehtävä (20 %), mikä sijoitettiin sivistystoimen hallinnon alaisuuteen. Tehtävää hoitaa Somero-opiston koulutuskoordinaattori. Lisäksi kirjastonjohtajalle siirrettiin vapaa-aikatoimen esimiestehtävät elokuussa 2018. Lisäksi sivistystoimen johtoryhmäkokonaisuutta uudistettiin. Johtoryhmän muodostavat sivistysjohtajan lisäksi kasva-

tuspäällikkö ja kirjastonjohtaja-vapaa-aikapäällikkö. Laajennetussa johtoryhmässä, mikä koostuu neljä kertaa vuodessa, on edustus kaikilta vastuualueilta/tehtävälueilta.

Johtoryhmä osallistui/osallistuu vuosina 2018-2019 toteutettavaan Sivistyskunta 2020-luvulla strategiatyön valmisteluun, jonka järjestävät Opetushallitus ja Opsia. Koulutusjakson aikana valmistellaan sivistystoimialan yhteistä strategiaa, minkä on määrä valmistua vuoden 2019 aikana.

Testamenttivarojen käyttösuunnittelua jatkettiin vuoden 2018 aikana. Varhaiskasvatuksen testamentin käyttösuunnitelma saatettiin valmiiksi ja hyväksyttiin sivistyslautakunnassa tammikuussa 2019. Mäkelän testamenttivaroja suunnattiin lasten ja nuorten kulttuuritoiminnan kehittämiseen. Testamenttivarat mahdollistivat lastenkulttuuritapahtumien järjestämisen. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Mäkelän testamenttivaroja suunnataan myös nuorten bändikerhotoimintaan. Bändinkerhon tilaratkaisu ja testamentin ko. toiminnon käyttösuunnitelma riippuu haetusta nuorten starttipajan valtionavustuspäätöksestä, mikä saataneen syksyllä 2019 opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Koulukuljetusten kilpailutusta valmisteltiin syksyllä 2018. Markkinavuoropuhelutilaisuus kilpailutuksen tiimoilta järjestettiin kuljetusyrittäjille marraskuussa 2018. Tilaisuuteen osallistui runsaasti kuljetusyrittäjiä lähiseudulta. Kilpailutus on käynnissä tammi-helmikuussa 2019.

Sivistystoimiala osallistui aktiivisesti vuoden aikana erilaisiin hankkeisiin ja hankeverkostoihin. Yhtenä keskeisenä hankkeena oli Varsinais-Suomen LAPE -hanke (lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma). Hankkeen tavoitteena oli tehdä muutos kohti lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita sekä lapsen oikeuksien vahvistavaa toimintakulttuuria lasten, nuorten ja perheiden hyväksi sekä heidän omien voimavarojen vahvistamiseksi. Hankkeen myötä kehitettiin esimerkiksi perhepalveluiden jalkautumista varhaiskasvatukseen sekä tarjottiin henkilöstölle täydennyskoulutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen. Sivistysjohtaja osallistui Varsinais-Suomen LAPE -hankkeen kuntien puheenjohtajien kokouksiin hankekaudella. Paikallinen LAPE-ohjausryhmä vastasi hankkeen jalkauttamisesta sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelusta sivistysjohtajan johdolla. Ohjausryhmä kokoontui vuoden aikana useamman kerran. Lisäksi järjestettiin yksi LAPE -työryhmän palaveri. Ohjausryhmässä valmisteltiin paikallista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, mikä hyväksytään sivistyslautakunnassa maaliskuussa 2019.

Sivistystoimessa oli käynnissä yhteensä kymmenen (10) hanketta vuonna 2018. Hankkeista oli neljä (4) käynnissä perusopetuksessa, yksi (1) lukiossa, yksi (1) etsivässä nuorisotyössä, kolme (3) kirjastossa ja yksi (1) vastuualueiden yhteinen hanke. Hankkeiden avulla pystyttiin esimerkiksi jalkauttamaan opetussuunnitelmaa sekä edistämään tieto- ja viestintäteknologian opetuskäyttöä.

Toimintakulut €/oppilas/lapsi 2017-2018

	Toimintakulut 2018*	Ulkoiset	Sisäiset	Tuotot (ulkoiset)	Oppilaita 20.9.2018	Ulkoiset € / oppilas	Sisäiset € / oppilas	Yht. € / oppilas
Joensuun koulu	2 760 806	1 841 460	919 346	47 493	306	5 863	3 004	8867
Kirkonmäen koulu	759 252	544 636	214 616	12 638	128	4 156	1 677	5833
Oinasjärven koulu	448 053	282 558	165 495	6 533	47	5 873	3 521	9394
Pitkäjärven koulu	376 772	241 994	134 778	6 990	49	4 796	2 751	7547
Yläkoulu	3 348 380	2 287 121	1 061 258	39 035	318	7 069	3 337	10407
Someron lukio	1 349 538	851 981	497 557	12 247	141	5 956	3 529	9484
	Toimintakulut 2017	Ulkoiset	Sisäiset	Tuotot (ulkoiset)	Oppilaita 20.9.2017	Ulkoiset € / oppilas	Sisäiset € / oppilas	Yht. € / oppilas
Joensuun koulu	2 716 963	1 838 604	878 358	88 235	299	5 854	2 938	8 792
Kirkonmäen koulu	745 846	530 981	214 865	17 243	136	3 777	1 580	5 357
Oinasjärven koulu	431 085	267 508	163 577	6 864	48	5 430	3 408	8 838
Pitkäjärven koulu	394 777	248 412	146 364	6 050	51	4 752	2 870	7 622
Yläkoulu	2 775 915	2 065 650	710 265	60 665	327	6 131	2 172	8 304
Someron lukio	1 148 275	817 446	330 829	18 538	145	5 510	2 282	7 791

*) Luvut (2018) eivät ole vertailukelpoisia vuoteen 2017, koska mukana on uuden koulun myötä lisätalousarviossa myönnetty määräraha toimisto- ja koulutarvikehankintoihin.

Tehtäväalue: Peruskoulutus

Toiminta-ajatus

Antaa laadukasta perusopetusta.

Tavoitteet:

1. Vuonna 2017 laaditun Kuntakesun eli koulutuksen järjestäjän kehittämissuunnitelman jalkauttaminen (laadinta talousarvion valmistelun aikaan käynnissä)

- mm. laatujärjestelmän luomisen valmistelu (valmis vuonna 2019)
- opetussuunnitelman jalkauttaminen

Mittari: Mm. koulutukset, kyselyt

Tavoite toteutunut.

Marras-joulukuussa toteutettiin asiakastytyväisyyskysely, mikä osoitti, että palveluihin ollaan erittäin tyytyväisiä. Opetussuunnitelmien jalkauttamista jatkettiin ja arviointia kehitettiin.

2. Koulupäivän liikunnallistamisen edistäminen

- Elokuussa 2017 käynnistyneen Liikkuva koulu –hankkeen jalkauttaminen yksiköissä

Mittari: Kouluterveyskysely, Liikkuvan koulu –hankkeen mittarit, koulujen toimintaker-
tomukset (osio Liikkuva koulu –hankkeen toteuttamisesta)

Tavoite toteutunut.

Koulupäivän liikunnallistaminen lisääntyi vuoden aikana yksiköissä. Yläkoulu liittyi hankkeeseen syksyllä 2018. Koulut raportoivat hankkeen toteutumisesta toimintakertomuksiinsa.

3. Tvt-strategian jalkauttaminen

- Vuonna 2017 hyväksyttiin opetustoimen tvt-strategia ja syksyllä 2017 strategiaan liitetään käytännön tasolle ns. reseptiohjeet

Mittari: tvt-strategia otettu käyttöön kaikissa yksiköissä vuoden 2018 aikana

Tavoite toteutunut.

Tvt-strategian käyttöönottoa ja jalkauttamista yksiköissä jatkettiin. Opetustoimen tvt-tiimi jatkoi toimintaa. Syyslukukaudella aloitettiin digitortoiminta hankeavustuksella.

4. Yläkoulun siirtyminen Kiiruun koulukeskukseen

- toimintojen suunnittelu ja uuden toimintakulttuurin luominen uuteen rakennukseen yhdessä lukion, Somero-opiston ja nuorisotoimen kanssa
- rakennukseen muutto

Mittari: Toimintojen siirtyminen uuteen koulukeskukseen vuoden 2018 aikana, laaditut toimintaohjeet ja niiden käyttöönotto.

Tavoite on toteutunut.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	618 950		618 950	606 311	12 639
Toimintakulut	-6 096 090	128 000	-6 224 090	-6 111 740	-112 350
Toimintakate	-5 477 140		-5 605 140	-5 505 429	-99 711
Sisäiset kulut	-2 843 700		-2 843 700	-2 538 586	305 114
Sumupoistot	-51 400		-51 400	-36 359	15 041

Toiminta:

Kiiruun koulukeskus otettiin käyttöön helmikuussa 2018. Uuden rakennuksen käyttöönottoon sisältyi muun muassa kalustamista, henkilöstön perehdyttämistä uusiin tiloihin ja tekniikkaan, erilaisten toimintaohjeiden laatimista sekä usean käyttäjäryhmän yhteisten käytänteiden luomista. Koulukeskuksessa järjestettiin avoimien ovien päivät maaliskuussa 2018.

Perusopetuksen opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2016. Yläkoululla opetussuunnitelma otettiin käyttöön vaiheittain ja vuonna 2018 opetussuunnitelma astui voimaan 8.-luokkalisilla. Perusopetuksen opetussuunnitelman käyttöönotto ja uudenlaisen opetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin luominen olivat keskiössä. Toimintakulttuurin kehittämistä varten Somerolla käynnistyi tutoropettajahanke syyslukukaudella. Paikallisesta kehittämisestä vastaa pedagoginen tutor sekä kaksi digitutoria muutaman tunnin viikossa. Tulevaisuuden opettajuus pohjautuu monipuoliseen ja laaja-alaiseen pedagogiseen osaamiseen, digitaalisten menetelmien hyödyntämiseen, yhdessä tekemiseen, uuden luomiseen sekä itsensä ja työyhteisön kehittämiseen. Tutoropettaja ohjaa muita opettajia digitaalisuuteen ja uuden pedagogiikan käyttökelpoiseen hyödyntämiseen.

Kuntakesun (kts. hallinto) jalkauttamista yksiköihin jatkettiin. Arvioinnin paikallinen kehittäminen on ollut keskeistä ja työ jatkuu vuoden 2019 aikana. Somero on mukana Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen arviointi-hankkeessa, minkä avulla on pystytty kehittämään arviointityötä ja tarjoamaan henkilöstölle asiaan liittyvää koulutusta.

Liikkuva koulu –hanke laajeni syksyllä yläkouluun. Alakoulut liittyivät hankkeeseen syksyllä 2017. Hankkeen myötä koulupäivän liikunnallistamista kehitettiin. Koulut ovat saaneet uusia liikuntavälineitä, välitunneille on koulutettu välituntiliikuttajia, liikuntakerhoja on perustettu kouluihin jne. Yhteistyötä tehtiin Liikunta ry:n kanssa.

Valtuuston myöntämän investointimäärärahan myötä pystyttiin hankkimaan lisää tvt-laitteita oppilaille. Yksiköihin hankitut laitteet ovat olleet aktiivisessa käytössä, mitä on edistänyt esimerkiksi digitutortoiminta.

Perusopetuksen oppilasmäärä laski -13 oppilasta edellisestä vuodesta (v. 2017 oppilaita 861 ja v. 2018 oppilaita 848).

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet	TP 2018	TP 2017
Perusopetuksen oppilasmäärä	848	861
Mittarit		
Suoritetavoitteet:	100 %	100 %
Peruskoulun päättäneistä jatkopai- kan saaneet oppilaat		
Toiminnan laajuus/oppilasmäärät		
Alakoulut	530	534
Yläkoulut	318	327

Henkilöstö tehtäväalueittain:		
Rehtorit/koulunjohtajat ja opettajat	72	69
*resurssiopettaja ja osa-aikainen erityisopettaja hankerahoituksella	*	*
Kuraattori ja koulupsykologi	2	2
Koulunkäynninohjaajat (osalla ohjaajista palkka laskutetaan oppilaiden kotikunnilta)	28	23
Toimistohenkilöstö	0,6	0,6

Tehtäväalue: Toisen asteen koulutus

Toiminta-ajatus

Someron lukiossa annetaan laadukasta opetusta.

Tavoitteet:

1. Uuteen Kiiruun koulukeskukseen siirtyminen ja siihen liittyvä suunnittelutyö

Mittari: Lukion toiminta aloitettu uudessa rakennuksessa, toimintaohjeet ja niiden käyttöönotto.

Tavoite on toteutunut.

Lukio on toiminut nyt uudessa rakennuksessa melkein vuoden. Vuoden aikana toimintaa on muutettu vastaamaan uuden rakennuksen puitteita. Siirtyminen yläkouluun, Somero-opiston ja nuorisotoimen kanssa samaan rakennukseen on toisaalta lisännyt haasteita, mutta toisaalta antanut uusia mahdollisuuksia lukion toimintaan. Yhteistyön lisääntyminen yläkouluun, Somero-opiston ja nuorisotoimen kanssa on rikastuttanut lukion toimintaa. Yhteistyötä kehitetään koko ajan.

2. Koulutuksenjärjestäjän kehittämissuunnitelman (Kuntakesun) jalkauttaminen (laadinta on kesken talousarvion tekemisen aikana)

- Mm. arvioinnin monipuolistaminen vastaamaan uuden opetussuunnitelman vaatimuksia
- Laadunhallinnan kehittäminen (2018-2019)

Mittari: Uudistettujen arviointikäytänteiden opiskelijakysely, arviointikäytänteiden uudistuminen, koulutukset

Tavoite toteutunut.

Opettajat ovat käyttäneet erilaisia uuden opetussuunnitelman mukaisia arviointitapoja. Jotkut tavat ovat osoittautuneet hyviksi ja toisia on vielä kehitettävä. Arviointia kehitetään edelleen.

3. TVT-strategian jalkauttaminen - tvt:n käytön kehittäminen

- Sähköisesti tehtävien kokeiden onnistuminen teknisesti ja opiskelijoiden osaaminen toimia kurssi- ja yo-kokeissa

Mittari: Opiskelijakysely ja tv-taitotasotestaukset

Tavoite on toteutunut.

Uuden koulun laitteet on otettu opetuksessa käyttöön. Opetus perustuu aikaisempaa huomattavasti enemmän tv:t:n käyttöön. Teoria-aineissa opiskelijat tekevät lähes kaikki tehtävät ja harjoitukset tietokoneillaan. Koeviikon kokeet ovat pääsääntöisesti sähköisiä. Kokeet suoritetaan joko YTL:n Abitti-koejärjestelmällä tai kirjakustantajien (Otava, Sanomapro) koealustoilla.

Sähköisten ylioppilaskokeiden tekninen toteutus on onnistunut hyvin. Kokeet on voitu järjestää liikuntasalissa ylioppilaslautakunnan asettamien vaatimusten mukaisesti eikä toimihallia ole enää tarvittu koesalina. Lähivuosina yo-koelaitteistoa on tarvetta uudistaa, jotta voimme luottaa myös tulevaisuudessa kokeiden onnistuvan teknisesti yhtä varmasti kuin nyt ovat onnistuneet.

Opiskelijat ovat osanneet toimia yo-kokeissa kokeiden vaatimalla tavalla. Samoin kurssikokeet ovat sujuneet kakkosten ja abien osalta hyvin. Lukion ykköset vielä tarvitsevat harjoitusta, koska heillä ei ole vielä riittävästi sähköisiä kokeita ollut. Vuoden aikana lukion luokkien datapistokkeita on otettu lisää käyttöön, mikä on auttanut opiskelijoita kokeissa ilmenneissä yhteysongelmissa sekä koeluokkatilapuutteessa. Tämä on helpottanut kurssikokeiden järjestämistä, kun kokeissa on yhtä aikaa kaikki lukion opiskelijat.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	11 100		11 100	12 247	-1 147
Toimintakulut	-929 970		-929 970	-901 437	-28 533
Toimintakate	-918 870		-918 870	-889 190	-29 680
Sisäiset kulut	-674 800		-674 800		177 243
				497 557	

Toiminta:

Toiminta uudessa Kiiruun koulukeskuksessa on lähtenyt hyvin käyntiin. Yhteistyö rakennuksen muiden toimijoiden, yläkoulun, Somero-opiston sekä nuorisotoimen, kanssa on lisääntynyt ja yhteistyö on rikastuttanut lukion toimintaa. Lukio ja yläkoulu ovat järjestäneet mm. yhteisiä juhlia. Nuorisotoimi on ollut mukana mm. järjestämässä lukiolaisille ryhmäytämistilaisuuksia. Siirtyminen yläkoulun, Somero-opiston ja nuorisotoimen kanssa samaan rakennukseen on toisaalta lisännyt haasteita, mutta toisaalta antanut uusia mahdollisuuksia lukion toimintaan. Uusi koulurakennus on herättänyt kiinnostusta ja erilaiset ryhmät ovat vierailleet katsomassa tiloja. Esimerkiksi Lähilukio-yhdistyksen kehittämisseminaari järjestettiin 19.-20.4.2018.

Uuden koulun laitteet ovat tehneet mahdolliseksi huomattavasti aikaisempaa laajemman tv:n käytön opetuksessa. Opiskelijoiden taidot toimia sähköisissä kokeissa on lisääntynyt ja he ovat onnistuneet kokeissa teknisesti hyvin. Teoria-aineissa opiskelijat tekevät lähes kaikki tehtävät ja harjoitukset tietokoneillaan. Koeviikon kokeet ovat pääsääntöisesti sähköisiä. Sähköisten ylioppilaskokeiden tekninen toteutus on onnistunut hyvin. Keväällä 2018 paperisena kokeena kirjoitettiin enää äidinkieli, matematiikka, fysiikka ja kemia ja syksyllä enää matematiikka.

Yhtenä vuoden tavoitteena oli arvioinnin monipuolistaminen vastaamaan uuden opetus suunnitelman vaatimuksia. Opettajat ovat käyttäneet erilaisia uuden opetus suunnitelman mukaisia arviointitapoja. Arvioinnin kehittäminen jatkuu.

Kevätkaudella lukiossa opiskeli noin 140 lukiolaista. Uusia ylioppilaita valmistui keväällä 39 ja syksyllä 2. STT julkaisi ylioppilaslautakunnalta saamiensa tietojen avulla vertailutilaston kevään 2018 ylioppilaskirjoitusten tuloksista. Siinä otettiin huomioon opiskelijoiden arvosanat heidän tullessa lukioon. Someron lukio oli Varsinais-Suomen lukioista jaetulla 9. sijalla. Lisäksi yksi ylioppilas keräsi puoltoääniä toiseksi eniten koko Suomen ylioppilaisista. Syksyllä lukion aloitti 50 uutta opiskelijaa.

Rehtorin virka oli auki keväällä. Virkaan valittiin lukion vararehtori Merja Klemola, joka aloitti virassaan 1.6.2018.

Syksyllä alkoi ESR-rahoitteinen Taitavasti tulevaisuuden työelämään –hanke yhdessä Hämeenlinnan koulutuskuntayhtymä Tavastian, Salon lukion, Riihimäen lukion ja Porvoon Linnankosken lukion kanssa. Hankkeen painopisteitä ja siten toimenpiteitä ovat: työelämäyhteistyön kehittäminen, yrittäjyystaidot, opiskelijoiden tulevaisuuden työelämätaitojen kehittäminen ja opetushenkilöstön työelämäpedagogisten taitojen kehittäminen.

ZempPari-toiminta jatkui yhteistyössä nuorisotoimen ja MLL:n kanssa. Lukiolaisten stressi ja koulu-uupumus ovat tutkimusten mukaan lisääntyneet valtakunnallisesti. Tämä on havaittavissa myös Somerolla. Tämä näkyi myös syksyllä lukiolaisille toteutetun hyvinvointikyselyn tuloksissa. Vastauksena tähän lukiolaisille tarjottiin hyvinvointikurssi.

Tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet	TP 2018	TP 2017
Lukion oppilasmäärä	141	145
Mittarit		
Suoritetavoitteet:		
Ylioppilaiden määrä/hylätyt	39/7	47/0
Lukion keskeyttäneet	6,6 %	2,0 %
Toiminnan laajuus:		
Henkilöstö	9	9

1.4.2019 lukiolaisia on 138 ja 8.8.2019 heitä on näillä näkymin 155.

Tehtäväalue: Vapaa sivistystyö (Somero-opisto)

Toiminta-ajatus

Somero-opistossa järjestetään lähipalveluna monipuolista vapaan sivistystyön lain mukaista toimintaa, avointa yliopisto-opetusta ja taiteen perusopetusta sekä tuotetaan elämänpituisen oppimisen mahdollistavia palveluita paikallisen (Somero ja Koski TI) historian ja kulttuurin lähtökohdista tulevaisuuteen suunnaten.

Tavoitteet:

1. Lapsille ja nuorille suunnatun opetuksen kehittäminen yhteistyössä koulujen kanssa ja perintörahojen käyttömahdollisuuden selvittäminen (alakoululaisten kerhotoiminta)

Mittari: Kehittämisyhteistyö aloitettu
Perintörahojen käyttösuunnitelma tehty Somero-opiston osalta

Tavoite ei toteutunut.
Kehittämistyö aloitettu. Perintörahojen käyttösuunnitelman valmistelu kesken Somero-opiston osalta.

2. Someron kaupungin liikuntastrategian valmisteluun osallistuminen ja Somero-opiston roolin määrittäminen liikunnanopetuksen järjestäjänä

Mittari: Somero-opiston rooli liikunnanopetuksen järjestäjänä määritelty ja kirjattu liikuntastrategiaan.

Tavoite toteutui (rooli liikunnanopetuksen järjestäjänä), ei toteutunut (liikuntastrategia)
Määrittely tehtiin vuoden 2018 aikana, mutta liikuntastrategian työstämistä jatketaan vuoden 2019 aikana.

3. Kehittämissuunnitelman päivityksen aloittaminen vuonna 2018 ja loppuun saattaminen vuonna 2019

Mittari: Päivitystyö aloitettu vuonna 2018.

Tavoite toteutui.

4. Uuteen Kiiruun koulukeskukseen siirtyminen ja siihen liittyvä suunnittelutyö

Mittari: Somero-opiston toiminta aloitettu uudessa rakennuksessa, toimintaohjeet tehty ja otettu käyttöön.

Tavoite toteutui.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	97 400		97 400	100 367	-2 967
Toimintakulut	-361 150		-361 150	-358 527	2 623
Toimintakate	-263 750		-263 750	-258 160	5 590
Sisäiset tuotot	0		0	1 450	-1 450
Sisäiset kulut	-65 400		-65 400	-51 631	13 769

Toiminta

Vuosille 2014–2020 laaditussa kehittämissuunnitelmassa on painopistealueiksi määritelty terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, taiteen perusopetus, ammatillinen täydennyskoulutus sekä yhteistyön kehittäminen. Toiminnan keskeisiä kohderyhmiä ovat ikääntyvät, lapset ja nuoret sekä erityisryhmät.

Suurin osa opiston toiminnasta siirtyi helmikuussa uuteen Kiiruun koulukeskukseen ja koulun opetus syyskauden päätyttyä lukiolta vapautuneisiin Solun tiloihin.

Toimintakertomusvuonna opistossa järjestettiin opetusta 240 kurssilla ja luennolla yhteensä 5009 opetustuntia. Kurssien yhteenlaskettu osallistujamäärä oli 33,57 henkilöä. Noin 20 % opetuksesta järjestettiin Koskella ja loput Somerolla.

Vuoden aikana järjestettiin 25 luentoa, joille osallistui yhteensä 552 henkilöä. Luentojen aiheina olivat muun muassa Someron ja Karjalan historia, Paimionjoen vesistö, terveys ja hyvinvointi sekä kodin turvallisuus. Luentotarjontaan sisältyi myös Jyväskylän kesäyliopiston ikääntyvien yliopiston verkkoluentoja.

Taiteen perusopetukseen (kuvataide) osallistui 65 lasta ja nuorta. Opetusta annettiin koko laajuudessaan yhteensä 311 opetustuntia. Sivistyslautakunta hyväksyi uusitun taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman 26.6.2018.

Opetushallitus myönsi kertomusvuonna Somero-opistolle 2500 euron opintoseteliavustuksen työttömien, maahanmuuttajien ja ikääntyneiden kurssimaksujen alentamiseen. Avustusta jaettiin hakemuksesta kohderyhmiin kuuluville, joiden kurssimaksujen yhteissumma ylitti 70 euroa.

Rehtori ja koulutuskoordinaattori ovat mukana kaupunginjohtajan nimeämässä työllisyyden edistämisen ohjausryhmässä. Koulutuskoordinaattori Riitta Ryhtä nimettiin 1.4.2018 alkaen Someron kaupungin HYTE-koordinaattoriksi.

Tarkempaa tietoa Somero-opiston toiminnasta on luettavissa erikseen julkaistavassa toimintakertomuksessa.

Tehtäväalue: Kirjastotoimi

Toiminta-ajatus

Yleisen kirjaston tehtävänä on tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon, tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Tavoitteet:

1. Laadukas kirjastotoiminta

Mittari: Valtakunnalliset vertailuluvut

Tavoite on toteutunut.

Someron kirjaston keskeiset tunnusluvut ovat olleet pitkään valtakunnallista keskitasoa paremmat. Valtakunnalliset vertailutilastot vuodelta 2018 julkistetaan maaliskuussa. Pelkästään Someroa koskevien tilastojen valossa näyttää ilmeiseltä, että Someron kirjasto on säilynyt laadukkaana ja kuntalaisten ahkerasti käyttämänä palveluna myös tänä vuonna. Yllä olevassa taulukossa vuoden 2018 vertailulukujen laskemiseen käytetty asukasluvu on 8919 (Tilastokeskus 12/2017).

Someron kirjasto sai erinomaiset arviot aluehallintovirastojen huhtikuussa 2018 toteuttamassa Suomen yleisten kirjastojen valtakunnallisessa asiakaskyselyssä. Asteikolla 4–10 Someron kirjaston kokonaisarvosana oli 9,28, kun kirjastojen valtakunnallinen keskiarvo oli 8,80.

	TP	TP	TP	TP
Suoritteet	2018	2017	2016	2015
Kokoelman koko (1000 kpl)	99	102	106	105
Lainaukset (1000 kpl)	137	144	154	154
Fyysiset käynnit (1000 kpl)	130	130	118	120
Verkkokäynnit (1000 kpl)	27	26	23	21
Oheistoiminnot kpl (käyttäjäkoulutukset, näyttelyt, tapahtumat)	231	213	150	139
Mittarit				
Hankinta/(asukasluku/1000)	503	530	528	526
Lainaus/asukas	15	16	17	17
Käynnit/asukas	15	14	13	13
Lainan hinta (toimintakulut/lainaus)	4,7	4,4	4,3	4,3
Taloudellisuus (=henkilöstökulut+ aineistokulut/(käynnit+lainaus))	1,6	1,6	1,7	1,5

2. Alle kouluikäisille suunnattavien palveluiden kehittäminen

- Alakoulu yhteistyössä hyväksi havaittujen käytäntöjen käyttöönotto myös varhaiskasvatuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Mittari: Varhaiskasvatuksen henkilökunnalle suunnattu tiedotus (esim. vierailut jokaisessa toimipisteessä); varhaiskasvatusikäisten kirjastopolun konseptointi ja käyttöönotto; varhaiskasvatuksen ryhmäkäyntien määrä; lapsille suunnattujen

tapahtumien määrä ja kävijämäärä; uusien yhteistyötahojen (esim. neuvola) kanssa aloitettu toiminta.

Tavoite on toteutunut. Kirjastonjohtaja ja lastenosaston kirjastonhoitaja osallistuvat varhaiskasvatuksen henkilökunnan kehittämispäiviin tammikuussa 2019. Vierailut aiotaan ottaa ohjelmaan säännöllisesti. Kirjastopolun konseptointi on aloitettu ja sitä jatketaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa vuonna 2019. Vuoden 2018 aikana kirjasto järjesti alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen suunnattua ohjelmaa yhteensä 27 kertaa (n. 870 osallistujaa). Tapahtumayhteistyötä tehtiin koulujen, Kulttuuri ry:n ja MLL:n kanssa.

3. *Atk-taitoihin ja muihin nyky-yhteiskunnan kansalaistaitoihin liittyvän opastuksen laajentaminen*

Mittari: Järjestetyn opastuksen määrä, kävijämäärä ja kävijäpalautte; henkilökunnan osaaminen.

Tavoite on toteutunut.

Vuoden 2018 aikana kirjastossa tarjottiin joka keskiviikko (kesää ja joulunaikaa lukuun ottamatta) kolmen tunnin ajan maksutonta tietoteknistä neuvontaa ilman ajanvarausta. Asiakaspalautteen perusteella neuvonnan tarve on etenkin ikääntyneiden somerolaisten keskuudessa ilmeinen. Lisäksi kirjastossa järjestettiin syksyllä 2018 matalan kynnyksen tablettikerho senioreille. Neuvonta ja kerhotoiminta rahoitettiin AVI:n rahoituksella. Kirjaston henkilökunta osallistui kahteen Somero-opiston kirjastolle räätälöimään tietotekniikka-koulutukseen.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	12 100		12 100	14 354	-2 254
Toimintakulut	-479 500		-479 500	-476 939	2 561
Toimintakate	-467 400		-467 400	-462 585	4 815
Sisäiset kulut	-218 900		-218 900	-220 873	-1 973

Toiminta:

Kirjasto on Somerolla paikkakuntalaisten arvostama ja ahkerasti käyttämä palvelu. Someron kirjasto sai erinomaiset arviot aluehallintovirastojen huhtikuussa 2018 toteuttamassa Suomen yleisten kirjastojen valtakunnallisessa asiakaskyselyssä. Asteikolla 4–10 Someron kirjaston kokonaisarvosana oli 9,28, kun kirjastojen valtakunnallinen keskiarvo oli 8,80. Someron kirjasto sai kiitosta varsinkin asiakaspalvelusta, kokoelmasta ja tiloista. Eniten parannettavaa asiakkaat löysivät aukioloajoista, omatoimikäyttömahdollisuuksista sekä akustiikasta.

Kirjaston kävijämäärä pysyi vuonna 2018 samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Lainausten määrä sen sijaan laski noin 4 %. Valtakunnalliset vertailuluvut julkistetaan maaliskuussa, mutta lainamäärien väheneminen lienee edelleen valtakunnallinen trendi, vaikka osassa suurista kaupungeista suunta onkin jo kääntynyt nousuun. Somerolla eniten väheni musiikin, äänikirjojen ja elokuvien lainaus, mikä on todennäköisesti seurausta lisääntyneestä suora-toistopalvelujen käytöstä. Sen sijaan vieraskielisen kirjallisuuden, lasten tietokirjallisuuden ja digitaalisten pelien lainaus lisääntyi. Kokoelma saatiin pidettyä elävänä ja sekä hankinnat että poistot hyvällä suositusten mukaisella tasolla. Vuonna 2018 ajantasaistettiin varsinkin digitaalisten pelien kokoelmaa. Eniten vähennettiin fyysisten musiikkitalenteiden hankintaa.

Vuoden 2018 aikana kirjastossa järjestettiin 218 erilaista tapahtumaa ja koulutusta, joihin osallistui lähes 4300 kävijää (kirjaston pää- tai osavastuullisena järjestämät tapahtumat; ul-

kopuolisten kirjaston tiloissa järjestämien tapahtumien kävijämääriä ei ole tilastoitu). Taide- ja muita näyttelyitä oli kirjaston Parvigalleriassa esillä vuoden aikana 13. Koulutuksista ja tapahtumista lapsille, nuorille tai perheille suunnattuja oli 130 (yli 2600 osallistujaa). Suurin osa kirjaston koulutuksista on suunnattu koululuokille. Koulutusten teemoja ovat mm. kirjallisuus, monipuolisten lukutaitojen edistäminen sekä kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetus. Vapaa-ajan säännöllisenä toimintana jatkoivat senioreiden Muistikammari sekä lasten satutuokiot (syksystä alkaen uudella konseptilla nimellä Nallejengin satukerho). Uutena tapahtumatyyppinä aloitettiin heti alusta asti suosittu Neule & novelli -illat, joissa osallistujat voivat rentoutua käsitöitä tehden ja ääneen luettuja novelleja kuunnellen.

Vapaa-aikapäällikön tehtävät siirrettiin elokuusta 2018 alkaen osaksi kirjastonjohtajan tehtävää (20 % työajasta). Muutos toisaalta vähensi kirjaston johtamiseen ja kehittämiseen käytettävissä olevaa aikaa, mutta toisaalta luontevoitti varsinkin nuorisotoimen ja koko muun sivistystoimen kanssa tehtävää yhteistyötä.

Yläkoulun ja nuorisotoimen kanssa tehtävää yhteistyötä helpotti myös Kiiruun koulukeskuksen muutto takaisin kirjaston naapuriin. Koulujen, varhaiskasvatuksen ja nuorisotoimen lisäksi kirjaston yhteistyökumppaneita vuoden 2018 aikana olivat mm. Someron kulttuuri ry, Salon muistiyhdistys, MLL, Someron liikunta ry, Someron lautapelikerho, Varsinais-Suomen muut kirjastot sekä Celia-kirjasto.

Vuoden aikana kirjastossa oli käynnissä kolme AVI:n rahoittamaa kehittämishanketta. Vuonna 2017 aloitetun Sosiaaliset kuplat puhki -hankkeen tavoitteena oli laajentaa ihmisten sosiaalista piiriä sekä lisätä erilaisuuden hyväksyntää erilaisten tapahtumien avulla. Tähän hankkeeseen kuului esimerkiksi yhdessä nuorisotoimen kanssa kaikille Someron 9.-luokkalaisille järjestetty Elävä kirjasto -tapahtuma, jossa koululaiset saivat lainata keskustelua varten eri vähemmistöihin kuuluvia oikeita ihmisiä.

Vuonna 2018 kokonaisuudessaan toteutetun Matalan kynnyksen digiloikkaa -hankkeen tavoitteena oli tukea varsinkin senioreita tieto- ja viestintätekniikan käytössä. AVI:n rahoituksella palkattiin hanketyöntekijä, joka antoi kirjastossa viikoittain maksutonta tietoteknistä neuvontaa sekä veti vasta-alkajien ilmaista tablettikerhoa. Vuonna 2018 aloitettiin myös alle kouluikäisten lasten palveluiden ja tilojen parantamiseen tähtäävä Kirjastopolku-hanke. Tämä hanke jatkuu vuonna 2019.

Tehtäväalue: Vapaa-aikatoimi

Toiminta-ajatus:

Liikuntatoimi: Jokaisella somerolaisella on mahdollisuus liikkua ja harrastaa parhaassa liikuntaympäristössä.

Nuorisotoimi: Nuorisotyö tarjoaa somerolaisille nuorille laadukkaita ja monipuolisia vapaa-ajanpalveluja yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Kulttuuritoimi: Edistää kulttuuriharrastusta ja tuottaa kulttuuripalveluja toiminta-alueellaan yhteistyössä jäsenyhdistystensä sekä alueen muiden toimijoiden kanssa.

Tavoitteet:

Liikuntatoimi (Someron Liikunta ry.)

1. Someron liikuntastrategian laatiminen ja käyttöönotto

Mittarit: Liikuntastrategia on valmis ja otettu käyttöön vuoden 2018 loppuun mennessä.

Tavoite ei toteutunut

Liikuntastrategiaa valmisteltiin vuoden 2018 aikana ja strategia valmistuu keväällä 2019.

2. Liikuntasalien käyttövuorojen uudelleen organisoiminen Kiiruun koulun käyttöön-oton yhteydessä.

Mittarit: Salivuorojen käyttöaste (%)

Tavoite toteutui.

3. Liikkuva koulu –yhteistyö Someron alakoulujen kanssa.

Mittarit: Erityyppisten yhteistyömuotojen monipuolisuus ja määrä lukuvuodessa.

Tavoite toteutui.

Alakouluille järjestettiin liikuntakerhoja, Unelmien Liikuntapäivä –tapahtuma ja Wibit –vesihuvipuistoradan käyttö sekä kasattiin Liikuntareput 1.-2.-luokkalaisten käyttöön.

4. Hankerahoitusmahdollisuuksien selvittäminen ja hakeminen.

Mittarit: Haettu/saatu

Tavoite ei toteutunut.

Varhaiskasvatukseen haettiin kaupungin kanssa liikuntahankkeelle valtionavustusta. Eri hankerahoitusmahdollisuuksien kokonaisselvitystä ei ole tehty.

Nuorisotoimi

1. Uuden tilan käyttöönotto ja toimintakulttuurin luominen. Tässä osana myös markkinoinnin ajantasaistaminen ja laajentaminen niin menetelmien, kanavien kuin myös edellytysten osalta. (nuorisotyöntekijät)

Mittari: Uusiin tiloihin siirrytty ja toiminnot uusissa tiloissa aloitettu, markkinointi ajantasaistettu, toimintaohjeet ja niiden käyttöönotto

Tavoite on toteutunut.

Nuorisotoimi on siirtynyt uusiin tiloihin ja toiminnot on aloitettu. Markkinointi on sovitettu koulun tiloihin sopivaksi (esim. info-tv:n käyttö ja uusi esite). Toimintaohjeet sekä uusiin tiloihin ja toimintoihin sovellettu perehdytyskansio ovat tekeillä.

2. Testamenttivarojen käyttösuunnitelman laatiminen ja käyttö suunnitelman mukaisesti (Marja-Liisa Mäkelän perintö)(nuorisotyöntekijät)

- bändikerhotilat
- lasten ja nuorten musiikki- ja teatterikerhotoiminta sekä kulttuuritapahtumat

Mittari: Testamentin käyttösuunnitelma valmis ja varojen suunnitelmallinen käyttöönotto

Tavoite on toteutunut.

Bänditilasta on tehty investointiesitys yhdessä starttipajan ja suuremman nuorten iltatilan kanssa. Bänditilaa on suunniteltu perustettavaksi ns. SoLuun. Kulttuuri ry on järjestänyt testamenttivaroin lasten kulttuuritapahtumia ja yhteistyössä Somero-opiston kanssa lasten ja nuorten teatteri- ja sirkuskurssitoimintaa

3. Nuorisotoimen kehittämissuunnitelman jalkauttaminen (nuorisotyöntekijät)

- Seutuyhteistyön kehittäminen

Mittari: Yhteistyön muodot ja yhteisten tilaisuuksien määrä.

Tavoite on toteutunut.

Toteutuneita yhteistyönmuotoja olivat Nuto-cup, tutustumisvierailut sekä yhteinen viestintäkenttä (Whatsapp-ryhmä lähialueen toimijoiden kesken). Somero osallistui Nuto-cupiin kaksi kertaa. Seutuyhteistyökumppanit kävivät tutustumassa Someron uusiin tiloihin.

4. Avoimen ryhmätoiminnan käynnistäminen vuonna 2018 (etsivä nuorisotyö)

Mittari: Toiminta käynnistynyt.

Tavoite on toteutunut.

Nuorten työttömien avoin ryhmätoiminta alkoi keväällä 2018. Ryhmätoimintaa järjestettiin keskimäärin kaksi kertaa kuukaudessa.

5. Yhteistyö paikallisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa vakauttaa toiminnan edellytyksiä (etsivä nuorisotyö)

Mittari: Yhteistyömuodot.

Toteutunut.

Työttömien nuorten avointa ryhmätoimintaa järjestettiin Lions Club Somero Paratiisin ja Someron rotarien lahjoittamalla rahoituksella. Rotareiden kanssa on suunnitteilla myös GoodFather -toimintamallin käyttöönotto. 4H:n kanssa yhteistyön muotoja olivat Duuni-treffit ja Arjen työkalupakki.

6. Uusien tilojen käyttöönotto ja siihen liittyvä suunnittelutyö (etsivä nuorisotyö)

Mittari: Toimintojen aloittaminen uudessa Kiiruun koulukeskuksessa, toimintaohjeet

Tavoite toteutunut.

Etsivä nuorisotyö on siirtynyt uusiin tiloihin ja toiminnot on aloitettu. Toimintaohjeet sekä uusiin tiloihin ja toimintoihin sovellettu perehdytyskansio ovat tekeillä.

Kulttuuritoimi (Someron Kulttuuriyhdistys ry.)

1. Kiiruun tilan kehittäminen

- Kulttuuritoiminnan mahdollisuuksien kehittäminen

Mittari: Tilan käyttösuunnitelma ja suunnitelman pohjalta tehtävät toimenpiteet, Leaderhankehakemus

Tavoite on toteutunut.

Kaupunki kunnosti tilat käyttökuntoon ja Kiiruun tilan investointihanke (Leader) toteutui. Hankkeen avulla Kiiruun talo on saanut uutta kalustusta ja kokoustekniikkaa sekä peruskorjatun flyygelin.

2. Lasten ja nuorten kulttuuritoiminnan kehittäminen testamenttivaroin

- Lasten ja nuorten erityinen huomioiminen kohderyhmänä kulttuuritoiminnassa

Mittari: Perintövarojen käyttösuunnitelma valmis, tapahtumien/toiminnan lukumäärä ja kävijämäärä

Tavoite on toteutunut.

Testamenttivaroin on järjestetty 10 lastenkulttuuritilaisuutta (6 erityyppistä, joista osassa useampi esitys) sekä teatteri- ja sirkuskoulutusta. Kulttuuritilaisuuksiin on osallistunut yh-

teensä 530 lasta ja heidän huoltajaansa, teatteri- ja sirkuskoulutukseen yhteensä 16 lasta.

3. *Kulttuuristrategian jalkauttaminen*

- Kulttuurisen monimuotoisuuden lisääminen

Mittari: Tapahtumien/tilaisuuksien määrä

Tavoite on toteutunut.

Matineat ja konsertit Kiiruun talolla 7 tilaisuutta syksyn aikana, joissa yhteensä 361 kävijää. Turinatuvat 8 kertaa, teatteriesitys Lehtilän kylätalossa 88 katsojaa.

Pikkujoulumyyjäiset, Kivimakasiinin näyttelyjä 3.

4. *Hankerahoitusmahdollisuuksien selvittäminen ja hakeminen.*

Mittarit: Haettu/saatu

Tavoite on toteutunut.

Haettu ja saatu (Kiiruun tilan investointihanke).

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	283 300		283 300	280 305	2 995
Toimintakulut	-1 126 370	5 000	-1 131 370	-1 150 312	-18 942
Toimintakate	-843 070		-848 070	-870 007	-21 937
Sisäiset kulut	-928 300		-928 300	-923 265	5 035

Toiminta:

Liikuntatoimi (Someron Liikunta ry)

Someron Liikunta ry:n vuosi 2018 oli kävijämäärien valossa edellisiä toimintavuosia vaihtelevampi. Hyväluminen talvi ja lämmin kevät ja kesä vähensivät uimahalliasiakkaiden määrää ensimmäisellä vuosipuolikkaalla. Syksyn kävijämäärät olivat edellisten vuosien kaltaiset. Ohjattujen ryhmien kävijämäärissä ja liikevaihdossa näkyi kasvua. Uimahalli Loiskeen kokonaiskävijämäärä vuonna 2018 oli 73 720. Laskua edelliseen vuoteen oli 5,5 %. Päiväkohtaiseksi keskiarvoksi muodostui näin ollen 232 kävijää/päivä. Uimahalli oli avoinna yleisölle 318 päivänä vuoden aikana. Huoltokatko pidettiin 9.7.-12.8.2018.

Kuntosalin kävijämäärä nousi 5,3 % vuoteen 2017 verrattuna ollen 14 230 kävijää. Kuntosali oli edellisen vuoden tapaan avoinna käyttäjilleen ympäri vuoden uimahallin aukioloaikojen mukaisesti. Uimahallin kesähuollon aikana kuntosalin aukioloaikoja kavennettiin 5 viikon ajaksi. Kuntosalin kävijämäärien laskentatavassa on hyvä huomioida, että kävijälaskenta suoritetaan ainoastaan suoraan kuntosalille menevistä asiakkaista. Enenevässä määrin kuntosalia käyttävät uimahallin asiakkaat, joiden kulku takaoven kautta kuntosalille jää kirjautumatta kävijämäärälaskentaan.

Ohjattujen liikuntaryhmien lukumäärä ja siten myös kävijämäärät ohjatuissa ryhmäliikuntapalveluissa nousivat vuoden aikana ja tämä näkyi myös kyseisen sektorin liikevaihdon kasvuna (+30 %).

Kaupungin ja Liikunta ry:n välinen määräaikainen uimahallin hoitosopimus oli voimassa 31.12.2018 asti. Sopimusta jatkettiin jälleen vuodella sivistyslautakunnan päätöksellä. Uuden hoitosopimuksen valmistelut on tarkoitus saada päätökseen vuoden 2019 aikana. Liikuntapalveluiden selvitystyötä jatkettiin syksyllä.

Liikunta ry osallistui perusopetuksen Liikkuva koulu –hankkeeseen sekä Voimaa vanhuuteen –hankkeeseen. Lisäksi valmisteltiin liikuntastrategiaa.

Nuorisotoimi:

Nuorisotoimi muutti Kiiruun koulukeskuksen uusiin tiloihin helmikuussa 2018. Vapaa-ajan iltatoimintaan käytetään koulukeskuksessa nuorisotilan lisäksi ala-aulatila. Nuorisotoimen järjestämässä yläkoululaisille suunnatussa talotoiminnassa pidettiin tavallisten nuorisoihtojen lisäksi erilaisia teemapäiviä (esim. anime- ja manga-illat sekä ruuanlaittoillat). Kävijämäärät vaihtelivat 6–24 kävijän välillä. Kesäkuussa nuortenilloissa oli myös kesätyöntekijä ja toimintaa järjestettiin osittain myös alakouluikäisille. Loma-aikoina järjestettiin myös erilaisia retkiä ja tapahtumia (yht. 9 kpl, mm. retket Särkänniemeeseen ja Superparkiin, taikurikurssi sekä lanit).

Liikuntakerho toimi keväällä monitoimitalolla yhteistyössä 4H:n ja Liikunta ry:n kanssa ja syksyllä Kiiruun koulukeskuksen salissa vuoroviikoin seurakunnan kanssa. Nuorisotoimen ohjausvuoroilla kävijöitä oli 1–6. Pelinkehitysryhmä (8 osallistujaa) jatkoi toimintaansa syksyllä 2018. Syksyn ajan tiistaisin kokoontui myös D&D-ryhmä, joka muodostui 5 nuoresta.

Eriyisnuorisotyöntekijä veti 7.–9.-luokkalaisille viittä eri ryhmää, joissa harjoiteltiin sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja sekä pyrittiin saamaan voimaa arkeen. Ryhmät kokoontuivat kouluaikana. Nuorisotoimi osallistui myös yläkoulun ja lukion tukipalveluihin. Seiskaleirejä jatkettiin entiseen tapaan yhteistyössä seurakunnan ja koulun kanssa. Seiskaleirien jatkoksi vedettiin kolmelle seiskaluokalle ”sosiaaliset taidot voimavaraksi” -tunteja. Lisäksi nuorisotoimi piti kaikille yhdeksäsluokkalaisille terveystiedon tunnin, jonka aiheena oli päihdevalistus. Kirjaston kanssa yhteistyössä järjestettiin 9.-luokkalaisille Elävä kirjasto -tapahtuma, jolla pyrittiin hälventämään vähemmistöihin kohdistuvia ennakkoluuloja. Myös Joensuun koulun pienryhmä toiminta jatkoi toimintaansa.

Nuorisotoimi, koulu ja MLL jatkoivat yhteistyössä ZempPari-toimintaa, jossa aloitti syksyllä 9 paria. Lisäksi nuorisotoimi oli mukana yrittäjyyskasvatuksessa sekä ennaltaehkäisevässä päihdetyössä yhteistyössä monien eri toimijoiden kanssa. Nuorisotoimesta oltiin myös mukana yhdeksäsluokkalaisten kanssa tutustumassa Salon ammattiopistoon.

Nuorisovaltuusto aloitti uudella kokoonpanolla keväällä 2018. Valtuustoon valittiin 9 varsinaista jäsentä sekä 2 varajäsentä. Äänestäneitä oli lähes 200. Nuorisovaltuustolla on vuodessa 4 julkista kokousta, joista läsnäolijat saavat kokouspalkkion. Vuonna 2018 pidettiin 3 julkista kokousta, koska kausi alkoi kesken vuotta.

Etsivä nuorisotyö on pääosin yksilöohjausta ja verkostoyhteistyötä. Tavoitteena on, että nuori pääsee tarvitsemiensa palveluiden piiriin ja kiinnittyy osaksi yhteiskuntaa. Etsivällä nuorisotyöllä oli vuoden 2018 aikana yhteensä 43 asiakasta. Vuonna 2018 etsivässä nuorisotyössä aloitettiin työttömille nuorille suunnattu avoin ryhmätoiminta, jonka tavoitteena on aktivoida nuoria liikkeelle ja erilaisten toimintojen pariin yhdessä toisten nuorten kanssa. Etsivä nuorisotyöntekijä oli myös mukana järjestämässä Duunitreffejä, jossa nuoret ja työnantajat kohtaavat. Etsivään nuorisotyöhön tehtiin uusi esite ja toiminnasta tiedotettiin eri foorumeissa vuoden aikana.

Nuorisotoimessa aloitti vuonna 2018 oppisopimusopiskelija, jonka opiskelu tähtää nuoriso- ja yhteisöohjaajan ammattiin.

Keskeisimmät suoritteet	2018
Ryhmätoiminta: säännöllisesti kokoontuvien koululaisryhmien ja vapaa-ajanryhmien määrä	9
Tapahtumat, retket ja kurssit	9
Mittarit	
Nuorteniltojen kävijämäärät (hlö/nuorten ilta)	6-24
Etsivän nuorisotyön asiakasmäärät	43

Kulttuuritoimi (Someron kulttuuriyhdistys ry)

Someron Kulttuuri ry:n suurimmat projektit vuonna 2018 olivat Kiiruun talon investointihanke (Leader-hanke), Kiiruun talon kunnostaminen, lasten kulttuuritoiminta sekä uuden Kulttuurisopimuksen solmiminen Someron kaupungin kanssa.

Tehtäväalue: Varhaiskasvatus

Toiminta-ajatus

Lakisääteisten varhaiskasvatuspalveluiden tarjoaminen asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti.

Tavoitteet:

1. *Kuntakesun eli koulutuksen järjestäjän kehittämissuunnitelman jalkauttaminen*

(Laadinta talousarvion valmistelun aikaan käynnissä 2017)

- Uusi esiopetuksen opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2016
- Uusi varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2017
- Laatu järjestelmän luomisen valmistelu (valmis vuonna 2019)

Mittari: mm. koulutukset ja kyselyt.

Tavoite toteutunut.

Esiopetuksen opetussuunnitelma ja varhaiskasvatussuunnitelma ovat olleet käytössä ja henkilökunnalle on tarjottu koulutuksia suunnitelmien sisäistämiseen. Kaikille esiopetuksessa/varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajille on suunnattu asiakastytyväisyyskyselyjä vuoden aikana. Lisäksi päiväkotiryhmät ovat tehneet omia asiakastytyväisyyskyselyjä oman toimintansa arviointia varten ja huoltajien osallisuuden vahvistamiseksi. Uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan 1.9.2018, jonka pohjalta on laadittu myös valtakunnalliset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 pohjalta kuntien tulee laatia paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka tulee ottaa käyttöön elokuussa 2019.

2. *Sähköisten palveluiden kehittäminen*

- Sähköisten lomakkeiden kehittäminen

Mittari: Sähköisiä lomakkeita käytössä keväällä 2018.

Tavoite toteutunut. Sähköisiä varhaiskasvatuspalveluita on kehitetty ottamalla käyttöön Vaka – mobiilipalvelu, jonka avulla kirjataan mm. lasten läsnä- ja poissaolot.

Sähköisinä lomakkeina ovat kevästä 2018 olleet käytössä ”varhaiskasvatukseen hakeminen” ja ”esiopetukseen ilmoittautuminen” –lomakkeet.

3. *Varhaiskasvatukselle testamentattujen varojen suunnittelu ja käyttö*

- Pitkän aikavälin suunnitelma testamentilla saatujen varojen käytöstä.

Mittari: Varojen suunnitelmallinen käyttöönotto vuonna 2018.

Varojen suunnitelmallinen käyttöönotto ei ole toteutunut vielä vuoden 2018 loppuun mennessä. Testamenttityöryhmä on kokoontunut kaksi kertaa vuoden aikana ja työryhmän ehdotus varojen käytöstä viedään tammikuussa 2019 pidettävään sivistyslautakunnan kokoukseen.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	528 900		528 900	382 330	146 570
Toimintakulut	-3 848 280		-3 848 280	-3 823 619	24 661
Toimintakate	-3 319 380		-3 319 380	3 441 289	-121 909
Sisäiset tuotot	7 300		7 300	3 417	3 883
Sisäiset kulut	-906 100		-906 100	-1 087 491	-181 391
Sumupoistot	0		0	-4 631	-4 631

Toiminta:

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen lakimuutos tuli voimaan 1.1.2018. Lakimuutoksen johdosta varhaiskasvatuksesta perittävät asiakasmaksut alenivat erityisesti pieni- ja keskituloisissa perheissä, koska maksujen perusteena olevia tuloarajoja korotettiin. Sivistyslautakunta käsiteli asiakasmaksujen lakimuutosta 23.1.2018 pidetyssä kokouksessa (§ 5).

Varhaiskasvatuslain 9 b §:n mukaan kunnan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta ja julkistaa arvioinnin keskeiset tulokset. Varhaiskasvatuksen asiakasperheille toteutettiin asiakastytyväisyyskysely vuoden 2017 lopussa ja tulokset käsiteltiin sivistyslautakunnan kokouksessa 23.1.2018 (§11). Arvioinnin keskeiset tulokset julkistettiin kaupungin kotisivuilla.

Sivistyslautakunta päätti 28.2.2018 (§ 21) pitämässään kokouksessa, että Somero hakee valtionavustusta 5-vuotiaiden maksuttomaan 20 viikkotuntin varhaiskasvatuskokeiluun ajalle 1.8.2018 - 31.7.2019. Somero valittiin 18 muun kunnan kanssa edellä mainittuun kokeiluun.

Sivistyslautakunta esitti kaupunginhallitukselle (20.3.2018, 33 §) perhepäivähoidon varahoitoyksikön siirtämistä Lamminniemestä Sairaالاتie 6:een eli jo olemassa olevan Tervapääskyn päiväkodin yhteyteen 1.8.2018 alkaen. Kaupunginhallitus hyväksyi perhepäivähoidon varahoitoyksikön siirron 9.4.2018 (§ 73). Lautakunta esitti myös maaliskuun kokouksessaan kaupunginhallitukselle, että lakisääteinen maksuton esiopetus järjestettäisiin edelleen Metsätien yksikössä toimintakaudella 2018-2019 (§ 32). Kaupunginhallitus hyväksyi esityksen 9.4.2018 (§ 729).

Sivistyslautakunta muutti 2.5.2018 (§ 48) lasten kotihoidon tuen kuntalisän myöntämisperusteita 1.8.2018 alkaen. Myöntämisperusteiden muutos mahdollisti 5-vuotiaiden lasten osallistumisen 20 viikkotuntia kestäväan varhaiskasvatuskokeiluun ilman, että perhe menettää kotihoidon tuen kuntalisän.

Kunnalliseen yleiseen virka- ja työehtosopimukseen tuli 1.5.2018 alkaen päiväkoteja koskevia työaikaan liittyviä erityismääräyksiä, jotka vaikuttivat erityisesti lastentarhanopettajien työaikaan lapsiryhmissä. Lakisääteisen henkilöstömitoituksen takaamiseksi sivistyslautakunta päätti 12.6.2018 (§ 65) pitämässään kokouksessa myöntää täyttöluvan kolmannelle kiertävän hoitajan vakanssille 1.8.2018 alkaen.

Uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan 1.9.2018 alkaen, joka korostaa lapsen etua varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja järjestettäessä. Uudessa varhaiskasvatuslaissa säädetään myös vuorohoidosta. Lain tavoitteena on nostaa osaamistasoa sekä selkeyttää tehtävänimikkeitä. Päiväkodin henkilöstö koostuu tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen opettajista, varhaiskasvatuksen sosionomeista, varhaiskasvatuksen lastenhoitajista sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajista. Muutoksia lain myötä on tullut myös tiedon siirtoon varhaiskasvatuksen, viranomaisten ja kodin välille. Lakimuutoksen lisäksi on otettu valtakunnallisesti käyttöön varhaiskasvatuksen tietovaranto (Varda), johon tietojen tallentaminen aloitetaan vuoden 2019 alusta lähtien. Uusi varhaiskasvatuslaki ja sen mukana tulleet muutokset olivat sivistyslautakunnan käsittelyssä 30.8.2018 (§ 76).

Vuoden 2018 alussa varhaiskasvatuksen piirissä oli kaikkiaan 304 lasta, joista esiopetuksessa oli 96 ja perhepäivähoidossa 55 lasta. Esiopetukseen osallistuvista 96 lapsesta 39 lasta osallistui vain maksuttomaan esiopetukseen. Täydentävää varhaiskasvatusta esiopetuksen lisäksi tarvitsi siis 57 esiopetukseen osallistuvista lapsista.

Vuoden 2018 lopussa lapsia oli kaikkiaan 306, joista esiopetuksessa oli 88 lasta ja perhepäivähoidossa 57 lasta. Esiopetukseen osallistuvista 88 lapsesta 32 lasta osallistui vain maksuttoman esiopetukseen ja heistä täydentävässä varhaiskasvatuksessa oli 56 lasta. Vuorohoitoryhmässä oli vuoden lopussa 16 lasta (v.2017, 15 lasta). Vuorohoitoa tarvitsevia lapsia oli myös muissa päiväkotiryhmissä ja he siirtyivät tarpeen mukaan jatkamaan hoitopäiväänsä vuorohoitoryhmään. Vuoden lopussa vuorohoitoon osallistuvista lapsista 6 lasta oli alle 3-vuotiaita (v.2017, 5 lasta).

Perhepäivähoitajia vuoden lopussa oli kaikkiaan 16 (v.2017, 17).

Tilastojen mukaan (Sotkanet) vuonna 2017 kunnan kustantamassa varhaiskasvatuksessa Somerolla 1-2 vuotiaista lapsista on ollut 31,9 % (v. 2016, 39,4 %) vastaavan ikäisestä väestöstä. 3-5 -vuotiaita lapsia on ollut 68,4 % (v. 2016, 69 %) vastaavanikäisestä väestöstä.

Läsnäolopäiviä päiväkotien kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa kertyi kaikkiaan 25575 pv (v. 2017, 26187 pv) ja osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa 10162 pv (v. 2017, 8693 pv). Esiopetukseen osallistui syksyllä 88 lasta eli noin 100 % (v. 2017, 97 pv) esiopetukseen oikeutettujen määrästä. Esiopetuksen läsnäolopäiviä kertyi yhteensä 15936 pv (v.2017, 15709 pv).

Perhepäivähoidossa oli vuoden 2018 lopussa 57 lasta. Tämän lisäksi Tervapääskyn Varisten varahoitoyksikössä oli 6 lasta. Perhepäivähoidon kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa läsnäolopäiviä kertyi yhteensä 7651 (v. 2017, 7873 pv) ja osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa läsnäolopäiviä kertyi 169 (v. 2017, 4pv).

Perhepäivähoitajia oli vuoden lopussa 16 (v.2017, 17). Perhepäivähoidon varahoitoyksikössä, Tervapääskyn Variksissa, läsnäolopäiviä oli kaikkiaan 2230 (v.22626).

Lasten kotihoidon tukea maksettiin vuoden 2018 lopussa 141 lapsesta (v. 2017, 151 lapsesta) ja yksityisen hoidon tukea viidestä (5) lapsesta (v. 2017, 4 lapsesta). Lisäksi osittaista/joustavaa yksityisen hoidon tukea maksettiin 19 lapsesta (v. 2017, 16 lapsesta).

Kotihoidon tukea sai yhteensä 110 perhettä vuoden lopussa. Kuntalisää sai joulukuun lopussa 65 perhettä (v. 2017, 61 perhettä), joista tukeen oikeutettuja lapsia oli 114 (v. 2017, 114).

Ostopalveluna vuoden 2018 aikana oli kaikkiaan 8 paikkaa (keväällä 5 ja syksyllä 3). Lisäksi ostopalveluna oli yksi kerhopaikka.

Varhaiskasvatuksen toimintatuotot jäivät alle arvioitun eli noin 149 989 euroa. Pääosin toimintatuotot muodostuvat asiakasmaksuista, joita oli arvioitu kertyvän 489 300 euroa. Asiakasmaksuja vuoden aikana kertyi 382 330 euroa eli tuottoa kertyi 106 970 euroa arvioitua vähemmän. Tammikuun alusta 2018 voimaan tullut uusi asiakasmaksulaki vaikutti osaltaan asiakasmaksukertymän alenemiseen sekä syksyllä 2018 aloitettu 5-vuotiaiden maksuton 20 viikkotunnin varhaiskasvatuksen kokeilu, joka arvion mukaan vähensi asiakasmaksukertymää. Toimintatuottoja ovat kerryttäneet myös muille kunnille myydyt varhaiskasvatuspalvelut, joista tuottoa oli arvioitu kertyvän 30 000 euroa. Muille kunnille myydyistä palveluista kertyi 49 035 euroa eli 19 035 euroa arvioitua enemmän.

Toimintakuluista merkittävin osuus koostuu henkilöstökuluista, johon oli varattu 2 893 030 euroa. Henkilöstökuluihin meni vuoden aikana 2 892 621 euroa eli hieman alle arvioitun.

Palveluiden ostot muodostuvat pääosin majoitus- ja ravitsemispalveluista, puhtaanapito- ja pesulapalveluista, matkustus- ja kuljetuspalveluista sekä muilta kunnilta ostetuista varhaiskasvatuspalveluista. Palveluiden ostoon oli vuodelle 2018 varattu 734 850 euroa, mutta näihin kului kuitenkin 808 387 euroa eli 73 537 euroa arvioitua enemmän. Palveluiden ostossa arvioitua enemmän kului majoitus- ja ravitsemispalveluihin eli 39 180 euroa, matkustus- ja kuljetuspalveluihin eli 24 829 euroa, asiakaspalveluiden ostoon muilta kunnilta eli

22 964 euroa sekä puhtaanapito- ja pesulapalveluihin eli 17 515 euroa. Toisaalta arvioitua vähemmän kului muun muassa asiakaspalveluiden ostoon muilta eli 14 047 euroa.

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin oli varattu 55 550 euroa ja näihin kului 61 981 euroa eli 6 431 euroa arvioitua enemmän.

Lasten kotihoidon tukeen oli varattu 662 000 euroa, josta kuntalisän osuus oli 110 000 euroa ja yksityisen tuen hoidon osuus 7 000 euroa. Kotihoidon tukeen kului vuoden aikana yhteensä 629 792 euroa.

Päiväkodit ja perhepäivähoito

Leivonpesän päiväkotit

Leivonpesän päiväkodissa on toiminut kuusi päiväkotiryhmää, joista yksi ryhmä, Metsätien esiopetusryhmä, on tarkoitettu lakisääteiseen maksuttomaan esiopetukseen osallistuville lapsille. Vuoden lopussa päiväkodin kuudessa lapsiryhmässä oli lapsia yhteensä 113 lasta (v. 2017, 112 lasta).

Leivonpesän päiväkodin lapsista esiopetuksessa oli syksyllä 52 lasta (v.2017, 45 lasta). Heistä neljä lasta oli pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Päiväkodin lapset jakautuivat joulukuun lopulla seuraavasti: alle 3-vuotiaita oli 2 lasta hoidossa, 3-5-v. oli 60 lasta ja 6-v. 51 lasta.

Leivonpesän päiväkodissa kertyi varhaiskasvatuksen läsnäolopäiviä seuraavasti:

- kokoaikaisessa, 9907 pv (v.2017, 10727 pv)
- osa-aikaisessa, 3795 pv (v.2017, 3015 pv)
- esiopetuksessa 8338 pv (v.2017, 7783 pv)

Leppäkertun päiväkotit

Leppäkertun päiväkodissa oli vuoden lopussa päivähoitossa ja esiopetuksessa yhteensä 18 lasta (v.2017, 20 lasta). Esiopetuksessa heistä oli 7 lasta (v. 2017, 7 lasta), joista kuusi tarvitsi lisäksi täydentävää päivähoitoa esiopetuksen lisäksi.

Leppäkertun päiväkodissa kertyi varhaiskasvatuksen läsnäolopäiviä:

- kokoaikaisessa, 2059 pv (v. 2017, 2668 pv)
- osa-aikaisessa, 967 pv (v. 2017, 834 pv)
- esiopetuksessa 1162 pv (v. 2017, 1115 pv)

Sammalniityn päiväkotit

Sammalniityn päiväkodissa oli vuoden lopussa lapsia kaikkiaan 25 (v. 2017, 22), joista esiopetuksessa 9 lasta (v. 2017, 4). Esiopetuksessa olevista lapsista viidellä oli myös täydentävän päivähoitotarve.

Sammalniityn päiväkodissa kertyi varhaiskasvatuksen läsnäolopäiviä seuraavasti:

- kokoaikaisessa, 2559 pv (v.2017, 2259 pv)
- osa-aikaisessa 560 pv (v.2017, 756 pv)
- esiopetuksessa 1014 pv (v.2017, 1321 pv)

Tuulihatun päiväkotit

Tuulihatun päiväkodissa on neljä ryhmää, joista yksi on vuorohoitoryhmä. Päiväkodin ryhmässä oli vuoden lopulla yhteensä 66 lasta (2017, 69 lasta), heistä vuorohoitoryhmässä oli 16 lasta (v.2017, 21 lasta).

Päiväkodin Olkihattujen ryhmän aukioloaika on syksystä 2017 laajentunut (6-18), jotta on voitu tarjota laajennettua varhaiskasvatusta sitä tarvitseville, joilla ei kuitenkaan ole ollut varsinaista vuorohoidon tarvetta.

Lapsista kuusi oli vuoden lopussa alle 3-vuotiasta (v. 2017 lopussa 5 lasta). Vuorohoidossa olevien lasten määrä on lisääntymässä vuoden 2019 kevään aikana.

Päiväkodissa oli vuoden lopussa 20 esiopetukseen osallistuvaa lasta (v. 2017, 27), joista täydentävää päivähoitoa on tarvinnut 15 lasta (v. 2017, 26) ja joista 6 on ollut pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä.

Päiväkodissa varhaiskasvatuksen läsnäolopäiviä kertyi:

- kokoaikaisessa, 9476 pv (v. 2017, 10171 pv)
- osa-aikaisessa, 3749 pv (v. 2017, 3313 pv)
- esiopetuksessa, 4512 pv (v. 2017, 4268 pv).

Tervapääskyn päiväkotiryhmä Leijat

Tervapääskyn päiväkoti on perustettu määräaikaisena syksyllä 2017 alkaen. Päiväkodissa oli alkuvuoden yksi 21 lapsen ryhmä, jossa esiopetuksessa oli keväällä 14 lasta.

Syksyllä päiväkotiin siirrettiin Lamminniemestä perhepäivähoidon 21 lapsen varahoitoryhmä, mistä tuli ryhmä Varikset.

Läsnäolopäiviä Leijoissa kertyi seuraavasti:

- kokoaikaisessa 1574 pv (v. 2017, 362 pv)
- osa-aikaisessa 1091 pv (v. 2017, 775 pv)
- esiopetuksessa 910 pv (v. 2017, 1024 pv)

Esiopetuslukuja yhteensä

Kaikkien yksiköiden esiopetuksen läsnäolopäivien lukumäärä oli yhteensä 15936 pv (v. 2017, 15709 pv). Varhaiskasvatuksen järjestämään esiopetukseen osallistui syksyllä 88 lasta eli noin 100 % (v. 2017, 97 lasta) ikäluokasta (lukumäärissä on mukana 11-vuotiset).

Esiopetuskuljetuksien piirissä oli syksyllä 2018, 27 lasta (v. 2017, 27 lasta).

Perhepäivähoito

Perhepäivähoidossa päivähoitoa tarjotaan lapselle hoitajan omassa kodissa. Vuoden 2017 lopussa kotona työtä tekeviä hoitajia oli 16 (v. 2017, 17), joista kaksi oli virkavapaalla.

Perhepäivähoidossa oli vuoden lopussa hoidossa 57 lasta hoitajien kotona (v. 2017, 58 lasta), ja lisäksi 5 lasta oli hoidossa perhepäivähoidon varahoitoyksikössä Tervapääskyn Variksessä (v. 2017, 5 lasta). Perhepäivähoidossa lapsista alle 3-vuotiaita oli 27 (v. 2017, 30).

Perhepäivähoidossa varhaiskasvatuksen läsnäolopäiviä kertyi seuraavasti:

- kokoaikaisessa, 7651 pv (v. 2017, 7873 pv)
-
-
- osa-aikaisessa, 169 pv (v. 2017, 4 pv).

Tervapääskyn Varikset (entinen Lamminniemi)

Perhepäivähoidon varahoitoyksikkönä on toiminut 21-paikkainen Tervapääskyn päiväkodin toinen ryhmä Varikset.

Lasten päivittäinen määrä varahoitoyksikössä vaihtelee riippuen perhepäivähoitajien lomista ja tasausvapaista. Varahoitokotiin sijoitetaan lapsia myös perhepäivähoitajien virkavapaiden aikana. Lasten määrät vaihtelevat päivätasolla paljon ja suurin osa varahoitoon tulevista on alle kolmevuotiaita. Vuoden lopussa päiväkodissa oli vakituisesti hoidossa 6 lasta (2017, 5 lasta).

Päiväkodissa varhaiskasvatuksen läsnäolopäiviä oli vuonna 2018 yhteensä 2230 (v. 2017, 2626 pv).

Lasten kotihoidon tuki ja kuntalisä

Lasten kotihoidon tukea maksettiin vuoden lopussa 141 lapsesta (2017, 151 lasta) ja yksityisen hoidon tukea 5 lapsesta (v. 2017, 4 lasta). Lisäksi osittaista/joustavaa tukea maksettiin 19 lapsesta (v. 2017, 16 lasta).
Tukia sai yhteensä 110 perhettä vuoden lopussa.

Kuntalisää sai joulukuun lopussa 65 perhettä (2017, 61), joissa tukeen oikeutettuja lapsia oli 114 (2017, 114).

Kuntalisän vertailu

31.12.	Tuen piirissä olevia perheitä	Tukeen oikeutettuja lapsia
2008	55	110
2009	67	138
2010	55	107
2011	49	89
2012	67	115
2013	62	100
2014	78	130
2015	71	124
2016	59	107
2017	61	114
2018	65	114

Varhaiskasvatuksen tehtäväalueen keskeisimmät suoritteet

	TP 2018	TP 2017
Päiväkotihoido		
- lapsia	161	150
- läsnäolopäiviä	30 656	30 534
Perhepäivähoido		
- lapsia	58	58
- läsnäolopäiviä (sisältää pph:n varahoitoyksikön päivät)	9 966	10 501
Esiopetus		
- lapsia	88	97
- läsnäolopäiviä	15 936	15 709
Kotihoidon tuen saajat		
-lapsia	141	151
Osittaista/joustavaa hoitorahaa hakeneet		
- lapsia	19	16
Kuntalisää saavien		
- perheiden määrä	65	61
- lasten määrä	114	114
Yksityisen hoidon tuen hakijat		
- lapsia	5	4
Henkilöstö tehtäväalueittain		
- kasvatuspäällikkö, päiväkodin johtaja	3	3
- osastonsihteeri	1	1
- varhaiskasvatuksen erityisopettaja	1	1
- lastentarhanopettaja	18	18
- päivähoitaja, lastenhoitaja, kiertävä hoitaja	30	29
- erityisavustaja	5	5
- perhepäivähoitaja	16	17

Toimielin: Tekninen lautakunta

Tehtäväalue: Tekninen hallinto

Toiminta-ajatus:

Teknisen hallinnon tehtävänä on hallinnollisten palvelujen tuottaminen teknisen toimen palvelujen ja asiakaspalvelun toiminnan varmistamiseksi.

Tavoitteet:**1. Kaikessa toiminnassa ja toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon kaupungin ilmasto-ohjelman tavoitteet.**

Tavoite toteutunut. Mm. toimialalapaalavereissa käyty lävitse ilmasto-ohjelman tavoitteita ja kirjattu tehdyt toimenpiteet. Lisäksi kaupunki on liittymässä mahdollisesti kunta-alan energiatehokkuussopimukseen.

Tietohallinto:**2. Jatketaan asiakaspalvelukyselyjä ja dokumentoidaan tulokset**

Ei toteutunut. Asiakastytyväisyyskysely toteutetaan keväällä 2019.

3. Kehitetään sähköisiä asiointi-, hakemus- ja osallistamispalveluja

Toteutunut. Päivähoidossa on mm. otettu käyttöön VakaMukana (lasten päivähoitoseuranta).

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	5 100		5 100	2 275	2 825
Toimintakulut	-1 452 830		-1 452 830	-1 216 218	236 612
Toimintakate	-1 447 730		-1 447 730	-1 213 944	233 786
Sisäiset tuotot	1 001 700		1 001 700	1 010 155	-8 455
Sisäiset kulut	-51 600		-51 600	-51 435	165

Toiminta*Tehtävälueen keskeisimmät suoritteet*

Työasemien lkm lautakunnittain	Tot. 2018	Tot 2017	Tot 2016
Kaupunginhallitus	20	13	13
Maaseutulausakunta		5	5
Elinkeinolausakunta		2	2
Perusturvalausakunta	165	165	165
Sivistyslausakunta	162	136	136
Tekninen lausakunta	28	28	28
Ympäristölausakunta	12	12	12
Yhteensä	387	361	361
Kustannus/työasema (€/kk)			
Kaupunginhallitus	183	167	155
Maaseutulausakunta		147	135
Elinkeinolausakunta		168	156
Perusturvalausakunta	262	265	226
Sivistyslausakunta	187	192	180
Tekninen lausakunta	217	223	210
Ympäristölausakunta	255	232	220

Tehtäväalue: Tilahallinto

Toiminta-ajatus

Tilahallinnon toiminta-ajatuksena on järjestää kaupungin toimielinten käyttöön tarkoituksenmukaiset ja hyvätasoiset toimitilat tontteineen kilpailukykyiseen hintaan ja huolehtia kaupungin rakennusomaisuuden arvon säilyvyydestä ja tuottavuudesta.

Ruokapalvelujen tarkoituksena on tarjota asiakasryhmille ravitsevaa ja mieluista ruokaa sekä edistää asiakkaiden hyvinvointia. Päiväkodeissa ja kouluissa ruokakasvatus on olennainen osa oppimista. Raaka-aineiden hankinnassa etusija on turvallisilla, kotimaisella ja lähialueella tuotetuilla elintarvikkeilla.

Siivouspalvelun toiminta-ajatuksena on luoda omalta osaltaan toimintaedellytykset kaupungin tiloissa työskenteleville ja toimiville asiakkaille. Siivouspalvelut ylläpitävät ja parantavat tilojen puhtaus- ja hygieniatasoa vaikuttaen terveyteen, hyvinvointiin sekä toimintaympäristön viihtyvyyteen.

Tavoitteet:

Kiinteistöjen kunnossapito

- 1. Kiinteistöjen kuntoa ylläpidetään suunnitelmallisella korjaus- ja huoltotoiminnalla ja kiinteistöjen arvoa ja kehittymistä seurataan mm. järjestämällä kiinteistössä vähintään yhden (1) kerran vuodessa kiinteistökatselmus yhteistyössä käyttäjien kanssa.***

Mittari: Käsitellään toimialojen kanssa hyödykemenojen sisältöä, sekä pohditaan menetelmiä toimialakohtaisesti hyödykemenojen pienentämiseen.

Toteutunut osittain. Päiväkodeissa ja kouluissa on järjestetty kerran kaudessa kierrokset. Uusi huoltokirja on otettu käyttöön ja sen osalta odotetaan palautetta käytettävyydestä, palautteen yhteydessä pohditaan hyödykemenojen kirjauksen tapaa ja käsittelyä.

- 2. Huoltokirjan käyttöä parannetaan.***

Mittari: Kaikki kunnossapidon toimenpiteet kirjataan huoltokirjaan ja käyttöä valvotaan säännöllisesti.

Tavoite toteutunut. Uusi huoltokirja on käytössä. Resursseja on lisätty valvontaan.

- 3. Kiinteistöille laaditaan kiinteistöstrategia.***

Mittari: Laaditaan PT –suunnitelmat kiinteistöille

Tavoite toteutunut. Someron kaupungin teettämän kohteiden kuntoarvioiden yhteydessä laadittiin kohteiden yhteenveto, jossa kohteiden kunnossapitotoimenpiteitä arvioitiin vuoteen 2024 asti.

Mittari: Listataan ja arvotetaan kaikki kaupungin kiinteistöt ja osakehuoneistot. Myydään tarpeettomat, käytetään maanvaihdossa tai viime kädessä puretaan.

Tavoite toteutunut. Heikkokuntoisia rakennuksia on purettu (kotihoito- ja sosiaalitoimisto -rakennus Turuntie). Osana kiinteistöstrategiaa vuoden 2018 lopussa valmistui rakennusten korjausvelka selvitystyö, jonka perusteella ja pohjalta myöhemmin laaditaan tarkemmat toimenpide-ehdotukset eri rakennusten kohdalta.

Mittari: Laaditaan kiinteistöille energiatehokkuussuunnitelmat.

Osittain toteutunut. Kaupunki on mukana ELLE-hankkeessa, jossa kiinteistöille laaditaan energiatehokkuussuunnitelmat. ELLE-hankkeessa edistetään innovatiivisia energiaratkaisuja tarjoavien yritysten liiketoiminta- ja pilotointimahdollisuuksia Varsinais-Suomessa. Kehittämiskohteena ovat kuntien eri kiinteistöt. Hankkeessa kehitetään toimintamalli, joka perustuu kuntien kiinteistöjen peruskartoitukseen, avoimeen dataan sekä kuntien ja yritysten väliseen tehostettuun markkinavuoropuheluun. Samalla lisätään energiatehokkuutta sekä uusiutuvan energian osuutta varsinaissuomalaisissa kunnissa.

Tehtävälueen keskeisimmät suoritteet:

	Tot. 2018	Tot. 2017	Tot 2016
Kiinteistöjen kerrosalaneliöt	75 637 m ²	69 272 m ²	59 604 m ²

Kiinteistöjen hyödykemenot (€)

Puhtaanapito- ja pesulapalvelut	168 097	168 166	179 283
Lämpö	625 107	577 135	606 176
Sähkö	574 837	516 881	541 889
Vesi	49 398	45 922	49 272
Yhteensä	1 417 439	1 308 104	1 376 620
	18,74 €/m²	18,88 €/m²	23,10 €/m²

Kiinteistöjen kunnossapitomenot (€)

Palkat	116 511	128 426	151 335
Rakennusten ja alueiden rakentamis- ja kunn.pitopalv.	648 563	555 813	575 751
Rakennusmateriaali	99 006	127 944	139 002
Yhteensä	864 080	812 183	866 088
	11,42 €/m²	11,72 €/m²	14,63 €/m²

Siivouspalvelut

4. Seurataan siivouksen suoritteiden arvoja.

Tavoite on toteutunut.

Tällä hetkellä lisäystä kustannuksiin on tullut Kiiruun kouluun, lukioon ja kansalaisopistoon. Nelöiden lisääntyessä ovat myös työtunnit lisääntyneet Kiiruun koulukeskuksessa 38,75h/vko.

Terveyskeskuksen puolella Mäntykodin siivoustunnit ovat vähentyneet heinä-elokuusta 2017 noin 20 h/vko. Siivous nyt palveluasumisen tasoista, ei vuodeosaston tasoa.

	2018		2017	
	€/m ² /vuosi	€/m ² /kk	€/m ² /vuosi	€/m ² /kk
Koulut	20,84	1,74	20,92	1,74
Päiväkodit	39,29	3,27	38,49	3,21
Terveyskeskus	57,04	4,75	62,45	*)5,20
Kaupungintalo	15,54	1,29	15,20	1,27
Kaikki yhteensä	29,99	2,50		1,99
				(ilman tk:ta)

*)sis. ruokahuolto

5. Tehdään asiakastyytyväisyyskysely

Ei toteutunut, mutta toteutetaan kevään 2019 aikana.

6. Laaditaan kiinteistökohtaiset palvelukuvaukset.

Ei toteutunut. Palvelukuvausten päivittäminen ja laadinta jatkuu vuodelle 2019.

Ruokahuolto

7. Vähennetään jäteruoan määrää.

Osittain toteutunut. Tähderuoan myynnin alettua on saatu parannusta kouluissa ja terveyskeskuksen ruokasalissa. Tähderuoan myynti on toiminut ja haluttu asia. Välillä myytävää ei edes ole.

Jäteruoan seuranta on tehty keväällä yhden viikon ajalta ja syksyllä yksittäisiä päiviä. Jamix-ohjelman avulla saadaan tarkennettua viikoittain valmistusmääriä ja tätä viety eteenpäin varsinkin koulu- ja päiväkotipuolella.

Lautasjäte seuraava tarkemmin puututtava asia isoissa kouluissa ja päiväkotien ja terveyskeskuksen jaettavien ja palautuvien ruokien määrien tarkempi seuranta.

	2018		2017	2016
	kevät	syksy		
Koulut	9,19 %	10,80 %	10,42 %	9,30 %
Päiväkodit	12,15 %	22,08 %	11,35 %	13,33 %
Terveyskeskus /Tervaskanto	23,45 %		22,88 %	15,25 %

8. Lähiruokapäiviä viisi kertaa kuukaudessa, sekä hyödynnetään lähiseudun tuottajien tuotteita mahdollisimman paljon.

Osittain toteutunut, n. 4x/kk: Lähiruokaraaka-aineita käytetään useiden eri päivien ruokiin (perunat (kuoripäälliset ja kuoritut kokoperunat, Pentti ja Koivulan kuorimo) kananmunat, palvikinkku, kurkku, tomaatti, lihatuotteet, juurestuotteet, kalatuotteet), joten voidaan laskea, että kuukaudessa lähestytään 5 kokonaista lähiruokapäivää. Myös kasvisruokia on lisätty ruokalistoilta n. 2 kpl/kk. Etsinnässä on ollut suurkeittiöille sopivia uusia lähiruokatuotteita. Lähiruokaraaka-aineita saadaan myös nykyiseltä tukkutoimittajalta (mm. kirjolohikuutio).

Epäsopivia lähiruokia on muutettu erilaisiksi. Makulihan kuorelliset nakit eivät sovi koulu- ja päiväkotipuolelle ja Makulihasta kokonaisuena tulevan makkaran kuutiointi on liian työläs vaihe koulu- ja päiväkotipuolella. Tilalle Lähipuoti Remeksen kautta muiden lähilihaa tuottavien yritysten valmiiksi kuutioituja lihatuotteita sianlihastikkeeksi ja Vihannes Vinnikaisen valmiiksi kuutioituja juuressekoituksia uunijuureksiksi ja keittojuureksiksi. Lisäksi käytetty turkulaisen Aspin kalaliikkeen kotimaista lohi-siikasuikaletta, kirjolohisuikaletta ja savustettua kirjolohta.

Lisätty kasvirooan tarjontaa kaikille.

	Tot 2018	Tot 2017
Lähiruokapäivät kpl/kk	4	4 5 (1.8.2017 alkaen)

9. Seurataan ruokahuollon suoritteiden arvoja ja erikseen lähiruokapäivien suoritteiden arvoja.

Tavoite on toteutunut.

	TA 2018	Tot 2018
Kouluaterian hinta €/oppilas	3,25 €	2,93 €
Perust. aterian hinta €/hlö	3,98 €	3,79 €

Lähiruoka annosten hintaeroja:

Toteutunut. Lähiruokavaihtoehto on vaihdettaessa pelkästään esim. 1 pääruoka-aine lähiruokatuotteeseen keskimäärin 0,10 € kalliimpi/annos verrattuna normaalivaihtoehtoon. Kaikki koulut ja päiväkotiatemat 1400x 0,10 € = 140 €/lounas → 5x140 € = 700 € → 10 kk = 7000 €/vuosi.

Käytettäessä myös muita lähiruoka-aineita aterialla kustannus 0,15-0,20 €/ateria → max 14000 €/v.

10. Tehdään asiakastyytyväisyyskysely.

Toteutunut. Tehtiin syksyllä 2018. Palautteita hyödynnetään 2019 ruokalistasuunnittelussa ja muussa toiminnan suunnittelussa.

Paras arvosana 5.

Sanallisista palautteista otetaan vinkkiä ruokalistan laadinnassa. Palautteet saatu myös koulukohtaisina.

Vastaajien määrä 237

	5	4	3	2	1	Yhteensä	Keskiarvo
Ruoan riittävyys	147	66	19	3	2	237	4,49
Ruoan ulkonäkö	55	80	69	18	15	237	3,6
Ruoan maku	45	89	54	26	23	237	3,45
Ruoan vaihtelevuus	77	77	43	26	14	237	3,75
Keittiöhenkilökunnan ystävällisyys	124	48	28	20	17	237	4,02
Ruokasalin viihtyisyys	80	87	29	18	23	237	3,77
Yhteensä	528	447	242	111	94	1422	3,85

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	1 463 900		1 463 900	1 393 017	70 883
Toimintakulut	-6 507 420	150 000	-6 657 420	-6 002 833	654 587
Toimintakate	-5 043 520		-5 193 520	-4 609 816	583 704
Sisäiset tuotot	8 726 350		8 726 350	8 287 016	439 334
Sisäiset kulut	-223 850		-223 850	-224 221	-371
Sumupoistot	-1 982 600		-1 982 600	-1 980 890	1 710

Tehtäväalue: Liikennealueet ja yleiset alueet

Toiminta-ajatus

Huolehditaan katuverkoston rakenteellisesta kunnosta, talvi- ja kesäkunnossapidosta ja pyritään siten parantamaan liikenneturvallisuutta.

Puistoalueilla tarjotaan kaupungin asukkaille mahdollisuuksia ulkoiluun ja lisätään viihtyvyyttä asuinalueilla.

Leikkipaikoilla lisätään puistojen käyttöastetta ja tarjotaan kasvaville lapsille virikkeitä fyysiseen aktiviteettiin.

Tori tarjoaa paikan paikallisten tapahtumien pitopaikkana sekä toimii säännöllisenä myyntipaikkana pientuottajille.

Muut yleiset alueet (esim. matonpesupaikat, pulkkamäet) tarjoavat kuntalaisille mahdollisuuden omatoimiseen aktiviteettiin.

Tavoitteet:**Katujen kunnossapito****1. Huolehditaan katuverkostosta, sen rakenteellisesta kunnosta sekä liikenneturvallisuudesta.**

Toteutunut osittain. Pääkadun (Joensuuntie) asfaltointi uusittu ja muita katuja päällystetty kuntokartoituksen mukaisesti. Ojia perattu mm. Sepäntie, Aarontie, Kyyrän alueen puisto (kiinteistöihin rajoittuvia ojia), Ensiontie, Unto Monosentie, Raadelmantie, Kaislaranta. Suunniteltavien liikennevalojen kohdalla tiehen asennettu alitusputki sähkönsyöttöä varten. Liikennevalvontakamerasta oltu poliisiin yhteydessä. Todettu, että kameroita asennetaan suurempiin kaupunkiin (mm. Hki, Turku). Pienemmissä kaupungeissa ei tämän hetken tiedon mukaan tulla osallistumaan kustannuksiin, päätökset tehdään tapauskohtaisesti.

Peruskorjattu Valimo-, Kangas-, Linja- ja Jaatisentiet.

2. Seurataan katujen kunnossapitomenoja

Tavoite toteutunut.

	Tot. 2018	Tot. 2017	Tot. 2016
Katujen kunnossapitomenot, €	269 614	279 523	221 433
Kunnossapidettävät kaava- tiet 56 km	4 814€/km	4 991 €/km	3 954 €/km

3. Kehitetään kevyenliikenteen väylästä (investointisuunnitelman mukaan).

Tavoite toteutunut. Rakennettu kevyen liikenteen väylä Ruunalan teollisuusalueelle (n. 750 m). Turuntien klv suunnitelmat edelleen TrafiCom:ssa (Liikenne- ja viestintävirasto) tarkasteltavana. Pyytäneet lisäselvityksenä mm. melumittauksia.

Puistot ja leikkipaikat**4. Huolehditaan kaikkien puistojen siisteydestä, sekä leikkipaikkojen turvallisuusasiat huomioidaan (leikkikenttien turvatarkastukset).**

Tavoite toteutunut. Vuositarkastus on suoritettu.

	Tot. 2018	Tot. 2017	Tot. 2016
Puistojen ylläpitokustann.	137 962 €	143 760 €	157 944 €
Puistoja 29 ha	4 757 €/ha	4 957 €/ha	5 446 €/ha

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	16 100		16 100	15 832	268
Toimintakulut	-570 280		-570 280	-526 185	44 095
Toimintakate	-554 180		-554 180	-510 353	43 827
Sisäiset tuotot	0		0	7 990	-7 990
Sisäiset kulut	-27 000		-27 000	-34 757	-7 757
Sumupoistot	-918 800		-918 800	-856 278	62 522

Tehtäväalue: Viemärlaitos

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	176 800		176 800	152 386	24 414
Toimintakulut	-49 800		-49 800	-29 647	20 153
Toimintakate	127 000		-127 000	122 739	4 261
Sisäiset kulut	-2 700		-2 700	-2 616	84
Sumupoistot	-3 000		-3 000	-34 250	-31 250

Tehtäväalue: Suojelutoimi**Toiminta-ajatus**

Alueellisen pelastustoimen järjestäminen yhteistyössä Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen kanssa.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	0		0	10 996	-10 996
Toimintakulut	-640 800		-640 800	-640 792	8
Toimintakate	-640 800		-640 800	-629 796	11 004

Tuloksi kirjattu vuoden 2017 maksuosuuksien palautus.

Kuntien lopulliset aluepelastuslaitoksen kustannukset jaetaan osakaskunnille maakunnan kuntien talousarviovuoden alun asukasluvun suhteessa.

Toimielin: Ympäristölautakunta**Tehtäväalue: Tietoimi**

Yksityistietoimen vastuulla on yksityistielain mukainen yksityisiä teitä koskevien tielautakunnan tehtävien hoito sekä kaupungin alueella sijaitsevien yksityisteiden kunnossapidon ja peruskorjausten avustaminen.

Toiminta-ajatus

Valmistella järjestäytyneiden yksityisteiden kunnossapito- ja perusparannusavustushakemukset sekä seurata yksityistieverkon kuntoa ja antaa tiekunnille ja yksityisteiden käyttäjille yksityisteihin liittyvää ohjausta ja neuvontaa.

Tavoitteet:

- 1. Järjestäytyneiden yksityisteiden kunnossapitoavustushakemukset valmistellaan päätettäväksi voimassa olevien avustusperiaatteiden mukaisesti.***

Kunnossapitoavustushakemukset valmisteltiin päätettäväksi voimassa olevien avustusperiaatteiden mukaisesti

2. Täydellisenä jätetyt perusparannusavustushakemukset valmistellaan päätettäväksi kuuden kuukauden kuluessa siitä kun kaikki hakemuksen käsittelyssä tarvittavat asiakirjat liitteineen on jätetty kaupungille.

Perusparannusavustushakemuksia on ollut valmisteltavana vuoden aikana 11 kpl, joista viiden osalta valmistelu on edennyt päätöksenteon kautta maksatukseen asti. Kuudesta valmistelussa vielä olevasta hakemuksesta kaksi on tullut vireille marraskuussa 2018 ja yhden osalta tieto toteutuneista kustannuksista on saatu joulukuussa 2018. Perusparannushakemuksien kohdalla onkin varsin yleistä, että hakemusten käsittely kaupungilla viivästyy, koska joudutaan odottamaan tietoa toteutuneista kustannuksista.

3. Seurataan yksityistieverkon kuntoa pääosin vuotuisin tarkastuksin sekä tarvittaessa ilmoitusten perusteella.

Yksityisten teiden kuntoa on seurattu muiden tehtävien suorittamisen yhteydessä. Edellä mainitun seurannan lisäksi lautakunnan keskuudestaan valitsevat tarkastajat suorittivat kunnossapitoavustusten hakuun liittyen maanmittausteknikon kanssa syyskuussa erillisen tiekuntien toimintaa koskevan tarkastuksen, joka kohdistui arvonnin perusteella kahdeksaan tiekuntaan. Tarkastukset ovat kattaneet koko tiekunnan toiminnan, niin tien kunnossapidon, tiekunnan asiakirjahallinnon, kuin kunnossapitohakemusten sisällönkin osalta. Tarkastuksessa todettiin tarkastettu tiestö asianmukaisesti hoidetuksi ja tiekuntien toiminta ja taloudenhoito pääosin riittäväksi. Tarkastuksen perusteella todettiin yhden tiekunnan antaneen ristiriitaista tietoa kunnossapitoavustusten haun yhteydessä. Tästä johtuen, jouduttiin ko. tiekunnan kohdalla tekemään päätös sen avustuskelvottomuudesta kuluvan vuoden 2019 kunnossapitoavustuksen osalta.

4. Tiekuunnille ja yksityisteiden käyttäjille annetaan ohjausta ja neuvontaa ympäri vuoden.

Vuosiloma-aikoja lukuun ottamatta tiekuntia on neuvottu ympäri vuoden tiekuunnilta saatujen kysymysten pohjalta sekä tiekuntien jättämien avustushakemusten käsittelyn yhteydessä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	200		200	740	-540
Toimintakulut	-231 520		-231 520	-201 612	29 908
Toimintakate	-231 320		-231 320	-200 873	30 447
Sisäiset kulut	-700		-700	-1 021	-321

Toiminta

Kertomusvuonna lautakunta käsitteli kokouksissaan yhdeksän tietoiimeen liittyvää pykäläasi-aa. Tiekuuntien jättämiä kunnossapitoavustushakemuksia valmisteltiin päätettäväksi 175 kpl ja maksettavaksi 173 kpl. Lisäksi tiekuuntien jättämiä perusparannusavustushakemuksia valmisteltiin päätettäväksi ja maksettavaksi 5 kpl. Tiekuunnan hakemuksesta on tehty myös liikenne-merkin asettamista koskeva viranhaltijapäätös. Tielautakunta on kokoontunut viiteen kokoukseen, joissa on käsitelty joko tienosan liittämistä tiekuuntaan, uuden tiekuunnan perustamista tai tiekuuntien yhdistämistä. Tielautakunnalla on lisäksi ollut valmisteltavana toimitushakemukset tiekuunnan perustamiseksi sekä tien rikkomista koskevan riidan ratkaisemiseksi.

Tehtäväalue: Rakennusvalvonta**Toiminta-ajatus**

Rakennusvalvonnan tavoitteena on turvata hyvän ja viihtyisän rakennetun ympäristön säilyminen sekä edistää hyvää rakennustapaa ja ympäristöönsä sopivan rakennuskannan syntymistä.

Tavoitteet:

- 1. Rakennuslupahakemukset käsitellään neljän viikon aikana siitä, kun hakemus on täydellisenä liiteasiakirjoineen jätetty rakennustoimistoon ja pyydetyt katselmukset suoritetaan viikon kuluessa katselmuksen tilaamisesta lukien.**

Rakennuslupahakemukset on pääsääntöisesti käsitelty neljän viikon aikana ja pyydetyt katselmukset on suoritettu tavoitteen mukaisesti viikon sisällä tilaamisesta lukien.

- 2. Rakentamisen yleistä ohjausta ja neuvontaa annetaan kahtena päivänä viikossa osan päivästä.**

Toimistossa tapahtuvaa rakentamiseen liittyvää lain edellyttämää neuvontaa on annettu aina tarvittaessa.

- 3. Rakennusjärjestyksen päivittäminen**

Rakennusjärjestyksen päivittäminen ei ole toteutunut.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	66 800		66 800	56 131	10 669
Toimintakulut	-129 820		-129 820	-107 787	22 033
Toimintakate	-63 020		-63 020	-51 656	11 364
Sisäiset kulut	-24 500		-24 500	-24 976	-476

Toiminta

Kertomusvuonna lautakunta käsitteli yhteensä 114 pykälää, joista 21 koski rakennusvalvontaa. Rakennuslupahakemuksia lautakunta käsitteli yhden. Poikkeamishakemuksia käsiteltiin kertomusvuonna 4 kpl.

Rakennusvalvonta käsitteli 85 rakennuslupahakemusta. Toimenpidelupahakemuksia käsiteltiin 25 kpl ja rakentamiseen johtavia ilmoituksia 60 kpl.

Uusien omakotitalon rakentamiseen johtavia rakennuslupia myönnettiin 6 ja loma-asuntojen rakennuslupia 2 kpl. Yhteensä rakennusluvilla myönnettiin lupa 11 000 kerrosneliömetrin ja 59 000 kuutiometrin uudisrakentamiseen.

Lisäksi käsiteltiin 24 kpl rakennusluvan jatkoaikahakemuksia, 1 kpl muutoslupahakemuksia sekä 7 kpl purkuilmoituksia / purkulupia.

Asuntorahaston rahoittamiin asuntojen korjaushakemuksiin ja kohteiden tarkastamiseen annettiin teknistä tukea. Väestörekisterikeskukselle on tehty rakennusnumeroihin liittyviä selvityksiä.

Rakennuslupiin liittyvissä katselmuksissa käytiin 162 kertaa, joista oli rakennuksen sijainninmerkitsemisiä 19 kpl.

Tehtäväalue: Ympäristönsuojelu**Toiminta-ajatus**

Huolehtia ympäristönsuojelun suunnittelusta ja kehittämisestä, ympäristön tilan seurannasta ja siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista ja ympäristönsuojelua koskevasta tiedottamisesta, valistuksesta ja koulutuksesta.

Tavoitteet:

1. Ympäristölupahakemukset käsitellään rutiininomaisissa tapauksissa kolmen kuukauden kuluessa hakemusten jättämisestä.

Kertomusvuonna ei käsitelty ympäristölupahakemuksia, mutta sen sijaan käsiteltiin kolme maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain mukaista yhteislupaa. Yhteislupien käsittelyajat olivat n. 4 – 11 kuukautta. Yhteisluvat eivät käsittelyajan suhteen ole rutiininomaisia tapauksia mm., koska ennen luvan myöntämistä on poikkeuksetta pyydettävä viranomaislausuntoja.

2. Toteutetaan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaa mm. tekemällä tarkastuskäynti 16-17 ympäristöluvanvaraisella laitoksella.

Ympäristöluvanvaraisilla laitoksilla tehtiin 15 valvontakäyntiä, joista 10 perustui valvontaohjelmaan. Luvanvaraisia laitoksia valvottiin myös pyytämällä toiminnanharjoittajilta edellisen vuoden toimintaa koskevia tietoja.

3. Ympäristölautakunnan alainen viranhaltija on omalla työpanoksellaan mukana edistämässä ympäristönsuojeluun tehtävää toimintaa toimimalla yhteistyössä Paimionjoki-yhdistyksen, Valonian, Varsinais-Suomen –ELY-keskuksen, järvien hoitoyhdistysten ja vastaavien sekä kaupungin oman organisaation kanssa.

Ympäristönsuojelusihteeri toimi kaupungin edustajana Paimionjoki-yhdistyksen hallituksessa osallistuen kokousten lisäksi joihinkin yhdistyksen järjestämiin retkiin ja tilaisuuksiin. Jätehuoltoon liittyen hän osallistui yhteistyöhön Forssan jätelautakunnan ja yhteistyöalueen kuntien ympäristönsuojeluhenkilöstön kanssa.

Ympäristötoimi oli Valonian kanssa yhteistyössä järjestämässä jätevesineuvontaa haja-asutusalueitten asukkaille. Varsinais-Suomen Ely-keskuksen ja Turun Vesiliikelaitoksen kanssa jatkettiin yhteistyötä Paimionjoen yläosan säännöstelyn kehittämiseksi ja hanketta koskevat hakemukset jätettiin heinäkuussa aluehallintovirastolle.

4. Toteutetaan kaupungin ilmasto-ohjelmassa ympäristönsuojelun osalle määrätyt vuotta 2018 koskevat toimenpiteet.

Ilmasto-ohjelman* toteutus ympäristönsuojelun osalta ei ole edennyt kaikilta osin suunnitellusti, mutta kaupungin elinkeinotoimi oli mukana käynnistämässä aurinkopaneeleitten yhteishankintaa Valonian kanssa.

*) Ilmasto-ohjelman seurantatilanne on esitetty tilinpäätöksen lisämateriaalina.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	4 000		4 000	19 784	-15 784
Toimintakulut	-99 510		-99 510	-89 147	10 363
Toimintakate	-95 510		-95 510	-69 363	26 147
Sisäiset kulut	-10 300		-10 300	-10 527	-227

Toiminta:

Kertomusvuonna lautakunta käsitteli kokouksissaan 25 ympäristöhallinnolle kuuluvaa pykälää. Lautakunta myönsi kolme maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain mukaista yhteislupaa, antoi aluehallintovirastolle lausunnon yhdestä ympäristölupahakemuksesta ja käsitteli yhden jätteen ammattimaista keräystoimintaa koskevan ilmoituksen. Lautakunta antoi lausunnon vesihuoltolain toiminta-alueita koskevasta muutosehdotuksesta, ja Vaasan hallinto-oikeudelle annettiin kaksi lausuntoa, jotka koskivat maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain mukaisista yhteislupapäätöksistä tehtyjä valituksia.

Lautakunta myönsi kaksi lupaa betoni- ja tilijätteen hyödyntämiseen ja teki kolme päätöstä, jotka koskivat ympäristönsuojelumääräyksistä poikkeamista. Lisäksi tehtiin jätelain vastaiseen toimintaan liittyvä uhkasakon tuomitsemispäätös ja tehtiin roskaamiseen ja jätteisiin sekä Paimionjoen juoksutukseen liittyviä selvityspyyntöjä. Lautakunnassa päätettiin käynnistää keskustassa oleville vesihuollon toiminta-alueille myönnettyjen vapautusten uudelleen käsittely ja lisäksi käsiteltiin joitakin pohjavesiin ja ympäristömeluun liittyviä valvonta-asioita. Lautakunta päätti olla osallistumatta vieraslajeja koskevaan LIFE-hankkeeseen.

Nitraattiasetuksen mukaisia aumausilmoituksia tehtiin lautakunnalle 20. Varsinais-Suomen Ely-keskus teki kaupungin hakemuksesta ja ympäristölautakunnan aloitteesta päätöksen luonnonsuojelualueitten perustamisesta tiloille Dollari, Marjakorpi I ja Marjakorpi II. Aluehallintovirasto hylkäsi Salon Veden hakemuksen, joka koski pohjaveden ottamista Hyyppärän Natura-alueella Somerolla ja Kiikalassa.

Ympäristönsuojelusihteeri teki noin 70 valvonta- ja neuvontakäyntiä, jotka koskivat mm. roskaamista ja muita jätehuoltorikkeitä, maisematyöluvan tarvetta, maaperän saastumista, jätevesiin ja ojituksiin liittyviä asioita, leväseurantaa ja ympäristölupa-asioita. Osa näistä johti sovitteluihin, huomautuksiin ja muihin jatkotoimiin

Tehtäväalue: Yhdyskuntasuunnittelu**Kaavoitus****Toiminta-ajatus:**

Tuottaa toimivaa ja toteutuskelpoista yhdyskuntarakenteen suunnittelua Someron kaupungin, sekä maankäyttösopimuksiin perustuvien järjestelyin myös yksityisten maanomistajien tarpeisiin.

Tavoitteet:

- 1. Tavanomaista rakentamista koskevat ja täydellisenä jätetyt suunnittelutarveratkaisuhakemukset valmistellaan päätettäväksi kahden kuukauden kuluessa siitä kun kaikki hakemuksen käsittelyssä tarvittavat asiakirjat liitteineen on jätetty kaupungille.***

Tavoite on toteutunut.

- 2. Osayleiskaavoitus ja kaupunginhallituksen antamien kaavoitustavoitteiden toteutus.***

Kaupunginhallituksen kaavoitusohjelmassa (2015-17) kiireisimmiksi määrittelemät yleiskaavatyöt ovat keskustaaajaman ja Kultelan osayleiskaavoitus. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisina prosesseina hankkeet eivät ole edenneet. Alustavista suunnitelmista poiketen on ensin katsottu tarkoituksenmukaiseksi laatia koko Someron alueiden käytön kokonaisuutta tukeva strateginen suunnitelma, maankäytön kehityskuva, joka ohjaa keskustaaajaman yleiskaavoituksen ohella muidenkin juridisten kaavojen ja muiden maankäy-

tön suunnitelmien ratkaisuja. Kehityskuvatyön keskeisenä tavoitteena on tukea ja keventää keskustan osayleiskaavoituksen prosessia, osoittamalla jo etukäteen ne alueet, jotka ovat kaupungin strategian, elinkeinojen kehittämisen ja maanhankinnan kannalta tärkeitä sekä sitouttamalla alueen toimijat tehtäviin ratkaisuihin. Kehityskuvatyön pitäisi valmistua loppuvuodesta 2019.

Kaavoitusohjelman (2015-17) hyväksymisen yhteydessä käynnistetyt asemakaavahankkeet ovat toteutuneet jo vuoden 2017 puolella. Itse kaavoitusohjelmassa kiireisimmiksi määritellyistä asemakaavoitushankkeista Harju-Härkälän II-vaiheen kaavan käsittely (ehdotusvaiheessa) ei ole ympäristölautakunnan hyväksymiskäsittelyn jälkeen edennyt ja Kultelan ensimmäisen vaiheen asemakaavoitus ei ole ollut aktiivisen suunnittelun piirissä (vrt. Kaavoituskatsaus 2017, Kaavoituskatsaus 2018).

3. Maapoliittisen ohjelman päivittäminen.

Maapoliittisen ohjelman päivittämistä on käsitelty sekä toimielinten (Ympltk 28.11.2018 § 113, Khal 17.12.2018 § 252) että viranhaltijoista koostuvan kaavatyöryhmän kokouksissa. Ohjelman päivitystarve on arvioitu melko vähäiseksi, lähinnä teknisluonteiseksi. Työn on ajateltu ajoittuvan luontevasti kaavoitusohjelman päivytyksen ja maankäytön kehityskuvatyön yhteyteen.

Mittaus- ja kiinteistötietopalvelut

Toiminta-ajatus:

Mittaus ja kiinteistötietopalveluiden tarkoituksena on tuottaa ja ylläpitää kartta- ja paikkatietoaineistoja sekä osaltaan suorittaa edellä mainittujen aineistojen sekä muiden kiinteistöihin liittyvien aineistojen jakelua.

Tavoite

4. Kaupungin omat mittausstarpeet täytetään sekä mahdollisuuksien mukaan tarjotaan mittauspalveluita myös muihin paikallisiin tarpeisiin.

Tavoitteet on kyetty pääosin täyttämään tuottamalla kaupungin tarvitsemat mittauspalvelut.

Pohjakartta

5. Kaavan pohjakartan (kantakartta) uudistaminen.

Kantakartan uudistamista koskien on toistaiseksi aloitettu vasta kartan laadinnan kilpailuttamisen valmistelu.

Maa-ainesvalvonta

Toiminta-ajatus

Maa-ainesvalvonnan tehtävänä on suorittaa Someron kaupungin alueella maa-ainesten ottamiseen liittyvää valvontaa sekä valmistella maa-ainelupiin liittyvät asiat ympäristölautakunnan ratkaistavaksi.

Tavoite:

6. Maa-ainelupahakemusten päätöksenteko yhdeksän kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä.

Mittari: Käsittelyaika.

Tavoite ei ole täysin toteutunut. Lupahakemuksia oli kertomusvuoden aikana vireillä seitsemän kappaletta, joista yksi ei enää ole vireillä hakijan peruttua hakemuksensa. Kahden hakemuksen valmistelun jatkaminen edellyttää hakijalta toimenpiteitä eli pyydetyn lisätiedon toimittamista. Kahteen hakemuksista on hakija toimittanut täydentävää tietoa syksyllä 2018, joten näiden osalta kyse on enää lupapäätöksen valmistelusta. Kahden hakemuksen osalta ovat kuulemiset olleet käynnissä vielä loppuvuodesta 2018.

7. Dokumentoidaan maa-aineslupahakemusten käsittelyvaiheet.

Tavoite on toteutunut.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis./- väh.	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama + alle arvion - yli arvion
Toimintatuotot	6 900		6 900	6 975	-75
Toimintakulut	-376 320		-376 320	-170 770	205 550
Toimintakate	-369 420		-369 420	-163 794	205 626
Sisäiset kulut	-40 200		-40 200	-45 728	-5 528
Sumupoistot	-2 900		-2 900	-5 608	-2 708

Toiminta

Kaavoitus

Kaavoitukseen liittyviä pykäläasioita valmisteltiin toimielimiin 10 kpl sekä kaavoitukseen liittyviä ostopalvelujen hankintapäätöksiä 4 kpl. Lisäksi annettiin kaava- ja karttaotteita sekä neuvontaa lukuisille asiakkaille sekä valmisteltiin muutakin maankäytön suunnitteluun liittyvää materiaalia niin organisaation sisäiseen kuin ulkopuoliseenkin viranomaiskäyttöön.

Mittaus- ja kiinteistöpalvelut

Maastotöiden osalta mittaus- ja kiinteistötoimeja työllistivät myös mm. rakennuslupakohteiden merkintä- ja valvontamittaukset, vesihuoltoverkon tarkemittaukset, Digiroadin (kansallinen tie- ja katuverkon tietojärjestelmä) päivittäminen kaupungin vastuiden osalta ja kaavoituksen pohjakartan päivittämisen valmistelutyöt sekä pienehköt kunnallistekniset työmaa- ja suunnitelmamittaukset. Lisäksi maastomittauksia tehtiin maa-ainesten oton valvonnan ja kaavoituksen sekä muihin teknisen toimen tarpeisiin.

Sisätöiden osalta työllistivät erityisesti mm. erottamattomien katualueiden lunastamiseen liittyvien asioiden valmistelu ja kaupungin edunvalvonta maanmittaustoimituksissa sekä hulevesilaskutuksen käyttöönoton tukipalvelutehtävät. Kaupungin sisäiseen käyttöön laadittiin lukuisia selvityksiä mm. kaupungin kiinteistösaantoihin, kaupungin omistuksiin sekä kiinteistönomistajille esimerkiksi osoitetietojen epäselvyyksiin liittyen. Lisäksi mittaus- ja kiinteistötoimi oli omalta osaltaan mukana kaupungin kiinteistökauppoja koskevien asioiden valmistelussa sekä vastasi kaupungin käyttämän ja seutuyhteistyönä ylläpidettävän paikkatietojärjestelmän tietosisällön täydentämisestä ja kehittämisestä.

Maankäytön vastualueen hallinnollisiin tehtäviin sisältyen tehtiin 52 viranhaltijapäätöstä sekä osallistuttiin ympäristölautakunnan asioiden ohella lukuisiin kaupunginhallituksen ja teknisen lautakunnan alaisten asioiden valmisteluun.

Maa-ainesvalvonta

Maa-ainesten ottamiseen liittyviä asioita valmisteltiin lautakuntaan kolme asiaa. Niissä käsiteltiin maa-aineslupakohteiden valvontatarkastuksia. Lautakunnan keskuudestaan valitsevat tarkastajat suorittivat maanmittausteknikon ja maankäytön harjoittelijan kanssa marraskuussa maa-aineslupakohteissa erillisen kaksipäiväisen tarkastuskierroksen.

Kaupungin alueella suoritettavaan maa-ainesten ottoon ja sen edellytyksiin liittyen pidettiin myös reilut parisenkymmentä neuvonta- tai neuvottelutilaisuutta maa-ainestoimijoiden ja maankäytön viranhaltijoiden kesken. Vuoden aikana maa-ainesvalvontaa on suoritettu edellä mainitun lupakohteiden tarkastuskierroksen lisäksi lähinnä saatujen ilmoitusten pohjalta. Myös omaehtoista maa-ainesvalvontaa on suoritettu vähäisessä määrin muun kenttätyön yhteydessä. Yksittäisiä maa-ainesvalvontaan liittyviä maastokäyntejä on suoritettu vuoden aikana noin 20 kpl, joista kaksi on ollut maa-ainesluvan aloituskatselmuksia ja kaksi lopputarkastuksia. Lisäksi maa-ainesvalvonnan henkilöresurssia käytettiin toimintavuoden aikana kahdeksan maa-ainesvakuutta koskevan viranhaltijapäätöksen valmisteluun sekä lukuisia kertoja teknisen toimen sisäiseen maa-ainesten ottoa koskevaan neuvontaan.

7.2. Käyttötalouden toteutuminen

Edellä esitetyistä valtuuston hyväksymien tehtäväalueiden toteutumisvertailuista ilmenevät talousarvioon varatut määrärahat, tuloarviot ja niiden toteutuminen sekä poikkeama toteutumisesta. Alkuperäinen talousarvio ja siihen hyväksytyt muutokset on esitetty erikseen. Määrärahan ylitys talousarviosta on esitetty -merkillä ja alitus ilman etumerkkiä.

Sisäiset menot ovat tilahallinnon laskuttamia sisäisiä vuokria, ateria- ja siivouspalveluiden ostoja, atk-kustannusten ja taloushallintopalvelujen jakoja sekä kopiointimenoja ja muita lautakuntien välisiä palvelujen ostoja. Sisäiset tulot taas ovat vastaavasti laskuttavan yksikön palvelujen myyntituloja.

Poistot talousarvioon verrattuna näkyvät suoraan ao. tulosalueen kohdalta. Poistojen ylitykset johtuvat uusista investoinneista, niitä ei ole perusteltu. Vain ulkoisten menojen ylitykset ja tulojen alitukset on perusteltu.

Seuraavassa on esitetty perustelut olennaisista menojen ylityksistä ja tulojen alituksista valtuuston hyväksymien tehtäväalueiden (sisältää talousarvion muutokset) tasolla.

Kaupunginhallitus

Elinkeinoelämän kehittäm.

Menojen ylitys n. 18 000 euroa.

Markkinointisuunnitelman ulkopuolelta tuli merkittävänä 7 000 euron kuluna Oy Koda Pructions Ab:n toteuttama televisio-ohjelman pilotti, johon kaupunginhallitus antoi hyväksynnän. Toimisto- ja asiantuntijapalveluissa tuli kaksi suurta välttämätöntä lisämenoerää. Toinen oli uuden Ruunalan yritysalueen myyntityöhön palkattu yritysalue myynnin asiantuntija. Tämän hankinnan arvo oli 5 900 euroa. Toinen isompi suunnittelematon, kertaluonteinen menoerä oli Yritysalon teettämä Yritysharava kysely. Kustannus tästä oli yhteensä 9 800 euroa. Tästä kyselystä saatiin korvaamattoman arvokasta tietoa Someron yritysten kehittämisen ja työllisyystarpeista.

Perusturvalautakunta

- Sosiaalityö
Menojen ylitys n. 212 800 euroa.
Lastensuojelun kodin ulkopuolisia sijoituksia tullut aiempaa enemmän. Vuonna 2017 sijoituksia oli 14 ja vuonna 2018 22. Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden tarve on myös kasvanut (väestön ikääntyminen).
- Kehitysvammatyö
Menojen ylitys n. 102 000 euroa
Ylitystä on palvelujen ostoissa. Kalliissa hoidossa oleva asiakas, 20 000 euroa/kk asumispalvelu, jatkosijoituspaikkaa ei ole vielä löytynyt.

Sivistyslautakunta

- Vapaa-aikatoimi
Menojen ylitys n. 19 000 euroa.
Sivistyslautakunta myöntänyt 5 000 euroa Kulttuuri ry:lle avustusta henkilöstökulujen ennakoiimattomien muutosten johdosta. Nuorisotoimella on ollut oppisopimustyöntekijä (henkilöstömenoja n. 14 400 euroa), josta on saatu myös tuloja n. 12 400 euroa.

- Varhaiskasvatus
Tulojen alitus n. 147 000 euroa.
Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen lakimuutos tuli voimaan 1.1.2018. Lakimuutoksen johdosta varhaiskasvatuksesta perittävät asiakasmaksut alenivat erityisesti pieni- ja keskituloisissa perheissä, koska maksujen perusteena olevia tuloarvoja korotettiin. Tämä ja syksyllä 2018 aloitettu 5-vuotiaiden maksuton 20 viikkotunnin varhaiskasvatuksen kokeilu vaikuttivat asiakasmaksukertymän alenemiseen.

Tekninen lautakunta

- Tilahallinto
Tulojen alitus n. 71 000 euroa.
Kiinteistöjen kunnossapidon osalta tuloarvio liian suuri. Sopimussakkoja ym. muita tuottoja oli arvioitu saatavan 18 900 euroa. Näitä ei kertynyt.
Muilta laskutettavia tuottoja (pääasiassa Somerasuntojen) jäi alle arvion n. 23 000 euroa. Vastaavasti menotkin tältä osin olivat pienemmät.

- Viemärlaitos
Tuottojen alitus n. 24 000 euroa (hulevesimaksut).

Ympäristölautakunta

- Rakennusvalvonta
Tulojen alitus n. 10 700 euroa
Vuonna 2017 rakennusvalvontamaksuja kertyi 38 300 euroa (lupia 70) ja vuonna 2018 52 800 euroa (lupia 85). Tavoitteena oli 80 lupaa, joka siis ylitettiin. Vuonna 2018 rakentaminen painottui rakennusvalvonnan taksassa neliöhinnaltaan edullisempaan rakentamiseen. Keskimääräinen neliöhinta vuonna 2017 oli 6,6 euroa ja 4,8 euroa vuonna 2018.

KÄYTTÖTALOUSHUOMIEN JA -TULOJEN TOTEUTUMINEN TOIMIELIMITTÄIN

Toimielin	2018	Ta+ muutokset	Käyttö	Ylitys-/alitus+	Käyttö-%
Keskusvaalilautakunta	Tuotot	46 500	16 354	30 146	35,2
	Kulut	42 030	15 159	26 871	36,1
	Netto	4 470	1 195	3 275	26,7
Tarkastuslautakunta	Tuotot	0	0	0	
	Kulut	20 850	16 965	3 885	81,4
	Netto	-20 850	-16 965	-3 885	81,4
Kaupunginhallitus	Tuotot	695 500	771 976	-76 476	111,0
	Kulut	2 246 520			
	LMR	58 800			
	Kulut	2 305 320	2 059 947	245 373	89,4
	Netto	-1 609 820	-1 287 971	-321 849	80,0
Perusturvalautakunta	Tuotot	4 944 700			
	LMR	154 000			
	Tuotot	5 098 700	5 445 877	-347 177	106,8
	Kulut	35 390 020			
	LMR	717 500			
	Kulut	36 107 520	34 815 088	1 292 432	96,4
	Netto	-31 008 820	-29 369 211	-1 639 609	94,7
Sivistyslautakunta	Tuotot	1 551 850	1 396 149	155 701	90,0
	Kulut	13 124 960			
	LMR	133 000			
	Kulut	13 257 960	13 090 026	167 934	98,7
	Netto	-11 706 110	-11 693 877	-12 233	99,9
Tekninen lautakunta	Tuotot	1 661 900	1 574 506	87 394	94,7
	Kulut	9 221 130			
	LMR	150 000			
	Kulut	9 371 130	8 415 675	955 455	89,8
	Netto	-7 709 230	-6 841 169	-868 061	88,7
Ympäristölautakunta	Tuotot	77 900	83 630	-5 730	107,4
	Kulut	837 170	569 316	267 854	68,0
	Netto	-759 270	-485 686	-273 584	64,0
Kaikki yhteensä	Tuotot	8 978 350			
	LMR	154 000			
	Tuotot	9 132 350	9 288 492	-156 142	101,7
	Kulut	60 882 680			
	LMR	1 059 300			
	Netto	61 941 980	58 982 177	2 959 803	95,2
	Netto	-52 809 630	-49 693 685	-3 115 945	94,1

7.3. Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Vuoden 2018 tilinpäätöksessä vuosikate oli 2,4 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli 5,1 milj. euroa. Ulkoiset toimintatuotot olivat 9,3 milj. euroa. Toimintatuottojen toteutumisprosentti oli 102. Tuotot olivat n. 0,4 milj. euroa edellisvuotta pienemmät. Laskua oli 4,5 %. Lisämäärärahoja toimintatuottoihin hyväksyttiin 0,15 milj. euroa. Myyntituottoja kertyi 2,7 milj. euroa, jossa oli kasvua 0,2 milj. euroa (+8 %). Maksutuottoja kertyi 3,9 milj. euroa, joka oli 0,2 milj. euroa edellisvuotta pienempi (-5,6 %). Tuet ja avustukset olivat 0,5 milj. euroa ja muut toimintatuotot 2,2 milj. euroa. Muissa toimintatuotoissa oli laskua 0,4 milj. euroa (-15,5 %). Muihin tuottoihin kirjataan pääasiassa vuokratuottoja. Tämän lisäksi muita tuloja ovat kertaluonteiset muihin tulolajeihin kuulumattomat tulot. (Vuoden 2017 tuloiksi oli kirjattu mm. 86 200 euroa alv:n palautuksia edellisiltä vuosilta sekä työttömyysvakuutusmaksuprosentin alenemisesta johtunutta ennakoiden palautusta kahdelta edelliseltä vuodelta n.217 000 euroa).

Maksutuottoja kertyi n.0,17 milj. euroa arvioitua vähemmän, joka johtui pääasiassa varhaiskasvatuksen maksutuottojen alenemisesta.

Tukiin ja avustuksiin on kirjattu mm. työllistettävistä saatu palkkatuki, valtionkorvaus kuntouttavaan työtoimintaan, Kelan työterveyshuollon korvaus sekä erilaisia hanketukia. Muut toimintatuotot ovat pääasiassa vuokria n. 2 milj. euroa, myyntivoittoja 0,07 milj. euroa ja muita sekalaisia tuottoja.

Ulkoiset toimintakulut olivat varsinaisessa talousarviossa 60,9 milj. euroa. Lisämäärärahoja myönnettiin n. 1 milj. euroa, jonka jälkeen määrärahat olivat 61,9 milj. euroa ja lopullinen toteutuma oli 58,9 milj. euroa. Nousua edelliseen vuoteen oli 1,2 milj. euroa eli 2,1 %. Menojen toteutuma oli 95 %. Alitusta talousarvioon nähden syntyi n. 2,9 milj. euroa.

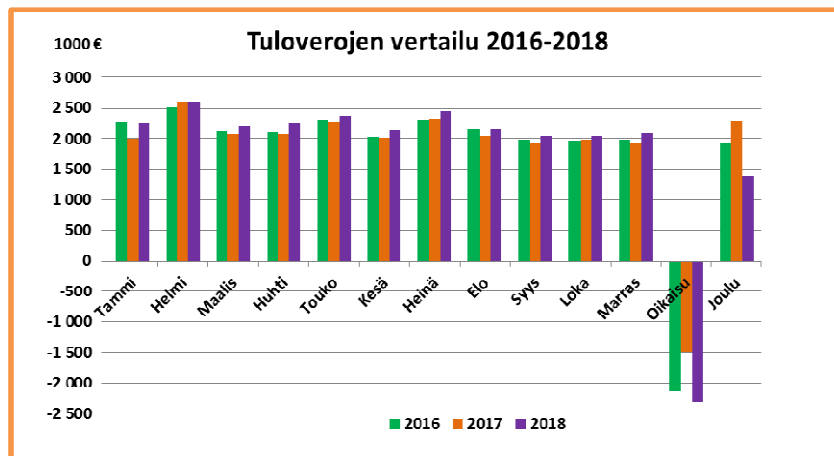
Toimintakuluista henkilöstökulujen osuus oli 24,6 milj. euroa eli 41,7 %. Henkilöstökulujen toteutuma oli 97 % ja ne alittivat arvion n. 0,8 milj. eurolla. Varsinaiset palkkamenot olivat 19,5 milj. euroa ja niissä oli kasvua edelliseen vuoteen n. 0,1 milj. euroa eli noin 0,5 %. Palkkamenot alittivat arvion n. 0,4 milj. eurolla. On huomattava, että palkoista on vähennetty sairausvakuutuskorvaukset ja tapaturmakorvaukset. Näiden tulojen osuus oli vuonna 2018 309 000 euroa ja edellisenä vuonna 396 000 euroa. Ilman näitä palkkojen kasvu oli 0,05 %.

Henkilösivukulujen toteutuma oli n. 5,1 milj. euroa ja ne laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 0,2 milj. euroa eli 4,4 %. Kaikki henkilösivukulut eivät ole palkoista laskettavia prosentiperusteisia sivukuluja. Erikoissairaanhoidon kirjataan kaupungin vastuu lakkautettujen sairaaloiden henkilöiden eläkemenoista. Näiden määrä vuonna 2018 oli 123 200 euroa ja edellisenä vuonna 127 700 euroa. Omaishoitajien ja perhehoitajien palkkioista maksetut sivukulut ovat yhteensä 62 000 euroa. Samoin niin palkkoihin kuin sivukuluihinkin sisältyy lomapalkkavarauksen jaksotettuja sivukuluja. Ilman näitä em. eriä henkilösivukulujen lasku oli 3,3 %. Kilpailukykysovimukseen sisältyi myös työnantajan työeläkemaksun, työttömyysvakuutusmaksun ja sosiaaliturvamaksun asteittainen alentaminen 2017- 2020. Yhteenlasketut työnantajamaksut laskivat keskimäärin 26,5 prosentista 25,3 prosenttiin. Vastaavasti korotettiin palkansaajien maksuja.

Palvelujen ostojen toteutuma oli 26,2 milj. euroa eli 95 %. Suurimmat menot ovat asiakaspalveluiden ostot 20,3 milj. euroa. Matkustus- ja kuljetuspalvelut 1,1 milj. euroa, muut yhteistoimintaosuudet 1,2 milj. euroa, rakentamis- ja kunnossapitopalvelut 0,96 milj. euroa sekä ICT-palvelut 0,8 milj. euroa. Erikoissairaanhoidon palvelujen ostoon oli varattu 13,2 milj. euroa ja lopullinen toteutuma oli 12,6 milj. euroa. Vuoden aikana oli jo nähtävissä, että ennakkoja maksettiin enemmän kuin todellinen käyttö oli. Näin ollen ennakkojen palautusta saatiinkin 477 300 euroa. Vuoden 2017 erikoissairaanhoidon käyttö oli 12,1 milj. euroa. Aineet, tarvikkeet ja tavarat olivat n. 4 milj. euroa, avustukset n. 3,1 milj. euroa ja muut toimintakulut n. 1 milj. euroa, jotka ovat suurimmaksi osaksi vuokratuloja.

Talousarviossa toimintakate oli n. 51,9 milj. euroa. Lisämäärärahojen jälkeen talousarvion toimintakatteeksi tuli 52,8 milj. euroa. Tilinpäätöksessä toimintakate oli 49,7 milj. euroa ja se jäi n. 3,1 milj. euroa alle talousarvion. Vuoden 2018 toimintakate oli n. 1,6 milj. euroa edellisvuotta suurempi.

Verotuloja kertyi 26,7 milj. euroa. Laskua edelliseen vuoteen verrattuna oli 0,48 milj. euroa eli 1,8 %. Tuloverojen toteutuma oli 23,6 milj. euroa ja laskua oli 0,4 milj. euroa eli 1,7 %. Tilityksistä 22,5 milj. euroa kertyi vuodelta 2018, n. 0,5 milj. euroa vuodelta 2017 ja n. 0,6 milj. euroa aikaisemmilta vuosilta. Vuoden 2017 maksuunpanotilityksessä takaisinperittävä määrä oli 2,3 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli 1,5 milj. euroa. Tämä johtuu pääosin luonnollisten henkilöiden poikkeuksellisen suurista ennakonpalautuksista, joiden taustalla näyttäisi olleen jossain määrin epäonnistunut julkisen sektorin lomarahaleikkauksen sekä työtulovähennyksen vaikutusarviointi. Verotilityslain muutos tuli voimaan marraskuun veronsaajatilityksissä. Aiemmasta poiketen henkilöasiakkaiden veronpalautukset (ennakonpalautukset) vähennetään sinä kuukautena, jolloin ne palautetaan asiakkaille. Palautukset vähennettiin siis vasta joulukuun tilityksessä entisen marraskuun sijaan. Koska palautusten osuus oli suurempi kuin joulukuun verotulot, jäi osa palautuksista perittäväksi vielä tammikuun tilityksessä. Yhteisöveron tuotto oli 1,26 milj. euroa, joka oli n. 0,1 milj. euroa edellisvuotta pienempi. Laskua oli 7,6 %. Kiinteistöveroa saatiin n. 1,8 milj. euroa, joka oli vain hiukan (1,6 %) edellisvuotta suurempi.

Valtionosuuksia oli talousarviossa arvioitu kertyvän 25,2 milj. euroa. Lopullinen kertymä oli 25,3 milj. euroa. Ylitystä kertyi n. 0,1 milj. euroa. Edellisenä vuonna valtionosuuksia saatiin 25,9 milj. euroa.

Korkotuottoja ei juuri kertynyt. Muita rahoitustuottoja saatiin 0,2 milj. euroa, joista osinkotuottoja 117 000 euroa ja muita rahoitustuottoja 60 600 euroa. Osinkotuotoista Someron Lämpö Oy maksoi 2 580 euroa, Someron Vesihuolto Oy 16 500 euroa ja Someron Talkkari Oy 1 000 euroa. Lainojen korkoja maksettiin n. 94 000 euroa.

Käyttöomaisuuden poistot olivat yhteensä 3,1 milj. euroa. Satunnaisia tuottoja kirjattiin 70 428 euroa, joka oli UPM Kymmene Oy:n palauttamat oikeudenkäyntikulut ns. raakapuu-kartelliasiaassa.

Lopulliseksi tilikauden alijäämäksi jäi n. 0,7 milj. euroa.

TALOUSARVION TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU 2018

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset + lis. / - väh.	Talousarvio muut. jälkeen	Toteutuma	Poikkeama*
Toimintatuotot:					
Myyntituotot	5 670 900	98 200	5 769 100	6 855 750,85	-1 086 650,85
Maksutuotot	4 244 100	-45 500	4 198 600	4 042 081,87	156 518,13
Tuot ja avustukset	287 300	136 600	423 900	516 442,55	-92 542,55
Muut toimintatuotot	9 212 300	-35 300	9 177 000	7 911 226,81	1 265 773,19
Toimintatuotot yht.	19 414 600	154 000	19 568 600	19 325 502,08	243 097,92
Toimintakulut:					
Henkilöstökulut	-25 566 170	-226 500	-25 339 670	-24 586 301,19	-753 368,81
Palvelujen ostot	-31 224 450	796 500	-32 020 950	-30 501 301,90	-1 519 648,10
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 008 580	193 000	-4 201 580	-3 994 429,48	-207 150,52
Avustukset	-2 897 380	313 500	-3 210 880	-3 155 901,20	-54 978,80
Muut toimintakulut	-7 622 350	-17 200	-7 605 150	-6 781 253,22	-823 896,78
Toimintakulut yht.	-71 318 930	1 059 300	-72 378 230	-69 019 186,99	-3 359 043,01
TOIMINTAKATE	-51 904 330	905 300	-52 809 630	-49 693 684,91	-3 115 945,09
Verotulot	27 169 000		27 169 000	26 711 574,09	457 425,91
Valtionosuudet	25 200 000		25 200 000	25 262 423,00	-62 423,00
Rahoitustuotot ja -kulut:					
Korkotuotot	700		700	714,52	-14,52
Muut rahoitustuotot	103 400		103 400	183 104,83	-79 704,83
Korkokulut	-110 000		-110 000	-94 053,19	-15 946,81
Muut rahoituskulut	-18 200		-18 200	-6 611,50	-11 588,50
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	-24 100		-24 100	83 154,66	-107 254,66
VUOSIKATE	440 570	905 300	-464 730	2 363 466,84	-2 828 196,84
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 153 000		-3 153 000	-3 151 040,75	-1 959,25
Poistot ja arvonalentumiset	-3 153 000		-3 153 000	-3 151 040,75	-1 959,25
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	3 700 000		3 700 000	70 428,17	3 629 571,83
Satunnaiset kulut	-1 000 000		-1 000 000	0,00	-1 000 000,00
Satunnaiset erät	2 700 000		2 700 000	70 428,17	2 629 571,83
TILIKAUDEN TULOS	-12 430		-917 730	-717 145,74	-200 584,26
Tilikauden yli-/alijäämä	-12 430		-917 730	-717 145,74	-200 584,26

*= talousarvio + talousarviomuutos – toteutuma

Tuloslaskelman toteutumisvertailu sisältää sekä ulkoiset että sisäiset erät

Verotulojen erittely (€)

Verotulot	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	TA muut. jälkeen	Toteutuma	Poikkeukset
Kunnan tulovero	24 000 000		24 000 000	23 636 636	363 364
Yhteisövero	1 355 000		1 355 000	1 258 627	96 373
Kiinteistövero	1 814 000		1 814 000	1 816 311	-2 311
	27 169 000		27 169 000	26 711 574	457 426

Verovuodelta maksuunpantu veroja valmistuneen verotuksen mukaan:

Verovuosi	Tulovero-%	Verotettava tulo, milj. €	Muutos-%
2012	18,50	21,9	4,5 %
2013	19,00	22,8	4,1 %
2014	19,50	23,9	4,9 %
2015	19,50	23,8	-0,4 %
2016	19,50	23,9	0,6 %
2017	19,50	23,2	-3,4 %
2018	20,00		

Kiinteistöveroprosentit

Verovuosi	Yleinen	Vakit. asuinrakennus	Muu rakennus
2012	0,60 %	0,32 %	0,90 %
2013	0,70 %	0,32 %	0,90 %
2014	0,70 %	0,32 %	0,90 %
2015	0,80 %	0,37 %	0,90 %
2016	0,80 %	0,37 %	0,90 %
2017	0,93 %	0,41 %	0,93 %
2018	0,93 %	0,41 %	0,93 %

Valtionosuuksien erittely

Valtionosuudet	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muut. jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset				25 523 351	
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet				-260 928	
Yhteensä	25 200 000		25 200 000	25 262 423	-62 423

7.4. Investointiosan toteutuminen

Investointimenoihin oli talousarviossa varattu 7,9 milj. euroa. Lisämäärärahoja hyväksyttiin n. 1,6 milj. euroa, jolloin talousarviomäärärahoja oli yhteensä 9,5 milj. euroa. Vuoden lopussa käyttö oli n. 7,1 milj. euroa.

Kiinteä omaisuus ja osakkeet

Kiinteän omaisuuden ostoon oli varattu 50 000 euroa. Lisämäärärahaa hyväksyttiin 94 000 euroa, jolloin määrärahaa oli kaikkiaan 144 000 euroa. Maa-alueiden lunastuksiin käytettiin 51 300 euroa, joka koostuu katualueiden lunastuskorvauksista. Lisäksi ostettiin keskustan alueelta Järvelä I-niminen tila sekä määräalat Järvelä -nimisestä tilasta yhteensä 90 000 eurolla.

Kiinteän omaisuuden myyntiin oli varattu 2 050 000 euroa ja lisämäärärahoja hyväksyttiin 2 004 000 euroa. Maa-alueiden myynneistä saatiin 53 000 euroa. Kaupunginvaltuusto päätti 26.2.2018 myydä Someron Vesihuolto Oy:lle Harjun ja Oinasjärven alueilla sijaitsevat jätevedenpuhdistamot. Kauppahinta oli 2 004 105 euroa, josta rahana maksettiin 535 000 euroa ja 1 469 105 euroa siten, että kaupunki merkitsee itselleen uusia Vesihuollon osakkeita. To-

teutuneet myynnit olivat 2 057 300 euroa. Talousarviossa oli vanhusten palvelutalo Tervaskannon myyntiin varattu 2 milj. euroa. Myynti ei toteutunut.

Osakkeiden ostoon oli varattu 50 000 euroa ja lisämäärärahaa hyväksyttiin 1 469 000 euroa (Someron Vesihuolto Oy:n osakkeet). Osakkeiden ostoon kirjattiin 1 469 105 euroa. Osakkeiden myyntiin oli varattu 5 milj. euroa (Ktö Oy Someron Lamminniemen osakkeiden myynti). Tämä ei toteutunut.

Irtain omaisuus

Kalustomäärärahoihin ja atk-hankintoihin oli varattu kaikkiaan 427 000 euroa. Lisämäärärahoja hyväksyttiin 16 000 euroa (pesukone). Tästä perusturvan hankintoihin käytettiin 26 600 euroa, sivistystoimeen opetuksen digitalisaatioon 7 738 euroa ja mittaustoimen takymetrin hankintaan 27 900 euroa.

Talonrakennus ja julkinen käyttöomaisuus

Talonrakennukseen oli talousarviossa varattu 3,7 milj. euroa. Lisätalousarviossa määrärahaa vähennettiin 128 000 euroa. Toteutuneet kustannukset olivat 2,9 milj. euroa. Suurin investointi vuoden aikana oli Kiiruun koulukeskuksen loppuunsaattaminen, johon oli varattu 3 milj. euroa. Tästä siirrettiin lisätalousarvion yhteydessä 128 000 euroa käyttömenoihin toimistotarvikkeiden ja oppimateriaalien hankintaan. Käyttö oli kaiken kaikkiaan 2,6 milj. euroa. Kiiruun koulukeskuksen lopulliset kustannukset olivat 15,97 milj. euroa. Tästä kalustohankintoihin käytettiin 0,7 milj. euroa ja taidehankintoihin 0,1 milj. euroa. Taidehankintoihin saatiin Taiteen edistämiskeskuksen myöntämää valtionavustusta 30 000 euroa vuonna 2017. Koulun vastaanottotarkastus pidettiin 31.1.2018 ja oppilaat aloittivat uudessa koulussa 26.2.2018.

Varhaiskasvatuksen varahoitoyksikkö siirtyi kesällä 2018 Sairaalatien rivitaloille (Tervapääsky). Uuteen päivähoitoyksikköön oli varattu 50 000 euroa. Remontoinnin aikana selvisi useita korjaustarpeita ja lisämäärärahaa muutoksiin hyväksyttiin 100 000 euroa. Lopulliset kustannukset olivat 118 000 euroa. Joensuun koulun lattioiden korjaukseen oli varattu 40 000 euroa, josta käytettiin n. 32 000 euroa. Kiinteistöjen kulunvalvontaan käytettiin 21 000 euroa ja Oinasjärven päiväkodin kunnostukseen 39 000 euroa. Myös monitoimihallin peruskorjauksen hankesuunnitelmaan käytettiin 42 000 euroa.

Julkisen käyttöomaisuuden rakentamiseen oli varattu 3,6 milj. euroa. Toteutuneet kustannukset olivat 2,5 milj. euroa. Kaavateitä päällystettiin 153 000 eurolla ja katuvalaistuksen uusimiseen käytettiin 87 500 euroa. Kohnamäen kunnallistekniikan rakentamiseen oli varattu 690 000 euroa. Alun perin toteutus oli tarkoitus jakaa kahdelle vuodelle, mutta urakoitsijan esityksen mukaan urakka toteutuisikin vuoden 2018 aikana. Kohteeseen haettiin 200 000 euron lisämääräraha. Urakasta 24 % maksoi Someron Vesihuolto Oy ja myös tulopuolelle haettiin lisämäärärahaa 220 000 euroa. Lopulliset kustannukset olivat 912 600 euroa. Ruunanalan teollisuusalueen kunnallistekniikkaan käytettiin 664 500 euroa ja hulevesiverkoston rakentamiseen 133 000 euroa. Kaupunki osti itselleen Someron Vesihuolto Oy:ltä sen omistaman hulevesiverkoston 535 000 eurolla.

	Kustannusarvio ja sen muutokset	Edellisten vuosien käyttö	Talousarvio 2018	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muut. jälkeen	Toteutuma 2018	Poikkeama	Kust.arviosta käytetty
TEKNINEN LAUTAKUNTA								
KULUT			355 000		355 000	7 738	347 262	
Talorakennus								
Kirjuun koulu								
Kulut	16 400 000	13 363 750	3 050 000	-128 000	2 922 000	2 604 350	317 650	15 968 100
Netto							317 650	
Joensuun koulu (Keittiölaitt.)								
Kulut	75 000		40 000		40 000	31 845	8 155	
Pitkäjärven koulu (peruskorj.)								
Kulut	510 000		10 000		10 000	1 600	8 400	1 600
Pitkäjärven koulu (uudistilat)								
Kulut	810 000		10 000		10 000	2 001	7 999	2 001
Palvelutalo Tervaskanto								
Kulut			30 000		30 000	0	30 000	
Ahola								
Kulut			60 000		60 000	1 860	58 140	1 860
Sairaalien rivitalot								
Kulut			90 000		90 000	1 300	88 700	1 300
Kiinteistöjen kulunvalvonta								
Kulut			120 000		120 000	21 026	98 974	
Esteettömyyskorjaukset								
Kulut			35 000		35 000	5 850	29 150	
Kiinteistöjen muut korjaukset								
Kulut			100 000	-100 000	0		0	

	Kustannusarvio ja sen muutokset	Edellisten vuosien käyttö	Talousarvio 2018	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muut. jälkeen	Toteutuma 2018	Poikkeama	Kust.arviosta käytetty
Oinasjärven päiväkotiki (Leppäkerä)								
Kulut	265 000		100 000		100 000	39 314	60 686	
Tervapääskyn päiväkotiki								
Kulut			50 000	100 000	150 000	117 901	32 099	
Monitoimihalli								
Kulut	1 530 000		30 000		30 000	41 787	-11 787	41 787
Talonrakennus yht.								
Kulut			3 725 000	-128 000	3 597 000	2 868 834	728 166	
Julkisen käyttöomaisuus								
Kaavateiden kestopäällystys								
Kulut			150 000		150 000	153 069	-3 069	
Teiden rakentaminen ja peruskorj.								
Kulut			230 000		230 000	18 492	211 508	
Katuvalaistus								
Kulut			120 000		120 000	87 485	32 515	
Puisot								
Kulut			30 000		30 000	0	30 000	
Kevyenliikenteenväylät								
Tuotot			0		0	2 861	-2 861	
Kulut			400 000		400 000	11 443	388 557	
Netto					-400 000	-8 582	-391 418	
Keskustaajaliikenneturvall.parant.								
Kulut			100 000		100 000	0	100 000	

	Kustannusarvio ja sen muutokset	Edellisten vuosien käyttö	Talousarvio 2018	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muut. jälkeen	Toteutuma 2018	Poikkeama	Kust.arviosta käytetty
Uimarantojen peruskorjaus								
Kulut			10 000		10 000	0	10 000	
Ruunalan teollisuuden kunnallistekn.								
Tuotot			0		0	86 073	-86 073	
Kulut			690 000		690 000	664 518	25 482	
Netto			-690 000	0	-690 000	-578 445	-111 555	
Kohnamäen kunnallistekniikka								
Tuotot			0	220 000	220 000	167 128	52 872	
Kulut			495 000	200 000	695 000	694 999	1	
Netto			-495 000		-475 000	-527 871	52 871	
Kyyrätien jatke								
Tuotot			0		0	49 374	-49 374	
Kulut			195 000		195 000	217 577	-22 577	
Netto			-195 000		-195 000	-168 203	-26 797	
Mäkelän alueen kunn.tekniikka								
Kulut			40 000		40 000	0	40 000	
Hulevesiverkoston rak.								
Kulut			650 000		650 000	133 038	516 962	133 038
Hulevesiverkoston siirto								
Kulut			535 000		535 000	535 000	0	
Julkinen käyttöom. yht.								
Tuotot			0	220 000	220 000	305 436	-85 436	
Kulut			3 645 000	200 000	3 845 000	2 515 621	1 329 379	
Netto			-3 645 000	20 000	-3 625 000	-2 210 185	-1 414 815	
TEKNIINEN LAUTAKUNTA								
TUOTOT			0	220 000	220 000	305 436	-85 436	
KULUT			7 725 000	72 000	7 797 000	5 392 193	2 404 807	
NETTO			-7 725 000	148 000	-7 577 000	-5 086 757	-2 490 243	

7.5. Rahoitusosan toteutuminen

Rahoitusosan toteutumisessa osoitetaan miten kunnan menot on rahoitettu. Sen avulla kootaan tulorahoitus, investoinnit, anto- ja ottolainaus sekä muu rahoitustoiminta yhteen laskelmaan.

Rahoitusosa sisältää sellaisia eriä, joiden toteutumisen seuranta tapahtuu talousarvion tuloslaskelma- ja investointiosassa sekä sellaisia eriä, joiden toteutumista seurataan rahoitusosassa. Näitä viimeksi mainittuja eriä ovat mm. antolainasaamisten lisäykset ja vähennykset, lainojen lisäykset ja vähennykset sekä oman pääoman muutokset.

Rahoituslaskelman ensimmäinen luku on tuloslaskelmasta siirtyvä vuosikate 2,4 milj. euroa. Tulorahoituksen korjauserät sisältävät maa-alueiden ja rakennusten myyntivoittoja ja tappioita 65 289 euroa. Satunnainen meno siirtyy tuloslaskelmasta 70 428 euroa.

Investointeihin oli lisämäärärahoineen varattu n. 9,5 milj. euroa. Investointien käyttö oli n. 7,1 milj. euroa. Investointimenojen rahoitusosuuksia on saatu 305 436 euroa, jotka koostuvat kunnallistekniikkaan saaduista avustuksista. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot ovat maa-alueiden ja rakennusten myyntituloja n. 2,1 milj. euroa.

Antolainojen lisäykseen on kirjattu Someron Vanhaintuki ry:lle myönnetty antolaina 200 000 euroa. Vähennyksiin on kirjattu Ktö Oy Jukolantien antolainan lyhennykset 5 496 euroa. Vuoden 2018 talousarviossa uutta lainaa oli merkitty nostettavaksi 5 milj. euroa, joka myös nostettiin. Lainoja lyhennettiin n. 2 milj. euroa.

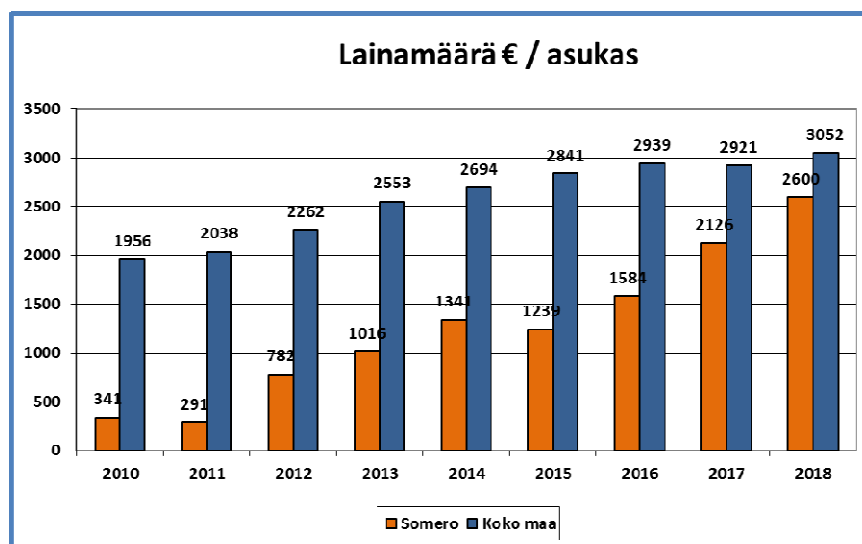
Toiminnan ja investointien rahavirran ja rahoituksen rahavirran yhdistäminen osoittaa kunnan rahavarojen muutoksen tilivuoden aikana.

Kassavarat kasvoivat vuoden aikana n. 1,6 milj. euroa. Kassavaroja oli vuoden lopussa yhteensä n. 4,8 milj. euroa.

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2018

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset + lis. / - väh.	Talousarvio muut. jälkeen	Toteutuma	Poikkeama*
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta:					
Vuosikate	440 570	905 300	-464 730	2 363 466,84	-2 828 196,84
Satunnaiset erät	2 700 000		2 700 000	70 428,17	2 629 571,83
Tulorahoituksen korjauserät	-2 700 000		-2 700 000	-65 289,06	-2 634 710,94
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-7 897 000	1 651 000	-9 548 000	-7 061 108,05	-2 486 891,95
Rahoitusosuudet inv.menoihin	0	220 000	220 000	305 435,48	-85 435,48
Pys.vast. hyödykk. luov.tulot	7 050 000	2 004 000	9 054 000	2 057 310,62	6 996 689,38
Toiminta ja investoinnit, netto	-406 430	332 300	-738 730	-2 329 756,00	1 591 026,00
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	0	200 000	-200 000	-200 000,00	0,00
Antolainasaamisten vähennykset	15 500		15 500	5 496,00	10 004,00
Lainakannan muutokset					
Pitkäaik. lainojen lisäys	5 000 000		5 000 000	5 000 000,00	0,00
Pitkäaik. lainojen vähennys	-1 990 000		-1 990 000	-1 989 276,11	-723,89
Lyhytaik. lainojen muutos	0		0	1 000 000,00	-1 000 000,00
Muut maksuvalmiuden muut.	-2 870 000		0	153 185,22	-153 185,22
Vaikutus maksuvalmiuteen	-250 930		2 086 770	1 639 649,11	447 120,89

* = Talousarvio + talousarviomuutos - toteutuma

Koko maan lainamäärä vuoden 2018 osalta on ennakkotietä

7.6. Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Määrärahat (1000 €)					Tuloarviot (1000 €)				
	Alkup. talous-arvio	TA:n muu-tokset	TA muut. jälkeen	Toteu-tuma	Poikke-ama	Alkup. talous-arvio	TA:n muut.	TA muut. jälkeen	Toteu-tuma	Poikke-ama
KÄYTTÖTALOUSOSA										
Keskusvaalilautakunta	42	0	42	15	27	47	0	47	16	-30
Vaalit	42		42	15	27	47		47	16	-30
Tarkastuslautakunta	21	0	21	17	4	0	0	0	0	0
Tilintarkastus	21		21	17	4	0		0	0	0
Kaupunginhallitus	2 246	59	2 305	2 060	245	696	0	696	772	76
Yleishallinto	1 345	59	1 404	1 210	194	25		25	60	35
Henkilöstöhallinto	143		143	116	27	15		15	12	-3
Elinkeinoelämän kehittäminen	259		259	277	-18	40		40	38	-2
Maataloustoimi	329		329	297	32	142		142	136	-6
Lomatoimi	4		4	4	0	0		0	0	0
Maa- ja metsätilat	166		166	156	10	474		474	525	51
Perusturvalautakunta	35 390	718	36 108	34 815	1 293	4 945	154	5 099	5 446	347
Hallinto ja huolto	1 094	-121	973	912	62	65	-12	53	81	28
Ympäristöterveydenhuolto	383		383	370	13	1		1	1	0
Kansanterveystyö	4 854	-51	4 803	4 439	364	917	42	959	982	22
Erikoissairaanhoido	13 432		13 432	12 693	740	0		0	0	0
Sosiaalityö	4 170	564	4 735	4 947	-213	464	122	587	703	117
Vanhustyö	9 817	233	10 050	9 620	429	3 290	2	3 292	3 463	170
Kehitysvammatyö	1 640	92	1 732	1 834	-102	206		206	216	10
Sivistyslautakunta	13 125	133	13 258	13 090	169	1 552	0	1 552	1 396	-156
Sivistystoimen hallinto	284		284	267	16	0		0	0	0
Peruskoulutus	6 096	128	6 224	6 112	112	619		619	606	-13
Toisen asteen koulutus	930		930	901	29	11		11	12	1
Vapaa sivistystyö	361		361	359	3	97		97	100	3
Kirjastotoimi	480		480	477	3	12		12	14	2
Vapaa-aikatoimi	1 126	5	1 131	1 150	-19	283		283	280	-3
Varhaiskasvatus	3 848		3 848	3 824	25	529		529	382	-147
Tekninen lautakunta	9 221	150	9 371	8 416	955	1 662	0	1 662	1 574	-88
Tekninen hallinto	1 453		1 453	1 216	237	5		5	2	-3
Tilahallinto	6 507	150	6 657	6 003	655	1 464		1 464	1 393	-71
Liikennealueet ja yleiset alueet	570		570	526	44	16		16	16	0
Viemärlaitos	50		50	30	20	177		177	152	-25
Suojelutoimi	641		641	641	0	0		0	11	11
Ympäristölautakunta	838	0	838	569	268	78	0	78	83	6
Tietoimi	232		232	202	30	0		0	1	1
Rakennusvalvonta	130		130	108	22	67		67	56	-11
Ympäristönsuojelu	100		100	89	10	4		4	20	16
Yhdyskuntasuunnittelu	376		376	171	205	7		7	7	0
KÄYTTÖTALOUSOSA YHT.	60 883	1 059	61 942	58 981	2 961	8 979	154	9 133	9 288	155
TUOSLASKELMAOSA										
Verotulot						27 169		27 169	26 712	458
Valtionosuudet						25 200		25 200	25 262	-62
Korkotulot						1		1	1	0
Muut rahoitustulot						103		103	183	-80
Korkomenot	110		110	94	16					
Muut rahoitusmenot	18		18	7	12					
TUOSLASKELMAOSA YHT.	128	0	128	101	28	52 473	0	52 473	52 158	315

	Määrärahat (1000 €)					Tuloarviot (1000 €)				
	Alkup.	TA:n	TA	Toteu-	Poikke-	Alkup.	TA:n	TA	Toteu-	Poikke-
	talous- arvio	muut.	muut. jälkeen	tuma	ama	talous- arvio	muut.	muut. jälkeen	tuma	ama
INVESTOINTIOSA										
Kaupunginhallitus	100	1 563	1 663	1 614	49	7 050	2 004	9 054	2 057	-6 997
Kiinteä omaisuus (maa-alueet)	50	94	144	145	-1	2 050		2 050	53	-1 997
Kiinteä omaisuus (rakennukset)	0		0	0	0	0	2 004	2 004	2 004	0
Osakkeet	50	1 469	1 519	1 469	50	5 000		5 000	0	-5 000
Perusturvalautakunta	42		58	27	32	0	0	0	0	0
Irtain omaisuus	42	16	58	27	32					
Tekninen lautakunta	7 725	72	7 797	5 392	2 405	0	220	220	305	85
Irtain omaisuus	355		355	8	347					
Talonrakennus:	3 725	-128	3 597	2 869	729	0	0	0	0	0
Kiiruun koulu	3 050	-128	2 922	2 604	318					0
Joensuun koulu	40		40	32	8					0
Ahola	60		60	2	58					
Pitkälän koulu perusk.	10		10	2	8					
Pitkälän koulu uudistilat	10		10	2	8					
Sairaalan rivitalot	90		90	1	89					
Oinasjärven päiväkot	100		100	39	61					
Uusi päiväkotiyksikkö	50	100	150	118	32					
Palvelutalo Tervaskanto	30		30	0	30					
Monitoimihalli	30		30	42	-12					
Kiinteistöjen kulunvalvonta	120		120	21	99					
Esteettömyyskorjaukset	35		35	6	29					
Kiinteistöjen muut korjaukset	100	-100	0	0	0					
Julkinen käyttöomaisuus	3 645	200	3 845	2 516	1 330	0	220	220	305	85
Kaavateiden kestopäällystys	150		150	153	-3					
Teiden rakentaminen ja peruskorj.	230		230	19	212	0		0	3	3
Katuvalaistus	120		120	87	33					
Puistot	30		30	0	30					
Kevyenliikenteenväylät	400		400	11	389					
Ruunalan teoll.alueen kunn.tekn.	690		690	665	26	0		0	86	86
Kohnamäen kunn.tekn.	495	200	695	695	0	0	220	220	167	-53
Kyrräntien jatke	195		195	218	-23	0		0	49	49
Uimarantojen peruskorjaus	10		10	0	10					
Mäkelän alueen kunnallistekniikka	40		40	0	40					
Keskustaaj.liikenneturv.parant.	100		100	0	100					
Hulevesiverkoston perusp. Ja laaj.	650		650	133	517					
Hulevesiverkoston siirto kaup.	535		535	535	0					
Ympäristölautakunta	30	0	30	28	2					
Irtain omaisuus	30		30	28	2					
INVESTOINTIOSA YHT.	7 897	1 635	9 548	7 061	2 488	7 050	2 224	9 274	2 362	-6 912
RAHOITUSOSA										
Satunnaiset kulut			0		0	2 700		2 700	70	-2 630
Tulorahoituksen korj.erät	2 700		2 700	65	2 635	0		0		0
Antolainasaam. lisäykset	0	200	200	200	0	0		0		0
Antolainasaam. vähenn.						16		16	5	10
Pitkäaik. lainojen väh.	1 990		1 990	1 989	1					
Pitkäaik. lainojen lisäys						5 000		5 000	5 000	0
Lyhytaikaisten lainojen muutokset						0		0	1 000	1 000
Oman pääoman muutokset	0		0		0	0		0		0
Vaikutus maksuvalmiuteen	0		0		0	0		0	153	-153
RAHOITUSOSA YHT.	4 690	200	4 890	2 255	2 636	7 716	0	7 716	6 228	-1 773
YHTEENSÄ	73 598	2 894	76 508	68 397	8 112	76 217	2 378	78 595	70 036	-8 214

8. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

TULOSLASKELMA 31.12. (ulkoiset)

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
	€		
Toimintatuotot:			
Myyntituotot	2 738 905,82	2 529 835,38	2 432 880,93
Maksutuotot	3 857 988,77	4 085 937,81	4 187 342,44
Tuet ja avustukset	516 442,55	539 261,66	508 185,91
Muut toimintatuotot	2 175 154,81	2 573 391,05	2 080 100,71
Toimintatuotot yht.	9 288 491,95	9 728 425,90	9 208 509,99
Toimintakulut:			
Henkilöstökulut:	-24 575 815,21	-24 710 745,18	-25 711 904,95
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-19 521 154,54	-19 424 734,42	-19 614 609,62
<i>Eläkekulut</i>	-4 423 362,94	-4 432 603,29	-4 781 891,83
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-631 297,73	-853 407,47	-1 315 403,50
Palvelujen ostot	-26 214 752,10	-24 903 368,28	-25 048 624,92
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 993 715,63	-3 807 881,98	-3 830 758,65
Avustukset	-3 153 223,70	-2 933 978,95	-3 127 926,30
Muut toimintakulut	-1 044 670,22	-1 422 996,77	-959 216,82
Toimintakulut yht.	-58 982 176,86	-57 778 971,16	-58 678 431,64
TOIMINTAKATE	-49 693 684,91	-48 050 545,26	-49 469 921,65
Verotulot	26 711 574,09	27 196 954,69	26 369 039,75
Valtionosuudet	25 262 423,00	25 967 439,00	26 002 724,00
Rahoitustuotot ja -kulut:			
Korkotuotot	714,52	1 069,86	348,00
Muut rahoitustuotot	183 104,83	123 457,63	240 589,46
Korkokulut	-94 053,19	-84 959,24	-69 542,87
Muut rahoituskulut	-6 611,50	-20 283,06	-6 219,38
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	83 154,66	19 285,19	165 175,21
VUOSIKATE	2 363 466,84	5 133 133,62	3 067 017,31
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 151 040,75	-2 900 872,06	-2 662 634,43
Arvonalentumiset	0,00	-142 107,63	0,00
Poistot ja arvonalentumiset	-3 151 040,75	-3 042 979,69	-2 662 634,43
Satunnaiset erät:			
Satunnaiset tuotot	70 428,17	0,00	3 384 108,54
Satunnaiset kulut	0,00	-202 287,93	0,00
TILIKAUDEN TULOS	-717 145,74	1 887 866,00	3 788 491,42
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-717 145,74	1 887 866,00	3 788 491,42

RAHOITUSLASKELMA 31.12. (ulkoiset)

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
	€		
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	2 363 466,84	5 133 133,62	3 067 017,31
Satunnaiset erät	70 428,17	-202 287,93	3 384 108,54
Tulorahoituksen korjauserät	-65 289,06	-53 258,25	-128 642,66
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-7 061 108,05	-8 005 805,43	-12 478 731,63
Rahoitusosuudet investointimenoihin	305 435,48	40 189,61	123 786,20
Pys.vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 057 310,62	125 931,11	1 698 710,81
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 329 756,00	-2 962 097,27	-4 333 751,43
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäys	-200 000,00	0,00	-82 891,30
Antolainasaamisten vähennys	5 496,00	15 496,00	10 000,00
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 000 000,00	6 000 000,00	5 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 989 276,11	-1 338 371,09	-1 966 344,59
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 000 000,00	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-27 691,03	172 539,17	-2 252,30
Vaihto-omaisuuden muutos	1 220,45	739,08	1 700,68
Saamisten muutos	-127 655,16	-411 540,82	-13 474,67
Korottomien velkojen muutos	307 310,96	-358 933,03	789 460,17
Rahoituksen rahavirta	3 969 405,11	4 079 929,31	3 736 197,99
Rahavarojen muutos	1 639 649,11	1 117 832,04	-597 553,44
Rahavarojen muutos			
Rahavarat 31.12.	4 762 188,52	3 122 539,41	2 004 707,37
Rahavarat 01.01.	3 122 539,41	2 004 707,37	2 602 260,81
	1 639 649,11	1 117 832,04	-597 553,44

TASE

VASTAAVAA	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016
		€	€
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	79 446 562,67	77 639 448,41	72 804 981,14
<i>I Aineettomat hyödykkeet</i>	<i>211 200,91</i>	<i>349 241,65</i>	<i>363 872,20</i>
Aineettomat oikeudet	211 200,91	349 241,65	363 872,20
<i>II Aineelliset hyödykkeet</i>	<i>63 980 777,53</i>	<i>63 699 232,15</i>	<i>58 831 243,47</i>
Maa- ja vesialueet	6 557 558,19	6 447 447,28	6 274 843,49
Rakennukset	49 991 553,25	38 403 761,57	39 808 396,78
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 072 502,47	4 843 304,76	5 595 357,84
Koneet ja kalusto	850 665,49	367 851,02	400 319,55
Muut aineelliset hyödykkeet	69 705,56	0,00	0,00
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	438 792,57	13 636 867,52	6 752 325,81
<i>III Sijoitukset</i>	<i>15 254 584,23</i>	<i>13 590 974,61</i>	<i>13 609 865,47</i>
Osakkeet ja osuudet	14 288 888,65	12 819 783,03	12 823 177,89
Muut lainasaamiset	810 995,27	616 491,27	631 987,27
Muut saamiset	154 700,31	154 700,31	154 700,31
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	496 272,11	514 395,63	503 266,43
Valtion toimeksiannot	12 957,81	35 666,90	25 528,74
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	483 314,30	478 728,73	477 737,69
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	8 814 433,41	7 048 349,59	5 519 715,81
<i>I Vaihto-omaisuus</i>	<i>8 784,33</i>	<i>10 004,78</i>	<i>10 743,86</i>
Aineet ja tarvikkeet	8 784,33	10 004,78	10 743,86
<i>II Saamiset</i>	<i>4 043 460,56</i>	<i>3 915 805,40</i>	<i>3 504 264,58</i>
Pitkäaikaiset saamiset	1 438 642,00	1 569 428,00	1 700 214,00
Muut saamiset	1 438 642,00	1 569 428,00	1 700 214,00
Lyhytaikaiset saamiset	2 604 818,56	2 346 377,40	1 804 050,58
Myyntisaamiset	1 763 999,36	1 478 449,29	1 355 475,78
Muut saamiset	324 474,79	406 784,52	430 885,51
Siirtosaamiset	516 344,41	461 143,59	17 689,29
<i>IV Rahat ja pankkisaamiset</i>	<i>4 762 188,52</i>	<i>3 122 539,41</i>	<i>2 004 707,37</i>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	88 757 268,19	85 202 193,63	78 827 963,38

VASTATTAVAA	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016
		€	€
A OMA PÄÄOMA	57 640 525,61	58 357 671,35	56 469 805,35
<i>I Peruspääoma</i>	<i>27 946 987,54</i>	<i>27 946 987,54</i>	<i>27 946 987,54</i>
<i>IV Edellisten tilikausien ylijäämä</i>	<i>30 410 683,81</i>	<i>28 522 817,81</i>	<i>24 734 326,39</i>
<i>V Tilikauden yli-/alijäämä</i>	<i>-717 145,74</i>	<i>1 887 866,00</i>	<i>3 788 491,42</i>
B TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 683 607,00	1 729 421,55	1 545 753,18
Valtion toimeksiannot	44 005,36	32 052,62	16 672,89
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 600 372,42	1 672 103,25	1 514 395,86
Muut toimeksiantojen pääomat	39 229,22	25 265,68	14 684,43
C VIERAS PÄÄOMA	29 433 135,58	25 115 100,73	20 812 404,85
<i>I Pitkäaikainen</i>	<i>19 896 673,43</i>	<i>16 968 841,79</i>	<i>12 958 118,42</i>
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	19 668 684,74	16 715 872,02	12 681 978,30
Lainat julkisyhteisöiltä	227 988,69	252 969,77	276 140,12
<i>II Lyhytaikainen</i>	<i>9 536 462,15</i>	<i>8 146 258,94</i>	<i>7 854 286,43</i>
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 047 187,28	1 966 106,28	1 316 987,28
Lainat julkisyhteisöiltä	24 981,09	23 169,84	21 383,30
Saadut ennakot	135 341,36	129 397,38	202 060,49
Ostovelat	2 463 951,24	2 803 543,20	2 952 949,78
Muut velat	782 534,00	384 081,93	420 647,98
Siirtovelat	3 082 467,18	2 839 960,31	2 940 257,60
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	88 757 268,19	85 202 193,63	78 827 963,38

Konsernilaskelmat

KONSERNITULOSLASKELMA (ulkoiset)

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
	€	€	€
Toimintatuotot	34 282 736	35 112 027	34 210 587
Toimintakulut	-82 674 904	-81 889 752	-81 991 267
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	2 480	3 989	1 157
TOIMINTAKATE	-48 389 688	-46 773 736	-47 779 523
Verotulot	26 644 247	27 126 902	26 314 982
Valtionosuudet	27 186 312	27 902 440	28 142 979
Rahoitustuotot ja -kulut:			
Korkotuotot	5 633	17 960	18 540
Muut rahoitustuotot	109 385	70 732	290 542
Korkokulut	-248 669	-264 320	-227 012
Muut rahoituskulut	-28 457	-24 236	-18 091
VUOSIKATE	5 278 763	8 055 742	6 742 417
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 737 861	-5 447 844	-5 385 090
Omistuksen eliminointierot	5 298	0	0
Arvonalentumiset	-25 193	-162 713	-11 735
Satunnaiset erät	70 428	-150 560	1 576 539
Tilikauden tulos	-408 565	2 294 625	2 922 131
Tilinpäätössiirrot	0		-200 000
Tilikauden verot	-109 767	-125 583	-153 506
Laskennalliset verot	15 415	19 552	25 229
Vähemmistöosuudet	-11 820	372	1 282
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-514 737	2 188 966	2 595 136

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA (ulkoiset)

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
	€	€	€
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	5 278 762	8 055 742	6 742 417
Satunnaiset erät	70 428	-150 560	1 576 539
Tilikauden verot	-138 506	-125 583	-153 506
Tulorahoituksen korjauserät	-24 839	44 591	-166 396
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-7 051 129	-9 122 898	-11 193 432
Rahoitusosuudet investointimenoihin	348 970	66 069	131 724
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	124 856	187 070	210 019
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 391 458	-1 045 568	-2 852 635
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäykset	-200 086	0	-165 783
Antolainasaamisten vähennykset	0	10 000	10 000
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 550 000	6 587 677	5 275 550
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 399 570	-3 041 626	-2 895 384
Lyhytaikaisten lainojen muutos	980 968	0	0
Oman pääoman muutokset	-21 778	-16 035	55 642
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-32 179	168 677	-5 194
Vaihto-omaisuuden muutos	-30 935	40 600	-50 179
Saamisten muutokset	-945 906	-700 990	-276 883
Korottomien velkojen muutokset	903 983	-38 154	1 053 392
Rahoituksen rahavirta	2 804 498	3 010 150	3 001 161
Rahavarojen muutos	1 413 040	1 964 582	148 526
Rahavarojen muutos			
Rahavarat 31.12.	10 363 265	8 990 225	7 025 643
Rahavarat 01.01.	8 950 225	7 025 643	6 877 118
	1 413 040	1 964 582	148 526

KONSERNITASE

VASTAAVAA	31.12.2018 €	31.12.2017 €	31.12.2016 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	96 939 237	95 616 782	92 255 741
<i>Aineettomat hyödykkeet</i>	432 423	645 189	674 741
Aineettomat oikeudet	393 575	494 388	501 667
Muut pitkävaikutteiset menot	38 848	141 486	163 993
Ennakkomaksut	0	9 315	9 082
<i>Aineelliset hyödykkeet</i>	93 718 390	92 471 904	89 078 270
Maa- ja vesialueet	7 332 481	7 248 008	7 077 009
Rakennukset	68 309 160	59 600 659	62 184 115
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 476 618	9 183 566	10 176 794
Koneet ja kalusto	6 511 963	2 058 880	2 260 370
Muut aineelliset hyödykkeet	162 569	80 316	78 531
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	925 599	14 300 476	7 301 451
<i>Sijoitukset</i>	2 788 424	2 499 689	2 502 729
Osakkuusyhteisöosuudet	70 840	25 703	30 137
Muut osakkeet ja osuudet	1 963 868	1 920 356	1 909 157
Muut lainasaamiset	717 372	517 372	527 372
Muut saamiset	36 345	36 259	36 064
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	700 826	692 082	645 358
Valtion toimeksiannot	115 153	105 270	52 417
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	511 391	500 941	503 126
Muut toimeksiantojen varat	74 281	85 871	89 815
VAIHTUVAT VASTAAVAT	17 195 819	15 262 669	12 566 084
<i>Vaihto-omaisuus</i>	549 537	518 602	559 202
Aineet ja tarvikkeet	403 528	387 921	426 875
Keskeneräiset tuotteet	22 469	10 040	14 013
Muu vaihto-omaisuus	123 441	120 640	118 314
Ennakkomaksut	100	1	0
<i>Saamiset</i>	6 283 017	5 753 843	4 981 238
<i>Pitkäaikaiset saamiset</i>	414 152	323 374	211 299
Lainasaamiset	393	393	0
Muut saamiset	3 382	3 986	4 435
Siirtosaamiset	410 377	318 995	206 863
<i>Lyhytaikaiset saamiset</i>	5 868 865	5 430 469	4 769 939
Myyntisaamiset	3 311 315	3 075 122	2 895 545
Lainasaamiset	962 291	750 041	694 214
Laskennalliset verosaamiset	59 238	19 552	51 451
Muut saamiset	711 792	772 789	717 950
Siirtosaamiset	824 229	812 966	410 778
<i>Rahoitusarvopaperit</i>	1 803 766	1 382 709	963 071
Osakkeet ja osuudet	1 803 766	1 382 709	963 063
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	0	0	8
<i>Rahat ja pankkisaamiset</i>	8 559 499	7 607 516	6 062 572
VASTAAVAA YHTEENSÄ	114 835 882	111 571 534	105 467 182

VASTATTAVAA	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016
	€	€	€
OMA PÄÄOMA	64 840 512	65 144 964	62 909 927
Peruspääoma	27 946 988	27 946 988	27 946 988
Arvonkorotusrahassto	51 885	51 885	51 885
Muut omat rahastot	3 080 668	3 251 724	3 246 649
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	34 275 708	31 705 401	29 069 270
Tilikauden yli-/alijäämä	-514 737	2 188 966	2 595 136
VÄHEMMISTÖOSUDET	244 372	229 797	244 991
PAKOLLISET VARAUKSET	784 435	720 441	607 871
Eläkevaraukset	3 736	4 110	4 110
Muut pakolliset varaukset	780 699	716 331	603 762
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 897 303	1 920 739	1 705 337
Valtion toimeksiannot	146 777	101 912	43 574
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 635 565	1 702 953	1 556 272
Muut toimeksiantojen pääomat	114 960	115 873	105 491
VIERAS PÄÄOMA	47 069 260	43 555 593	39 999 056
<i>Pitkäaikainen</i>	<i>31 808 681</i>	<i>29 287 786</i>	<i>26 202 952</i>
<i>Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma</i>	<i>30 104 767</i>	<i>27 641 541</i>	<i>24 584 700</i>
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	28 938 172	26 222 850	22 824 828
Lainat julkisyhteisöiltä	1 164 785	1 416 881	1 758 063
Lainat muilta luotonantajilta	1 810	1 810	1 810
<i>Pitkäaikainen koroton vieras pääoma</i>	<i>1 703 914</i>	<i>1 646 245</i>	<i>1 618 252</i>
Saadut ennakot	11 653	9 623	10 805
Muut velat	1 692 261	1 636 622	1 607 446
<i>Lyhytaikainen</i>	<i>15 260 579</i>	<i>14 267 807</i>	<i>13 796 104</i>
<i>Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma</i>	<i>3 980 648</i>	<i>3 364 253</i>	<i>2 739 813</i>
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 760 240	3 157 097	2 525 800
Lainat julkisyhteisöiltä	220 408	207 156	214 014
<i>Lyhytaikainen koroton vieras pääoma</i>	<i>11 279 931</i>	<i>10 903 554</i>	<i>11 056 290</i>
Saadut ennakot	212 243	199 592	266 477
Ostovelat	3 328 728	3 780 606	3 968 656
Muut velat	1 420 049	1 030 176	1 086 442
Siirtovelat	6 216 516	5 781 072	5 603 281
Laskennalliset verovelat	102 395	112 107	131 434
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	114 835 882	111 571 534	105 467 182

9. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

9.1. Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Liitetiedot on numeroitu Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista antaman yleisohjeen mukaisesti. Mikäli yleisohjeen mukaiseen liitetietoon ei tule mitään tietoja ei kyseistä liitetietoa esitetä. Kaupungilla ei ole ilmoitettavaa seuraavien liitetietojen osalta: 2, 3, 10, 16, 17, 26, 28, 31, 35, 36, 37, 46

1) Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenuon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa *Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet*.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseessa hankintamenuon.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Kaupunginviraston toimistotarvikevarasto on merkitty taseeseen hankintahinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenuon vähennykseksi.

9.2. Kunnan tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

4) Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Satunnaisissa menoissa on vuodelle 2017 kirjattu ns. "Raakapuukarteiin" oikeudenkäyntikulut yhteensä 202 288 euroa. Vuonna 2018 UPM palautti Someron kaupungin maksamat oikeudenkäyntikulut 70 428 euroa.

9.3. Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt sekä kuntayhtymät, joissa kaupunki on jäsenenä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kaupungin omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa ja vähemmistöosuuksien erottamisessa.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Ktö Oy Somerasuntojen ja Ktö Oy Jukolantien rakennusten poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa *Edellisten tilikausien yli- tai alijäämän* oikaisuksi.

5) Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Konsernin rahoituslaskelmassa vuoden 2017 tilinpäätöksen rahavarat ovat 8 990 225 euroa. Vuoden 2018 rahoituslaskelmassa alkusaldo on 8 950 225 euroa. Erotus on 40 000 euroa. Tämä johtuu siitä, että Someron Talkkari Oy:n vuoden 2017 taseessa ollut osakkeisiin ja osuuksiin merkitty sijoitus siirrettiin konsernitilinpäätöksen yhteydessä rahoitusarvopapereihin. Vuoden 2018 konsernitilinpäätöksessä tätä siirtoa ei tehty ja summa sisältyy sijoituksiin.

9.4. Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain:

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Yleishallinto	317 219	353 044	127 126	209 298
Sosiaali- ja terveystalvet	26 316 094	26 293 040	5 445 877	5 575 965
Opetus- ja kulttuuripalvelut	1 909 666	2 348 385	1 396 149	1 724 116
Yhdyskuntapalvelut	2 621 303	2 895 799	177 468	76 423
Muut palvelut *	3 118 455	3 221 759	2 141 872	2 142 626
*) josta tilojen ym. vuokratuotot			*) 1 071 099	*) 1 058 560
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>34 282 736</i>	<i>35 112 027</i>	<i>9 288 492</i>	<i>9 728 426</i>

7) Verotulojen erittely

	2018	2017
Kunnan tulovero	23 636 636	24 047 043
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 258 627	1 361 747
Kiinteistövero	1 816 311	1 788 165
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>26 711 574</i>	<i>27 196 955</i>

8) Valtionosuuksien erittely

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	25 523 351	26 266 123	25 523 351	26 266 123
<i>Siiitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus</i>	<i>6 587 353</i>	<i>6 804 326</i>	<i>6 587 353</i>	<i>6 804 326</i>
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet.	-260 928	-298 684	-260 928	-298 684
Yksikköhintarahotus	1 923 889	1 935 001		
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	<i>26 186 312</i>	<i>27 902 440</i>	<i>25 262 423</i>	<i>25 967 439</i>

9) Palvelujen ostojen erittely

	2018	2017
Asiakaspalvelujen ostot	20 307 339	19 056 672
Muiden palvelujen ostot	5 907 411	5 846 696
<i>Palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>26 214 752</i>	<i>24 903 368</i>

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

Käyttöomaisuuslaji	Poisto- menetelmä	Poistoaika (vuotta)
Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot	Tasapoisto	3
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5
Liiketarvo	Tasapoisto	5
Muut pitkävaikutteiset menot		
Atk-ohjelmistot	Tasapoisto	3
Muut	Tasapoisto	3

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet	Ei poistoaikaa	
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	Tasapoisto	40
Tehdas- ja tuotantorakennukset	Tasapoisto	30
Talousrakennukset	Tasapoisto	20
Vapaa-ajanrakennukset	Tasapoisto	30
Asuinrakennukset	Tasapoisto	40
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	Menojäännöspoisto	15 %/20 v
Sillat, laiturit ja uimalat	Menojäännöspoisto	25 %/10 v
Muut maa- ja vesirakenteet	Menojäännöspoisto	20 %/30 v
Viemäriverkko	Menojäännöspoisto	10 %/40 v
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	Menojäännöspoisto	20 %/20 v
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	Menojäännöspoisto	22 %/10 v
Muut putki- ja kaapeliverkot	Menojäännöspoisto	20 %/20 v
Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	Menojäännöspoisto	25 %/20 v
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	Menojäännöspoisto	20 %/20 v
Liikenteen ohjauslaitteet	Menojäännöspoisto	25 %/10 v
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	Menojäännöspoisto	25 %/10 v
Koneet ja kalusto		
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	Tasapoisto	8
Muut kuljetusvälineet	Tasapoisto	5
Muut liikkuvat työkoneet	Tasapoisto	5
Muut raskaat koneet	Tasapoisto	10
Muut kevyet koneet	Tasapoisto	5
Sairaala-, terveydenhuolto yms. laitteet	Tasapoisto	5
Atk-laitteet	Tasapoisto	5
Muut laitteet ja kalusteet	Tasapoisto	5
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	Käytön mukainen poisto	
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoaikaa	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa	

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa
---------------------	----------------

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastaavuudesta vuosina 2017 – 2021:

	TP 2017	TP 2018	Taloussuunnitelma		
			2019	2020	2021
Poistonalaiset investoinnit	7 806 332	5 446 669	4 333 000	4 731 000	5 290 000
Rahoitusosuudet	40 190	305 435	375 000	225 000	467 000
Investointien omahankintameno	7 766 142	5 141 234	3 958 000	4 506 000	4 823 000
Suunnitelman mukaiset poistot	2 900 872	3 151 041	3 330 900	3 590 000	3 610 000
Viiden vuoden keskiarvo:					
Suunnitelman mukaiset poistot		3 316 563			
Poistonalaisten investointien omahankintameno		5 238 875			
Ero		- 1 922 313			
Poikkeama-%		-37 %			

Jos eroa verrataan suunnitelman mukaisiin poistoihin:	-58 %
Jos eroa verrataan investointeihin:	-37 %
Eli sumupoistot ovat investoinneista:	63 %

Selvitys poikkeaman syistä:

Someron kaupunki on hyvästä taloudellisesta tilanteesta johtuen voinut toteuttaa normaalia suurempia investointeja jo useita vuosia. Vuosien 2016 – 2018 suurin rakentamiskohde oli Kiiruun koulu (n. 16 milj. euroa).

12) Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Eläkevastuu (ky)1.1.	4 110	4 110	0	0
Lisäykset	0	0		
Vähennykset	-374	0		
Eläkevastuu (ky) 31.12.	3 736	4 110		
Potilasvahinkovakuutus (ky) 1.1.	716 331	603 762	0	0
Lisäykset	64 368	112 569		
Vähennykset	0	0		
Potilasvahinkovakuutus (ky) 31.12.	780 699	716 331	0	0

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja –tappiot (Tulorahoituksen korjauserät)

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	19 785	22 952	19 785	22 952
Rakennusten luovutusvoitot	60 755	45 563	47 308	32 236
Osakkeiden luovutusvoitot	2 399	3 055		
Muut luovutusvoitot	11 412	40		
<i>Luovutusvoitot yhteensä</i>	<i>94 351</i>	<i>71 610</i>	<i>67 093</i>	<i>55 188</i>
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot		1 930	1 804	1 930
Rakennusten luovutustappiot		2 713		
Osakkeiden luovutustappiot	5 787			
Muut luovutustappiot	13			
<i>Luovutustappiot yhteensä</i>	<i>5 800</i>	<i>4 643</i>	<i>1 804</i>	<i>1 930</i>

14) Satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
<i>Satunnaiset tuotot</i>				
Varainsiirtoveron palautus		59 867		
Oikeudenkäyntikulujen palautus				
UPM/”Projekti Raakapuu”	70 428		70 428	
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	<i>70 428</i>	<i>59 867</i>	<i>70 428</i>	
<i>Satunnaiset kulut</i>				
Oikeudenkäyntikulut (”Raakapuu”)		202 288		202 288
Muut kulut		8 139		
<i>Satunnaiset kulut yhteensä</i>		<i>210 427</i>		<i>202 288</i>

15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	2018	2017
Osinkotuotot		
Someron Lämpö Oy:ltä	2 580	46 440
Someron Vesihuolto Oy:ltä	16 527	19 340
Someron Talkkari	1 000	1 850
Lamminniemen Hyvinvointikeskus	63 101	
Muilta	33 906	27 533
<i>Osinkotuotot yhteensä</i>	<i>117 115</i>	<i>95 163</i>

9.5. Tasetta koskevat liitetiedot**Taseen vastaavia koskevat liitetiedot****18) Arvonkorotukset**

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2087	2017
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1.	7 248 008	7 077 010	6 447 447	6 274 843
Arvonkorotukset	39 783	3 952	0	0
Arvonkorotusten purku			0	0
Arvo 31.12.	7 332 480	7 248 008	6 557 558	6 447 447
Rakennukset				
Arvo 1.1.	59 600 659	62 184 116	38 403 762	39 808 397
Arvonkorotusten purku			0	0
Arvo 31.12.	68 309 160	59 600 659	49 991 553	38 403 762
<i>Arvonkorotukset yhteensä 31.12.</i>	<i>39 783</i>	<i>3 952</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

19) Pysyvät vastaavat

Aineettomat hyödykkeet	Aineettomat oikeudet	Aineelliset hyödykkeet	Maa- ja vesialueet
Poistamaton hankintameno 1.1.	349 242	Poistamaton hankintameno 1.1.	6 447 447
Lisäykset tilikauden aikana	7 738	Lisäykset tilikauden aikana	145 335
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	Rahoitusosuudet tilikaudella	0
Vähennykset tilikauden aikana	0	Vähennykset tilikauden aikana	-35 224
Siirrot erien välillä	33 595	Siirrot erien välillä	0
Tilikauden poisto	-179 374	Tilikauden poisto	0
Poistamaton hankintameno 31.12.	211 201	Poistamaton hankintameno 31.12.	6 557 558

Aineelliset hyödykkeet	Rakennukset	Kiinteät rak. ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Enn.maksut ja kesk.er. hankinnat
Poistamaton hankintameno 1.1.	38 403 762	4 843 305	367 851	0	13 636 868
Lisäykset tilikauden aikana	2 166 153	2 515 621	692 128	65 028	
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	-305 436	0	0	
Vähennykset tilikauden aikana	-1 956 798	0	0	0	
Siirrot erien välillä	13 205 387	-93 847	48 262	4 678	-13 198 075
Tilikauden poisto	-1 826 950	-887 141	-257 575	0	
Poistamaton hankintameno 31.12.	49 991 553	6 072 502	850 666	69 706	438 793

Maa- ja vesialueiden erittely	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	187 088	182 478	212 056	212 056
Muut maa- ja vesialueet	7 145 392	7 065 530	6 345 502	6 235 391
<i>Maa- ja vesialueet yhteensä</i>	7 332 480	7 248 008	6 557 558	6 447 447

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja osuudet	Tytäryhteisöt	Ky-osuudet	Muut osakkuudet ja osuudet
Hankintameno 1.1.	6 303 255	4 671 145	1 845 384
Lisäykset	1 469 106	0	0
Vähennykset	0	0	0
Siirrot erien välillä	0	0	0
Hankintameno 31.12.	7 772 361	4 671 145	1 845 384

Muut lainasaamiset	Tytäryhteisöt	Muut yhteisöt
Hankintameno 1.1.	99 119	517 372
Lisäykset	0	200 000
Vähennykset	-5 496	
Siirrot erien välillä	0	0
Hankintameno 31.12.	93 623	717 372

Muut saamiset tytäryhteisöiltä	
Hankintameno 1.1.	154 700
Vähennykset	0
Siirrot erien välillä	0
Hankintameno 31.12.	154 700

20 - 22) Omistukset muissa yhteisöissä

	Koti- paikka	Kaup. omistus- osuus	Kons. omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				Omasta pää- omasta	Vieraasta pää- omasta	Tilikauden voitosta / tappiosta
Tytäryhteisöt						
Someron Lämpö Oy	Somero	100 %	100 %	3 150	4 832	127
Someron Vesihuolto	Somero	99,9 %	99,9 %	5 893	2 896	-92
Someron Talkkari Oy	Somero	43,1 %	58,6 %	144	32	18
Ktö Oy Somerasunnot	Somero	100 %	100 %	2 469	2 874	-9
Ktö Oy Jukolantie	Somero	90,6 %	90,6 %	974	107	34
Ktö Oy Someron Törmä	Somero	100 %	100 %	19	159	10
As Oy Aurinkopuisto	Somero	57,1 %	57,1 %	120	163	-
Ktö Oy Someron Lamminniemi	Somero	100 %	100 %	1 470	125	-1
Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy	Somero	100 %	100 %	674	642	207
Ktö Oy Lamminniemen Satumaa	Somero	100 %	100 %	2	132	-
Kuntayhtymät						
V-S sairaanhoitopiirin ky	Turku	2,2 %	2,2 %	4 028	7 208	80
V-S erityishuoltopiirin ky	Paimio	3,01 %	3,01 %	102	722	47
Forssan seudun hyvin- vointiky	Forssa	0,23 %	0,23 %	49	37	-2
Lounais-Hämeen amm. koulutuksen ky	Forssa	15,7 %	15,7 %	2 862	384	24
Salon seudun koulutusky	Salo	1,54 %	1,54 %	459	167	-3
V-S Liitto	Turku	1,83 %	1,83 %	20	31	1

23) Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset

Saamisten erittely	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä Myyntisaamiset Muut saamiset	1 438 642	353 835	1 569 428	53 362
Saamiset kuntayhtymiltä Myyntisaamiset Muut saamiset Siirtosaamiset		9 425		10 040
Saamiset yhteensä	1 438 642	363 260	1 569 428	63 402

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
<i>Pitkäaikaiset siirtosaamiset</i>				
T3 sairaalan inv.meno Kuntarahoitukselle	410 377	316 011		
Vuokraennakko		2 516		
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	410 377	318 527		
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset</i>				
Tulojäämät				
Vakuutusmaksusaamiset	32 379	71 567	32 379	71 528
Kelan korvaus työterveyshuollosta	41 274	41 645		
Hankerahoitukset	21 554	19 090		
Jäsenkunnilta/ky:iltä	624 153	489 489	477 290	389 615
Valtionosuussaamiset		46 470		
Muut tulojäämät	104 820	144 703	6 675	
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	824 180	812 965	516 344	461 143

Taseen ulkopuoliset tilit

Someron Säästöpankissa on avattu koulujen nimellä olevia tilejä (Kiiruun koulu, Someron Lukion oppilaskunta, Stipendirahasto Lukio ja Kiiruun koulun oppilaskunta)
Tileillä on rahaa yhteensä

	2018	2017
Someron Säästöpankki	10 476	9 220
	10 476	9 220

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot**25) Oman pääoman erittely**

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	27 947	27 947	27 947	27 947
Lisäykset		0	0	0
Vähennykset		0	0	0
Peruspääoma 31.12.	27 947	27 947	27 947	27 947
Arvonkorotusrahasto 1.1.	52	52	0	0
Lisäykset		0	0	0
Vähennykset		0	0	0
Arvonkorotusrahasto 31.12.	52	52	0	0

Muut omat rahastot 1.1.	3 252	3 247	0	0
Siirrot rahastoon	0	2	0	0
Siirrot rahastosta	-172	0	0	0
Muut omat rahastot 31.12.	3 080	3 252	0	0
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	33 894	31 664	30 411	28 523
Siirto rahastoon/rahastosta	381	-28	0	0
Edellisen tilikauden oikaisut		0	0	0
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	34 275	31 705	30 411	28 523
Tilikauden yli-/ alijäämä 31.12.	-515	2 189	-717	1 888
<i>Oma pääoma yhteensä (1000 €)</i>	69 840	65 145	57 641	58 358

27) Pitkäaikaiset velat

Erittely veloista, jotka erääntyvät maksettavaksi myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua. Vuoden 2018 tilinpäätöksessä olevat velat ja velkojen osat, jotka erääntyvät 1.1.2024 tai sen jälkeen.

Pitkäaikaiset velat	2018	2017
Lainat julkisyhteisöiltä	126 512	159 803
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	10 673 637	8 851 447
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	10 800 149	9 011 250

Valtiokonttori tarkistaa Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti aravalainan vuosimaksua kunkin kalenterivuoden maaliskuun 1. päivästä lukien. Vuosimaksun tarkistus koskee kaikkia niitä lainoja, joiden ensimmäinen vuosimaksu on tullut voimaan 1.3.2000 tai aikaisemmin.

Pitkäaikaisen vuokra-asumisen perusparannuslainat ovat ns. vuosimaksulainoja, joilla ei ole etukäteen määrättyä kiinteää korko- ja lyhennyssuunnitelmaa. Tästä johtuen valtion lainojen lyhennykset on arvioitu.

29) Pakolliset varaukset

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Muut pakolliset varaukset	4 110	4 110	0	0
Potilasvahinkovakuutusvastuu (ky)	716 331	716 331		
<i>Muut pakolliset varaukset yhteensä</i>	720 441	720 441	0	0

30) Pitkä- ja lyhytaikaiset velat

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Vieras pääoma				
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0	477 830	0	318 443
Velat kuntayhtymille				
Ostovelat	0	210 360	0	171 438
<i>Velat yhteensä</i>	0	688 190	0	489 881

32) Muut velat

Muiden pitkäaikaisten velkojen erittely	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Muut velat				
Liittymismaksut (palautuskelpoiset)	1 560 153	1 504 513	0	0
Muut velat	132 109	132 109	0	0
<i>Muut pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	1 692 262	1 636 622	0	0

33) Siirtovelat

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Korkojaksotus	23 518	26 883	9 416	9 146
Lomapalkkajaksotus	4 536 529	4 766 055	2 605 218	2 768 464
Työnantajan vakuutusmaksut	56 105	75 057	26 758	36 831
Joulukuun verot	429 660		429 660	
Muut menojäämät	1 170 052	913 076	11 415	25 519
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	6 215 864	5 781 072	3 082 467	2 839 960

9.6. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot**34) Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin**

	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0	0	0
Lainat rahoituslaitoksilta	275 252	266 250	0	0
<i>Annetut kiinnitykset yhteensä</i>	275 252	266 250	0	0

38) Leasingvastuut

Leasingvastuiden yhteismäärä	Konserni		Kaupunki	
	2018	2017	2018	2017
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	126 818	253 232	46 118	10 823
Myöhemmin maksettavat	318 026	430 116	156 931	27 490
<i>Leasingvastuut yhteensä</i>	444 844	683 348	203 049	38 313

39-40) Vastuusitoumukset

<i>Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta: (jäljellä oleva pääoma)</i>	Kaupunki	
	2018	2017
Kiinteistö Oy Somerasunnot	0	1 617 017
Someron Lämpö Oy	3 275 000	3 596 428
	3 275 000	5 213 445
Konserni		
	2018	2017
Medbit Oy (V-S shp)	0	330 000
<i>Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta yhteensä</i>	3 275 000	5 543 445

<i>Takaukset muiden puolesta (jäljellä oleva pääoma)</i>	Kaupunki	
	2018	2017
Someron Ratsastajat ry	53 497	60 217
Someron Vanhaintuki	422 487	442 989
Somero-Seura ry	38 806	44 334
	514 790	547 540
Konserni		
	2018	2017
Ktö Oy Malminselkä (V-S erityishuolto.)	7 153	7 689
<i>Takaukset muiden puolesta yhteensä</i>	521 943	555 229

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista 31.12.

	2018	2017
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	50 917 916	50 534 589
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastoista 31.12.	32 712	33 399

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

Järjestelyn luonne ja liiketoiminnallinen peruste	Kaupunki	
	2018	2017
Arvonlisäveron palautusvastuu ⁽¹⁾	6 181 508	6 547 948
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	267 524	312 113

Järjestelyn luonne ja liiketoiminnallinen peruste	Konserni	
	2018	2017
Sopimusvastuut 31.12.		
– V-S shp:n potilasvakuutusmaksuvastuu	182 915	184 018
– V-S shp:n vuokravastuu	1 994 889	96 258
– V-S erityishuoltopiirin ky:n vuokravastuut	382 069	399 290
– Salon seudun koulutusky:n vuokravastuut	2 375	4 027
– V-S Liiton vuokravastuu	18 491	9 254
– FSHKY:n vuokravastuu	860	1 041
<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>	<i>2 581 599</i>	<i>693 888</i>
Johdannaissopimukset (V-S shp ja Salon seudun koulutusky)		
– Koronvaihtosopimus		
Jäljellä oleva nimellispääoma	2 209 974	2 599 795
Markkina-arvo	-246 707	-267 560
Arvonlisäveron palautusvastuut ⁽¹⁾	6 554 342	6 901 042
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu ⁽²⁾	267 524	312 113

- 1) Arvonlisäverolain mukaan uudisrakentamis- tai perusparantamismenoista vähennyksenä tai palautuksena käsiteltävien arvonlisäveroon on liittynyt 1.1.2008 alkaen kymmenen vuoden oikaisuvelvollisuus, jos kiinteistön tai sen osan käyttötarkoitus muuttuu palautukseen tai vähennykseen oikeuttamattomaksi.
- 2) Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Vastuu voimassa 15 vuotta.

9.7. Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot**42) Henkilöstön lukumäärä 31.12. toimialoittain**

Henkilöstön lukumäärä 31.12.	2018		2017	
	Vakin.	Määräaik.	Vakin.	Määräaik.
Hallinto- ja taloustoimi	16	2	17	3
Perusturvatoimi	197	73	209	81
Sivistystoimi	181	46	177	38
Tekninen toimi	65	17	63	12
Yhteensä	459	138	466	134
Joista osa-aikaisia	61	26	53	20

Henkilöstön lukumäärä lasketaan Kunnallisen työmarkkinalaitoksen henkilöstöraporttisuosituksen mukaan. Henkilöstön lukumäärä sisältää kaikki päätoimisessa palvelussuhteessa 31.12. olleet vakinaiset, määräaikaiset ja työllistetyt henkilöt. Määräaikaisiin sisältyvät myös sijaiset.

43) Henkilöstökulut

Henkilöstökulut	2018	2017
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	24 575 815	24 710 745
Henkilöstökuluja aktivoitu taseeseen (inv.)	19 121	29 671
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	24 594 936	24 740 416

44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetyt luottamushenkilömaksut

Luottamushenkilömaksut	2018	2017
Someron Keskusta ry	3 754	3 772
Someron Kokoomus ry	1 821	1 722
Härkätien Kokoomus ry	-	103
Someron Työväenyhdistys ry	3 334	2 854
Someron Vasemmistoliitto ry	123	166
Someron Perussuomalaiset ry	48	269
Salon Seudun Vihreät	201	57
<i>Yhteensä</i>	9 281	8 943

45) Tilintarkastajan palkkiot

BDO Auditor Oy	2018	2017
Tilintarkastuspalkkiot	12 216	13 010
Muut palkkiot		752
<i>Palkkiot yhteensä</i>	12 216	13 762

47) Muut liitetiedot**1. Merkittävimpien perintönä tai testamentilla saatujen varojen käyttö**

1. Lahja Oksanen (kuollut 2015) ja Arvo Oksanen (kuollut 2000) testamenttasivat koko omaisuutensa "Someron kaupungin päivähoidon lasten hyväksi". Omaisuus koostuu lähinnä pankkitalletuksista ja kiinteästä omaisuudesta. Kiinteistöjen arvo perukirjassa on n. 200 000 euroa. Rahavaroja kaupunki sai n. 230 000 euroa. Varoista on maksettu vuoden 2016 aikana vielä kiinteistöjen ylläpitomenoja ja irtaimiston huutokauppailmoitukset. Irtaimistoa on myyty huutokaupalla yhteensä n. 9 100 eurolla. Lisäksi varoista on maksettu väliaikaisen ryhmäperhepäivähoitoyksikön tilakustannuksia n. 3 200 euroa.

Sivistyslautakunta päätti kokouksessaan 22.11.2016 § 94, että testamenttiasian käsittelyä jatketaan kunnes omaisuuden realisointi on edennyt. Kiinteistöt on realisoitu vuonna 2017 ja niistä on saatu 231 100 euroa. Omaisuuden myynnistä saatavat varat kohdennetaan kokonaisuudessaan varhaiskasvatukseen käyttöön. Tilillä oli varoja vuoden lopussa n. 460 000 euroa.

Varojen käytön suunnitteluun on perustettu työryhmä, johon kuuluu varhaiskasvatuksen esimiehet, yksi työntekijä jokaisesta päiväkodista, kaksi työntekijää Tuulihatun ja Leivonpesän päiväkodeista sekä perhepäivähoidosta kaksi edustajaa sekä sivistyslautakunnan edustaja. Sivistysjohtaja toimii puheenjohtajana. Työryhmä on koonnut henkilökunnan, lasten ja vanhempien ideoita testamenttivarojen käytöstä. Työryhmä on kokoontunut kaksi kertaa vuoden 2018 aikana. Tarkoituksena oli laatia pitkän aikavälin suunnitelma varojen käytöstä ja viedä se lautakunnan käsittelyyn lokakuussa 2018. Työryhmän kokoontuminen toteutui kuitenkin vasta marraskuun lopussa, ja sivistyslautakunta hyväksyi suunnitelman 22.1.2019.

2. Kaupunki teki vuonna 2010 valtiokonttorille anomuksen perillisittä kuolleen yläasteen lehtori Marja-Liisa Mäkelän omaisuuden luovuttamisesta kaupungille. Varoja oli käytettävissä kaikkiaan n. 340 000 euroa. Kaupunki ilmoitti hakemuksessaan käyttävänsä omaisuuden stipendirahastojen perustamiseen, lapsille ja nuorille tarkoitettuna ohjatun musiikki- ja teatteriharrastuksen järjestämiseen, bänditilan hankkimiseen nuorille, kulttuuritapahtumien järjestämiseen sekä vanhusten kuntouttavan päivätoiminnan käynnistämiseen. Kaupunginhallitus päätti 25.2.2013 käyttää 100 000 euroa stipendirahaston perustamiseen. Loppuosan käytöstä tehdään erilliset päätökset. Rahastoa on käytetty n. 8 500 euroa lukion infotaulun ja ylläpitojärjestelmän hankintaan. Käyttövaroja oli vuoden 2017 lopussa n.230 300 euroa. Käyttövarojen käytön suunnittelu on sisällytetty sivistystoimialan talousarvion 2018 toiminnallisiin tavoitteisiin kulttuuritoimessa ja nuorisotoimessa.
Bänditilasta on tehty investointiesitys yhdessä starttipajan ja suuremman nuorten iltatilan kanssa. Bänditilaa on suunniteltu perustettavaksi ns. SoLuun. Kulttuuri ry on järjestänyt testamenttivaroin lasten kulttuuritapahtumia ja yhteistyössä Somero-opiston kanssa lasten ja nuorten teatteri- ja sirkuskurssitoimintaa (4 430 euroa). Käyttövaroja oli vuoden 2018 lopussa n. 226 000 euroa.
3. Valtioneuvosto on luovuttanut Someron kaupungille Matti Sallisen valtiolle mennyttä omaisuutta käytettäväksi ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön. Varoilla palkattiin neuvolaan perhetyöntekijä ja perhepalveluihin lapsiperheiden kodinhoitaja. Rahaa oli käytettävissä vuoden 2017 lopussa n. 444 100 euroa. Vuoden 2018 käyttö oli 66 567 euroa ja rahaa oli vuoden lopussa n. 377 600 euroa.

2. *Varsinais-Suomen käräjäoikeuden päätös / vahingonkorvaussaatava*

V-S käräjäoikeus on antanut 19.12.2017 päätöksen asiassa, joka koski henkilön toimimista sairaanhoitajana Someron kaupungilla. Hänellä oli pätevyys ainoastaan lähihoitajan tehtäviin. Lisäksi hän sai rangaistuksen törkeästä huumausainerikoksesta ja varkaudesta. Kaupungin vaatima korvaus oli 10 752 euroa. Taloudellinen vahinko on aiheutunut ajalla 13.4.2009 – 23.8.2016. Vahingon määrä on laskettu vähentämällä kyseisenä ajanjaksona henkilölle maksetusta sairaanhoitajan palkasta se palkka, jonka hän olisi saanut työskennellessään lähihoitajana.

Korvausta haetaan ulosottoteitse ja siitä on saatu yksi osasuoritus 121,03 euroa (veronpalautus).

Hulevesiverkoston laskennallisesti eriytetyt tilinpäätöslaskelmat

HULEVEDEN TULOSLASKELMA		1.1. - 31.12.2018	
Liikevaihto			
Hulevesimaksut	152 386		
Liikevaihto yhteensä			152 386
Materiaalit ja palvelut			
Palvelujen ostot	-28 298		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 279		-29 577
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-56		
Henkilösivukulut	-14		-70
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-34 250		-34 250
Liikelyijäämä			88 489

HULEVEDEN RAHOITUSLASKELMA		1.1.-31-12-2018	
Tulorahoitus			
Liikelyijäämä	88 489		
Poistot ja arvonalennukset	34 250		
	122 739		
Investoinnit			
Investointimenot	-700 672		
Tulorahoitus ja investoinnit netto	-577 933		
Rahoitustoiminta			
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	189		
Rahoitustoiminta netto	189		
Vaikutus kunnan kassavaroihin			-577 744

HULEVEDEN TASE 31.12.2018**VASTAAVAA****PYSYVÄT VASTAAVAT**

Aineelliset hyödykkeet	692 875
Kiinteät rakenteet ja laitteet	692 875

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Saamiset	26 960
Lyhytaikaiset saamiset	26 960
Myyntisaamiset	26 960

VASTAAVAA YHTEENSÄ 719 835**VASTATTAVAA**

OMA PÄÄOMA	719 646
Peruspääoma	632 337
Edellisten tilikausien yli- ja alijäämä	-1 180
Tilikauden yli-/alijäämä	88 489

VIERAS PÄÄOMA	189
Lyhytaikainen	189
Ostovelat	189

VASTATTAVAA YHTEENSÄ 719 835**Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja tositelajeista**

Päiväkirja			
Pääkirja			
ALKUS	Alkusaldot	OMAKSM	Ostoreskontran maksu
EXCEL1	Excel-muistiot	OMAKSU	Ostoreskontran maksu
KASSA2	Kassatositteet	OSTOT	Ostolaskut
KOKI	Vuokrareskontra	PALKAT	Palkat
KOMTOS	Käyttöomaisuustositteet	PANKKI	Pankin tiliotteet
LMR	Myyntilaskut/Proe	SIRON	Sisäiset laskut Rondo
MAMAKS	Manuaalimaksut	SISROP	Sis.laskut2 Rondo
MATKAT	Matkalaskut/populus	SOSTYÖ	Sosiaalityö/kp
MRAHA	Määrärahat	VIITES	Viitesuoritukset
MRHYV	Hyvityskuitit/Proe		
MUISTI	Muistiot		

10. TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Somero, 1. huhtikuuta 2019

KAUPUNGINHALLITUS

Tero Pirttilä
Puheenjohtaja

Pia Maavirta
I varapuheenjohtaja

Riitta Lehtinen
II varapuheenjohtaja

Pauli Eino
jäsen

Hannu Kesäniemi
jäsen

Taru Pöri
jäsen

Riitta Ryhtä
jäsen

Ismo Valve
jäsen

Jutta Varjus
jäsen

Sami Suikkanen
kaupunginjohtaja

Edellä oleva tilinpäätös on laadittu hyvän kirjanpitoavan mukaisesti. Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Somerolla, 16. toukokuuta 2019

BDO Audiator Oy
Tilintarkastusyhteisö

Hannu Laurila
JHTT -tilintarkastaja